

Hart in Paris

SICYONIACORUM

SPECIMEN PRIMUM

SCRIPSIT

ROBERTUS GOMPF

PARTHENOPOLITANUS

PHILOSOPHIAE DOCTOR

Bibliothèque Maison de l'Orient

153856

BEROLINI
IN LIBRARIA BECHTOLDI ET HARTII
MDCCCXXXII

ODOFREDO MUELLERO

PROF. PUBL. ORD. GOTTINGENSI

V I R O

DE ANTIQUARUM LITTERARUM STUDIIS

PRAECLARE MERITO

E T

1999

GODOFR. FRID. GOMPFIO

ECCLESIAE EIMERSLEBENENSIS PAROCHO

PATRI SUMME VENERANDO

MUNUSCULUM HOC
PIETATIS UT SIT PIGNUS

D. D. D.

AUCTOR

LECTURO SALUTEM.

Multa praefari meum non est: quoniam improbo quam maxime consuetudinem eorum, qui aut incuriae suae excusandae aut gratiae captandae causa operam praestitam multis nominibus sibi esse praedicandam existimant. At ne quis in huius libelli editione maius quippiam poscat, quam ego met aut potui hic expromere aut volui, paucis iam, quae sit incepti mei ratio, quodque edendi consilium, indicabo. Nam quum quatuor fere abhinc annis Amplissimus Philosophorum Ordo Universitatis Regiae Halensis cum Vitebergensi consociatae quaestionis de Sicyoniacis ex omni antiquitate eruendis publice propositae praemium, quum ego, inter cives Academicos versatus, ad certamen accessissem, in me esse conferendum iudicasset, tum igitur statim scriptionis haud ita multo post edendae consilium cepi. Sed averterunt animum a proposito cum alia, tum temporis iniquitas. Nec sane nunc ipsum hoc edidissem Sicyoniacorum specimen, si quem Hagenus, superiorum ordinum in Gymnasio Fridericiano, quod Regiomonti est,

praeceptor, nuper confecit Sicyoniorum commentariolum, mihi perbenigne ad usum meum a Meinekio, Viro Illustrissimo, permissum, meis possem aliqua ex parte dignare laudibus. — Iam quum in eo sim ut praefari desistam, de hoc uno monere non obliviscar, ne quis opusculum hoc meum idem etiamnum opinetur esse atque illud, quod olim praemio fuit condecoratum. Novum est, immutatum prorsus ac locupletatum omni ex parte. Verum quod de agro tantum et urbe Sicyoniorum exposui, id suam habet propriam quandam causam. Quidquid restat de Sicyoniis, huic propediem, fieri si poterit, adiungam particulam. Vale.

Scriptum Berolini Mense Aprili

MDCCCXXXII.

C A P U T I.

DE AGRO SICYONIORUM.

1. Sinus Corinthiaci formam et speciem si quis intentis inspexerit oculis, maxime disparem esse figurationem orae septentrionalis et meridionalis statim intelliget. Namque ea omnino inter utramque intercedit diversitas, altera ut sit excavata maris recessibus crebris, duosque grandes sinus acceperit, Alcyonium et Crissaeum; altera anfractus quidem et ipsa monstret; ita tamen, ut obstitisse potius fluctibus irruentibus, quam cessisse videatur. Eam enim quisquis Rhio profectus peragravit, quum constiterit in promontorio, quod Geraniis montibus adiacet, Iuonisque olim fanum tulit Acracae, multis locis terrae linguas in altum prominentes inveniet. Non Rhium commemorabimus et Drepanum, caput quasi Achaiae, quibus ipsum sinus Corinthiaci aditum velut obsessum videmus; oram ad eorum sequentibus celeriter occurrunt alia; in primo flexu litoris in mare se extendentis Aegii fuit promontorium; sequitur illud, quod Crathidis fluminis ostio imminet; post conspicitur, cui proximus fuisse videtur Aristonatarum portus. Atque ea quidem iure promontoria dixeris. Inter lingulas autem, quas ora in septentrionem extrudit, eminet sabulosa illa,¹⁾ quae exadversus iacet promontorio Iuonis

¹⁾ Pouquevill. Voyage dans la Grèce T. IV. p. 5.

Acraeae: id quod nunc nigrum²⁾ appellari testatur Leakeius, miles, ut perpauci, de litteris nostris meritissimus. Ac patet, eam partem sinus Corinthiaci, quam haec lingua nigrumque promontorium a reliqua determinant, effectam esse irruptione fluctuum in littus adversum. Iam lingula illa littusque utrimque adiacens occupatur agro Sicyoniorum: quem quum de reliqua huius orae universae natura paucis exposuero, quam fieri poterit accuratissime describam. Placet enim, antequam fines hominibus constitutos prosequimur, eam contemplari illarum regionum speciem figuramque, quam ipsa natura propriam iis esse voluit.

Nemo iam nescit, Peloponnesus quam praecelsis montium dorsis in parte interiore sua sit obsita. Quorum montium brachia articuliue originibus suis abrupti sunt et praecelsi, continuationibus demissiores paullo fiunt, creberrimique in oram septentrionalem exeunt; quam quod ad mare proxime accedunt, multis locis findunt ac dividunt. Quae res illud nos facile admonet, Achaiae veteris oram non minus crebris formae varietatibus insignem esse, quam reliquas Peloponnesi partes fere omnes. Sed unum est, in quo quasi constantiam quandam sibi conservasse videri potest Achaiae pars maritima: illud nimirum, quod illa montium colliumque iuga extremitatibus suis et pari fere spatio ab orae margine distant, et quod dum redire iam ad planitiem iugaeque demittere videantur, subito exsurgunt denuo atque in arduos fere clivos extolluntur: quo efficitur, ut universum littus navigantibus suavissimum aspectum praebeat. Consentaneum vero est, quod singulis iugis perpetuis et serie quadam cohaerentibus totidem valles interiectas, paremque fluviorum et rivorum interfluentium numerum reperimus. Quid enim? quod Rhio Aegium proficiscentibus quinque

(²) Melangábi; cf. *Travels in the Morea*, by W. M. Leake. Lond. 1830. T. 3. p. 314. 380.

omnino, quae interior regio emittit, parva flumina traicienda, quinque collium iuga praetervehenda sunt, quodque eorundem, quo procedunt illi longius, augetur etiam copia?

Ventum est ad ipsam Sicyoniam, quae quatenus specie sua contendere et comparari possit cum universa ora finitima, cuius proprietates summam modo percucurri, quum conveniat, aliquam certe similitudinem reperiri, primo loco videamus.³⁾

Sicyonia uno tantum parvoque, uti significavimus, promontorio in mare protenditur, cuius nomen quidem prorsus evanuit, sed in quo nunc vicus quidam est exstructus.⁴⁾ Verum orae totius figuram, diu negligenter atque imperite consignatam, ex mappis geographicis eorum, in quibus harum rerum quum peritia est summa, tum vero cura gratissima, nunc demum accuratius cognoscere licet.⁵⁾ Montium autem valliumque ratio hic eadem est, quae Achaiae universae: nisi quod paullo differt Sicyonia eo, quod occupatur demissioribus etiam, quam Achaia, clivorum iugis, maxime in occidentali regionis maritimae parte. Sed peregrinatores recentiores quod ad hanc quaestionum suarum partem minus vel minime attenderunt, id maximopere querendum duco; a Dodwello enim nihil omnino in eam partem significatum memini; Pouquevillius autem etsi de Sicyoniae montibus mentionem fecit,⁶⁾ tamen ita in hac descriptionis suae parte versatus est, ut diligentiae laus in eum nullo modo

³⁾ Annotavit in eam partem pauca Leakeus l. c. p. 373.

⁴⁾ Pouquevill. IV. p. 5.

⁵⁾ Nolo cuiquam commendare tabulam geographicam universae Graeciae veteris a F. Krusio Lipsiae a. 1823. editam neque alias etiam hac peiores: sufficit commemorasse et Lappi Galli mappam quatuor foliis summa diligentia conscriptam, et Leakeianam illa recentiore; quarum utra sit praestantior, diiudicare nequeo, quum illam non cognoscere mihi, sed veloci tantum percurrere licuerit oculo. Itaque Leakeiana una fere sum usus.

⁶⁾ v. Pouquev. Voy. T. IV. p. 182. 187.

conveniat. Neque ipse Leakius cetera diligentissimus hic et officio suo satisfacit, et optatis nostris aliquantulum respondit. Quapropter ne nobis quidem, si quid minus recte minusve accurate exposuerimus, severe assignandum erit.

Reperiuntur autem in ea Sicyoniae parte, quae Achaïam spectat, uti cognoscitur ex mappa Leakiana, quatuor primo collium continuationes; quae radicibus ex montibus Arcadicis duplici agmine longoque actis in ipso demum Sicyoniorum agro ad mare usque exporriguntur non admodum emersae. Amplior est et uno tractu perpetuo insignis quinta series, Isthmo propior, quae non in montibus Arcadicis, sed in Phlasiis originem habet, quodque minus appropinquat orae, aperto campo spatium dat. Excurrit autem in duo brachia tenuissima, quorum alterum Asopi fluminis ripae proximum est, alterum Nemeae alveum prosequitur. Supersunt duo clivi, seiuncti a reliquis, quorum unum e media fere totius regionis maritimae parte admodum insurgentem, alterum in extrema occidentali editum conspiciamus. Pari deinde modo vallibus septem amplitudine et longitudine satis inter se diversis Sicyonia finditur. Rivorum autem hic in spatio exiguo magnus numerus est: quamvis flumina duo tantum invenias, quorum unum per longam et multis locis angustissimam vallem decedens extremo cursu per uberrima arva in mare evolvitur; alterum Corinthiae proximum alvei minoris est. Iam verbo id quoque expedit, expressam esse in hac Sicyoniae imagine etiam planitiem maritimam, amplam et extensam pro huius regionis terminis et ambitu, quaeque flumen posteriore loco commemoratum superare videri potest: cuius quidem initium est in ripa ulteriore proximeque ad ostium fluvii prioris, exitus ad os fluminis,⁷⁾ quod Corintho finitimum.⁸⁾

⁷⁾ Flumen Cleonaeum est, nunc Longopotamos dictum. Pouquev. l. c. p. 17. Leak. p. 228. T. 3.

⁸⁾ Cf. Leak. l. c. p. 325.

Eam planitiem Dodwellus,⁹⁾ quum unius fere horae iter occidentem versus Sicyone fecisset, collibus ad mare accurrentibus coercitam vidit et quasi constrictam: quod fere assentitur ei Leakius.¹⁰⁾

Exposita universa agri Sicyonii natura ac specie, accedimus ad eiusdem sollertem descriptionem: in cuius principio illud statim animadversum volo, quod testimoniis veterum ad terminos Sicyoniae accurate constituendos quamquam non egemus omnino, tamen nec multis nec certis utique et perspicuis uti licet. Mappae autem geographicae, quibus Sicyoniorum fines cum cura expressos cognovimus, fidem non habent ubique optimam. Quamquam qui cognoverunt Odofredi Muelleri tabulam, qua Peloponnesi imaginem posuit, huic certe in quaestione nostra conficienda aliquid auctoritatis dabunt.

Fines agri Sicyonii diverso tempore diversi fuerunt. Etenim vetustissimis temporibus Sicyoniae ambitum amplissimum fuisse quum aliis rationibus, tum fabulis variis cognoscitur; pertinebat enim eo quondam, ut videtur, non solum Achaia omnis sive potior saltem eius pars,¹¹⁾ sed Corinthia quoque marisque Alcyonii ora universa cum Plataeis, Cithaerone, adiacentibusque Boeotiae regionibus:¹²⁾ a quo quidem ambitu longe lateque patente haud sane abhorret nomen celebritasque Sicyonis antiquissima et maxime nobilitata. Sed post Sicyonia Argivorum facta est. Etenim quod Adrastus profugus fingitur venisse Sicyonem ad Polybum eiusdemque filiam in matrimonium accepisse,

⁹⁾ v. Dodw. classical tour T. II. p. 298.

¹⁰⁾ l. c. p. 384.

¹¹⁾ Sic ut existimem, et eversio Pellenae (Aelian, V. H. VI. 1. p. 444. Gron.) et nomen Aegiali et fabula de Apide tradita efficit; cf. Paus. II. 5, 7.

¹²⁾ v. Muell. Orchom. p. 236. Dissen. ad Pind. Nem. IX. p. 455. ed. Boeckh. Attingit idem hoc in editione Pindari sua p. 487. T. II.

et defuncto Polybo in regnum adoptione pervenisse, id a Sicyoniis excogitatum putaverim eam ob causam, ne patria ab Argivis sub iugum missa videretur. Nec tamen diuturnum fuit hoc imperium. Nam Ianiscus post Adrasti ad Argivos reditum ex Attica profectus huc venit. Post eum Phaestus, Herculis filius. (Muell. Dor. I. 79. 80. II. 110.) Deinde vero Agamemno cum exercitu venit, ac Sicyonios infirmiores quam qui ei resisterent, regno suo subiecit: unde qui factum sit, ut Homerus Sicyonios inter Agamemnonis copias rettulerit, perspicitur. Sub hoc imperio diu mansit Sicyon. Nec post Doriensium irruptionem sui iuris fuit: imo etiam tum Argolidis, ut testatur Pausanias,¹³⁾ portio facta est. Sed fines tamen agri sui tum proferre studuerunt Sicyonii, ut cognoscitur bello cum Aegiratis gesto (Paus. VII. 26, 2. Steph. Byz. v. *Αἴγειρα* p. 50. Gron.). Argivorum in Sicyonios imperium restituit iterum Phido, licet brevissimum. Cf. Wachsmuth. Antt. Graec. I. 1. p. 131, 44.

At vero post illa tempora ager Sicyonius non late patet. Spectat is quidem in orientem et occidentem solem; in meridiem minus fere vergit. Scylax autem quum hunc agrum in longitudinem centum viginti stadiorum, si quis terrae oram legerit, porrigi narrat,¹⁴⁾ littoris anfractus recessusque aequabiliter omnes permensus esse videtur. At vero ipsius Scylacis sive eius, quem periplus ille auctorem habet, aetas incerta est et ambigua; nec si certa esset, omnis dubitatio sublata foret. Etenim numerus ille utrum ipsi auctoris aetati conveniat, an pristinae cuidam, non liquet. Interim Muellerus (Dor. II. 428.) ex hoc testimonio perite common-

¹³⁾ Paus. II. 6, 7.: καὶ Λωγίῃς μὲν Σικυώνιοι γέγονασι ἀπὸ τούτου καὶ μοῖρα τῆς Ἀργεῖας. Scilicet per Phalcem, Temeni filium, hoc effectum est, quem Ephorus Sicyonis-οἰκιστὴν dixit; v. Strab. I. VIII. extr.

¹⁴⁾ Scylax p. 125. Hoesch.

stravit, Gonusam illis temporibus agro Sicyonio iam adiunctam fuisse. Sed eodem Scylacis testimonio Mannertum adductum esse arbitror, ut Sicyoniam in longitudinem vix tria milliaria extendi asseveraret: idem vero, quod eam in latitudinem vix duo milliaria porrigi, et quinque fere milliariorum quadratorum spatio comprehendi tradidit, temere egit.¹⁵⁾ Etenim in re maxime ambigua certos numeros posuit temporisque omnino nullam rationem habuit. Sed quod Hyginus Sicyoniae circuitum centum et mille stadiorum fuisse narrat,¹⁶⁾ id ad rem nostram minus valet: primum enim cuius potius, quam Hygino, qualem nos ex fabellis istis cognovimus, aetas certa videtur convenire: quamquam nuper exstitit, qui hunc Hyginum Augusto libertum et bibliothecae Palatinae praefectum reddere conatus est,¹⁷⁾ refragantibus sat multis, quorum sententias exposuit Fabricius bibliotheca sua. Deinde vero quum illo loco inter insulas numeretur Sicyon, apparet, nomen aut corruptum esse, aut ab imperilo quodam illuc transcriptum. Accedit, quod reliquis numeris in illo insularum indice perexigua omnino fides est. Discrepat prorsus ab hac nostra Hageni sententia, qui sese acquiescere in uno Hygino affirmat, Sicyoniis Regiomonti 1831. editis p. 3. At iste quam parum quod demonstrare voluit, effecerit, non opus est pluribus exponam.

¹⁵⁾ V. Geogr. Graecor. et Roman. T. VIII. p. 373.

¹⁶⁾ Fab. 276. p. 206. Scheff.: Sicyon ager bonus, circuitu stadia mille centum.

¹⁷⁾ Bernhardt Eratosthen. p. 129. sqq. et Hist. Litter. Roman. p. 328.: quem virum suo nomine appellare vix audeo, quod quomodo illud Latine flectendum sit, utique dubius haereo. Accidit enim ei, quod aliis summi ornamentum viris, ut nomen eius casu obliquo Latinorum positum perhorrescamus: quid enim horribilius, quam vasta oscitatione hiare magis quam appellare Bernhardtum, Corayum, Matthiaeum? Dein, quid tam singulare, quam haerere nonnullos in Poppono, quem Reisigius, scilicet ut *Ποππων* istud evitaret, Pomponium dixit, ut Orellium Aurelium?

Continetur autem Sicyonia ab oriente sole Nemea flumine,¹⁸⁾ trans quod Coriuthii incolunt: a meridie quinam sint fines, accurate quidem constitui nequit, omnino vero facile adducimur, ut agrum Phliasium¹⁹⁾ eos attingere dicamus.

Nemini autem in mentem veniat, agrum Phliasium Sicyonio adiicere: quod etsi Ptolemaeum auctorem habet, teste Cellario Geogr., Ant. I. 1175. tamen nullo modo probari potest. Itaque neque Danvillio neque Reichardo, quod Ptolemaeum sequuti sunt, laudi esse potest. Minus etiam Groddeckio, quod Phliuntem agri Sicyonii oppidum appellavit Hist. Litt. Graec. I. p. 144.

Orneatarum vero fines ad Sicyoniam item pertinuisse, Pausanias videri possit indicare, quum haec tradat (II. 25, 5.): *τὰ δ' ἐπέκεινα' Ὀρνειῶν ἢ τε Σικωνία καὶ ἡ Φλιασία ἐστὶ*. Quamquam Hagenum non Pausaniae locus, qui cum fugit, sed Strabonis testimonium in illam opinionem induxit, p. 5. At Pausanias illo loco exponit in universum de viis, quae Argis in reliquam Peloponnesum diversae ducunt, in quibus eam quoque numerat, quae Argis Lyrceam tendit, indeque Orneas, centum viginti stadiorum spatium continens; itaque quum addat *τὰ δ' ἐπέκεινα* et quae sequuntur, viam potius inde patere et in Sicyoniam et in Phliasiam significare videtur. Ceterum hasce Orneas in Argolide sitas urbem olim fuisse Homero iam notam tradunt Pausanias et Strabo p. 382. Praeterfluit urbem amnis

¹⁸⁾ Strab. p. 335. 382.: *ὁρῶν δὲ τὴν Σικωνίαν καὶ Κορινθίαν ὁ ποταμὸς Νεμεῖα*. Haec finium ratio ante Strabonem maxime obtinuisse videtur; namque etsi fuit ipsius etiam aetate, tamen probabile est, eum in hac quoque re, ut in multis aliis, maiorum testimonia non neglexisse. Cum Strabone faciunt Xenoph. Hist. Gr. IV. 2, 14. 15. Diodor. XIV. 83., maxime vero Livius 33, 15.: (Nemea) amnis est Corinthium et Sicyonium interfluens agrum. Cf. etiam Paus. II. 5, 6.

¹⁹⁾ Strab. p. 382.: *καὶ τὰ δ' ὁ Φλιοῦς ἐν μέσῳ Σικωνίας κ. τ. λ.* et Thyamiam, oppidulum Sicyoniae, in confinio fuisse Phliasiorum tradit Xenoph. I. c. VII. 2. p. 427. Schn.

cognominis et sacra hic Priapi fuerunt celeberrima; v. Strab. l. c. et p. 587. Idem scriptor situm huius urbis hoc modo indicavit, ut primo loco diceret: *κεῖνται (αἱ Ὀρνεαὶ) ὑπὲρ τοῦ πεδίου τῶν Σικωνίων*, altero: *Ὀρνεαὶ αἱ περὶ Κόρινθον*, tertio: *Ὀρνεαὶ αἱ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικωνός* (p. 376.), ex quo apparet, ipsum Strabonem non vidisse has Orneas. Ac primum illud (p. 382.), quo utitur Hagenus, non comprobat, Orneas Sicyoniae confines esse. Duplex enim est praepositionis *ὑπὲρ* in designando locorum situ usus, alter ex primitiva eius vi locali derivatus, ut locum aliquem editiorem esse aut propinquo aut non admodum remoto significet, alter, ut cum regiones situ haud procul distantes cogitatione ex longinquo metimur, alteram remotiorem esse altera perhibeamus. Neque ea tamen omnino est praepositionis potestas, ut simul vicinitatem locorum finitimam indicare videatur. Exemplis rem illustrabo in utramque partem. Strab. IX. p. 409.: *ὑπέροκειται κατὰ τοῦτον μάλιστα τὸν λιμένα (τὸν Μυχόν) τοῦ Κρισαίου κόλπου καὶ ὁ Ἑλικὼν καὶ ἡ Ἀσκη καὶ ἔτι αἱ Θεσπιαὶ καὶ τὸ ἐπίνειον αὐτῆς ἡ Κρέονσα*. P. 416.: *ὑπέροκειται δ' Ὀρχομενίας ὁ Πανοπεὺς — καὶ Ἱάμπολις*. Ibid.: *καὶ Κίρρα καὶ Ἀντίκιρρα καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ μεσογαίᾳ συνεχῇ κείμενα χωρία πρὸς τῷ Παρνασσῷ*. Quamobrem haud rara sunt eiusmodi exempla: Str. IX. 405. extr.: *ὁ Κιθαιρῶν λόφος ἐμπίπτει μικρὸν ὑπὲρ τῆς Κρισαίας θαλάττης*. VIII. 386.: *ἔστι δὲ ἡ Πελλήνη στάδια ἐξήκοντα τῆς θαλάττης ὑπεροκειμένη*. Alteram significationem illustrant diversae potestatis exempla haec: VIII. 378.: *τὰ πελάγη καὶ μάλιστα τὸ ὑπὲρ τῶν Μαλεῶν*. Dionys. Perieget. 103.: *αὐτὰρ ὑπὲρ Σικελῆς γήρονος ἔλκεται οἶδμα κορύσσων, πόντος ἔσω Λιβύης νοτίην περὶ Σύρτιν ἐλίσσων*. Paus. I. 33, 4.: *Αἰθιώπων δὲ τῶν ὑπὲρ Συήνης ἐπὶ θάλασσαν ἔσχατοι*. Itaque falsa contendit Hagenus l. c. Aliae sunt Orneae Homero ignotae, quas idem Strabo (p. 376.) pagum esse dicit Argivum: qui quem

locum obtinuerit, prorsus obscurum est; cf. Mueller. Dor. I. 174, 4.

Iam Leakius²⁰⁾ Orneas priores illas proxime ad oppidum, cui nunc Giorgi nomen, vult sitas esse et ad amnem: quidem cognominem; quem amnem eodem etiam nomine affectum inter Corinthum et Sicyonem in mare evadere item colligit ex Strabone; in quo aperte falsus est.²¹⁾ Neque eam Leakii sententiam comprobare possum, qua flumen, quod Orneas praeteriisse tradit Strabo, brachium Asopi putat, Orneas item appellatum. Nihil enim, quod ei coniecturae succurrat, reperio. Erravit praeterea Dodwellus,²²⁾ quum quae a Strabone priore loco indicata sunt, sic explicaret, ut de flumine parvo et pago inter ipsam Corinthum et Sicyonem sine controversia intelligenda esse contenderet.

Bellum vero, quod Orneatis illatum commemorant a Sicyoniis Pausanias (X. 18, 5.) et Plutarchus (de Pythiae Orac. 15. p. 271. T. IX. Hutt. coll. Mueller. Aegin. p. 48. Dor. I. p. 83. 159.), argumento esse non potest, Orneatidem ad ipsam Sicyoniam pertinuisse, ut affirmat Hagenus (p. 3.). Illud inde unum colligi potest, fines agri ab hac parte non eosdem semper fuisse.

Ab occasu solis initium capit Achaiae pars ea, quae Pellenensium est: Achaia enim teste Pausania a finibus Sicyoniorum ad Eleos pertinet²³⁾. Confinium est ad flumen quoddam, cuius nomen evanuit, ultimum Achaicorum ab hac parte, atque in

²⁰⁾ T. 3. p. 350

²¹⁾ l. c.: Strabo says, that it (Orneae) stood above the Sicyonian plain, upon a river of the same name, which river he seems in another passage to represent as joining the sea between Corinth and Sicyon.

²²⁾ Classical Tour II. p. 293.

²³⁾ Herod. I. 145.: *Ἑλλάγη μὲν τε πρώτη πρὸς Σικωνός, μετὰ δὲ Αἰγείρα.* Strab. VIII. p. 385.: *μετὰ Σικωνία Ἑλλάγη*

mare Sicyonium evadens (v. Paus. VII. 27, 12.); de quo infra exponam pluribus. Sed Pellenenses ipsi Sicyoniis potius quam Achaeis semet adiunxisse videntur²⁴). Non praetermittam, quae Dodwellus tradidit²⁵), moenia in faucibus, per quas via publica Aegiram ducebat, a se reperta finibus agri Sicyonii et Pellenensis constituendis quondam serviisse: quam Dodwelli sententiam adoptavit etiam Muellerus²⁶). Sane fines agri Sicyonii ab hac quoque parte saepius variasse probabile est. Etenim Gonusam remotissima antiquitate Sicyoniorum fuisse, veri simile est, v. p. 5.; sed qui navium indicem confecit (II. II. 573.), eam Sicyoniae non annumerasse videtur; pariter Aletae Corinthii tempore urbs illa a Sicyonia seiuncta fuit, cuius rei testem habeo Pausaniam sive eum, ex quo narrationes suas de regibus Corinthiorum transcripsit (II. 4, 4.). Sed ante Scylacis aetatem iterum Sicyoniorum facta est. Ii vero, qui Gonusam tradiderunt esse promontorium (*ἀκρωτήριον*) Pellenae (Schol. ad II. II. p. 85. Bekk.), sine dubio Pellenensium agro eam addiderunt: quod cui tempori conveniat, etsi accurate constitui nequit, recentioris tamen aetatis est.

Placet vero eiusdem Dodwelli sententia, quod angustias eius loci illo muro defensas existimavit²⁷), quamquam huius rei nullum in universa illius regionis historia, quantum scio, vestigium reperitur. Sed video, Leakium quoque in illa esse sententia²⁸).

Haec quidem de temporibus belli Persici et

κέῖται. Paus. VII. 26, 12.: πρὸς Σικωνῶνος δὲ οὗτοι (Πελλήνεις) καὶ πολλὰς τῆς Ἀργολίδος Ἀχαιῶν οἰκοῦσιν ἔσχατοι. VII. 6, 1. VII. 1, 1.: ἡ δὲ τῆς Ἠλίας μέση καὶ Σικωνίας - ἀντὶ τε Διγενί-
δος τὸ ἀρχαῖον. coll. Strab. p. 335.

²⁴) Muell. Dor. II. 426.

²⁵) II. p. 298.

²⁶) Dor. II. p. 428. extr.

²⁷) The wall was constructed for the purpose of guarding the pass.

²⁸) T. 3. p. 383.

Peloponnesiaci valeant: valent fortasse etiam de recentioribus usque ad Demetrium Poliorceta; sed affirmare equidem nihil possum.

Recentiore vero aetate (Ol. 156, 3.) L. Mummius, homo crudelitate barbarus, quum Corinthi nomen delere constituisset, miseramque civitatem funditus evertisset, eo iam saevitiae progressus, ut geminos portus sanguine inficeret, atque ipso Alarico etiam inhumanior, tum igitur Sicyon totius regionis caput factum et ager Corinthius Sicyonio additus iterum traditur²⁹⁾, eumque Sicyoniae ambitum usque ad coloniam a Caesare Corinthum centesimo fere post urbem a Mummio eversam anno (45. a. Chr.) deductam permansisse liquet³⁰⁾. Tum Sicyoniis et ludorum Isthmicorum cura et agri ea pars, quae olim fuerat Corinthiorum, adempta esse videtur. Sed mansit Sicyoniorum apud Corinthios recentiores aliqua auctoritas: itaque Bacchi cultum Sicyonium Corinthi repperit Pausanias³¹⁾.

Temporis autem progressu quinam agri Sicyonii ambitus fuerit et sub Romanorum imperio, et recentiore etiam aetate, id profecto vix cognoscas, quum ea de re testimonia nobis utique de-

²⁹⁾ cf. Plin. 33, 2., quem locum iam indicavit Casaubonus ad Strabonem p. 381.: *τὴν δὲ χώραν ἔσχον Σικωνῖοι τὴν πλεοντὴν τῆς Κορινθίας*, ex quo, ut assolet, sua transscripsit Eustath. ad II. 290, II. Adde Paus. II. 2, 2. Non maximam solum partem agrorum, vinetorum, olivetorumque, sed omnem fere ex auctione a Mummio constituta accepisse Sicyonios, satis probabile est, tum quod Isthmicorum etiam ludorum cura ad eos delata, tum quod qui praeter Sicyonios eius agri portionem acceperint, omnino ne significantur quidem, Corinthios autem fere omnes et interfectos et expulsos, atque in servitutem abductos scimus: nisi forte aliquam quoque partem Teneatis, proditoribus patriae Romanorumque amicis, quorum oppidum post eversam Corinthum saluum atque incolume videmus, a Mummio concessam existimaveris. cf. Strab. p. 380.

³⁰⁾ cf. Plut. vit. Caes. p. 222. T. 3. Schaef. Dion. Cass. 43, 50. Strab. I. c. Paus. I. c. et II. 1, 2., ubi colonos a Caesare missos sua etiam aetate solos Corinthum obtinere narrat.

³¹⁾ cf. II. 2, 6. coll. II. 7, 6.

sint. Quod etsi assentior Fallmerayero³²⁾, id tamen vehementer me offendit, quod idem anno millesimo ducentesimo quinto Sicyonis nomen prorsus evanuisse contendit, quum idem tamen vel ad annum millesimum quadringentesimum quadragesimum sextum exstitisse appareat ex Chalcondyla³³⁾, cuius me admonuit Pouquevillius; nam interiisse nomen illud aliquamdiu, postea quasi ab inferis revocatum esse, id nemo crediderit. Chalcondylas autem si tum Sicyonis nomen non exstitisset, sine dubio Basilicam commemorasset; ac si vetere nomine uti voluit antiquitatis quodam amore captus, recentius tamen puto vix omisisset.

2. At vero hic tam exigui circuitus ager uberimus est et mire fertilis, itaque recentissimo etiam tempore in summa vastitate tectis atque agris totius Peloponnesi illata haud ignobilis; quamvis hoc praestantiae genere maritima potissimum planities excellit³⁴⁾. Etenim ubi collium iugis montibusque singularibus ager Sicyonius obsidetur, ibi profecto ea tantum herbarum arborumque genera reperiās, quae regioni montanae sunt propria: quarum etsi magnum numerum allatum video ab Edgāro Quinetō³⁵⁾, tamen dubius haereo, quantum ex iis Sicyoniis montibus conveniat: gratissimum profecto fecisset iste homunculus omnium loquacissimus philologiaeque si quis alius expers diligentiae, si quo loco³⁶⁾ de Sicyone negligenter et inepte exposuit, eo accuratius ipsam rerum naturam descripsisset, atque aliqua saltem ex parte priorum peregrinatorum incuriam cura sua tollere conatus esset: at

³²⁾ Hist. Moreae T. I. p. 337.

³³⁾ VII. p. 143.

³⁴⁾ v. Leak. T. 3. p. 365.

³⁵⁾ De la Grèce moderne et de ses rapports avec l'antiquité (Paris, 1830.) p. 178. 179.

³⁶⁾ l. c. p. 283 — 286.

qui, quaeso, istius sollertiam ullam expectabis, qui inscriptiones veteres ex equo in pugillares suos transtulisse gloriatur, quemque vel nomen Sicyonis, aliarumque urbium notissimarum qua ratione sit scribendum, fugit? Sed nolo plura dicere in hominem pleraque insulsum, indignissimum, in quem Peloponnesi perscrutandi munus publice deferretur, ac nemini iam nisi Baehrio vehementer comprobatum.

Spectat autem illa planities in orientem, ac Sicyoniorum fines etiam excedens in Corinthiam protenditur: quae fertilitatis laude omnibus, qui hanc Graeciae partem peragrarunt, valde ornatur, et constanti veterum Graecorum usu peculiari nomine afficitur; vix enim alio modo eam regionem significatam reperiās, nisi quod appellatur τὸ μεταξὺ sive τὸ μέσον Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. Nunc autem nominatur Vocha (Vokha)³⁷⁾. Veterum testimonia de hoc nobilissimae fertilitatis agro afferunt Barthelemy Anacharsi³⁸⁾, Muellerus Doriensibus³⁹⁾, Wachsmuthius Antiquitatibus Graecis⁴⁰⁾: quibus nos, ut aliqua saltem ex parte compleamus illum numerum, haec iam addimus: Diod. Exc. Vat. p. 12, 7. Dind.; Welcker. syllog. epigr. ed. 2. (1828.) n. 208. Schol. Venet. ad Il. II. 572. (p. 82. T. I. Bekk., sive Valcken. ad Ammon. p. 241.). Eustath. ad Il. p. 291, 30. Suid. T. II. p. 38: εὐφορος αὕτη ἡ χώρα. Phavorin. s. v. Σικυῶν (p. 1648. ed. R. Winter. 1538.): εὐδαίμων ἡ Σικυῶν καὶ δηλοῖ αὐτὸ etc. Hygin. fab. 276.: Sicyon ager bonus. Pariter recentiorum itinerariis illam huius regionis ubertatem comprobata cognoscimus; ita-

³⁷⁾ Pouquevill. IV. p. 3. totam Sicyoniam, Leakius III. p. 228. planitiem maritimam hoc nomine dictam commemorant.

³⁸⁾ T. III. p. 344. Biest.

³⁹⁾ I. p. 72. II. p. 414.

⁴⁰⁾ T. I. 1. p. 24, 35.

que ad Whelerum⁴¹⁾ primum, Dodwellum⁴²⁾, Clarricum⁴³⁾ et Pouquevillium provoco. Sed accuratissime hunc campum Leakius descripsit⁴⁴⁾, quo teste planities illa, cuius uberrima pars ad ipsam Sicyonem proxima est, laude pristina etiamnum digna haberi potest; cuius rei id quoque argumentum aliquod est, quod nunc vicis ea regio abundat: quos fere enumeraverunt Dodwellus⁴⁵⁾ et Pouquevillius, et prosequi licet in Lapii tabula. — Iam vero non mirum est, praestantiam illam agri Sicyonii in proverbii consuetudinem venisse⁴⁶⁾.

Ceterum campus ille alba constat terra argillacea eaque post imbrem satis lubrica⁴⁷⁾: quae soli natura quum Achaiae maxime propria sit⁴⁸⁾, apparet, hac quoque ex parte Sicyoniam cum Achaia

⁴¹⁾ p. 541. vers. Gallic. (Amstel. 1689.): la plaine est bien arrosée par deux ruisseaux, bien cultivée et bien plantée de cignoies et d'olives.

⁴²⁾ T. II. p. 245.

⁴³⁾ T. VI. p. 546. Sed minus assentitur Pouquevillius T. IV. p. 13.: le blé, l'orge, le lin et le coton sont les productions principales de la Sicyonie: car le manque d'eaux coulantes ne permet guère de cultiver le maïs et les autres menus grains, qu'aux bords de l'Asope.

⁴⁴⁾ p. 227. T. 3.: many small villages are seen in the plain, which, as formerly, is planted in many parts with olives, and still preserves its ancient agricultural riches, in proportion at least to the general desolation. In natural fertility, however, it is not to be compared to Elis or Messenia; the best part is that immediately around Sicyon.

⁴⁵⁾ Dodwellus in via, quae Corintho Sicyonem ducit, quindecim vicos enumeravit II. p. 293.

⁴⁶⁾ v. Liban. epp. 374. 754. (p. 186. 357. Volf., coll. nott. eiusd.), ad quas iam Dodwellus provocavit II. p. 293.

⁴⁷⁾ Dodw. II. p. 292.: a white argillaceous earth, which is extremely slippery after rain. Leak. p. 227. l. c.: the soil is a white argillaceous substance, corrected perhaps by a mixture of calcareous matter. P. 228.: the soil which after rain resembles soap.

⁴⁸⁾ Leak. p. 213.

contendi posse, nisi quod Achaia nunc quidem locis pestilentissimis obsita, Sicyonia saluberrima est. Sed ille soli color ex albo in nigricantem commutatur, si quis propius abest Sicyone ⁴⁹⁾.

Sed pervenimus ad eas res, quarum perfecta generatrix est terra Sicyonia, quasque gignit mare, quo cingitur illa (*θάλασσα Σικυωνία*) ⁵⁰⁾. Ac praestantissimum est, quod primo statim loco commemoro, oleum Sicyonium, donum, ut ferunt, Minervae, notissimum illud, summaeque virtutis: de quo et Virgilius loco omnibus noto (Georg. II. 519.):

Venit hiems, teritur Sicyonia bacca
trapetis ⁵¹⁾

et Stat. Thebaid. (IV. 30.):

Qui Drepani scopulos et oliviferae Si-
cyonis

Culta tenent.

Adde Ovid. ex Ponto (IV. 15.):

Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla
favos.

Ibide (319.):

Aut ut olivifera quondam Sicyone fu-
gato

Sit frigus ⁵²⁾.

Hanc olivae Sicyoniae laudem non diminuere vi-
dentur

⁴⁹⁾ Dodw. II. p. 295., cui assentitur Leakius p. 227.

⁵⁰⁾ Paus. VII. extr.

⁵¹⁾ Ex quo sua Symmachus epp. 3, 23.: nos hic in otio rusticamur et multimodis autumnitate defruimur. Nam postquam doliis nova vina commisimus, quae calce et praelo subacta fluxerunt, *trapetis teritur bacca Sicyonia*, ut praecox olea in usum olivi viridis mulceatur. Servius autem ad Virgil. l. c. haec affert: *Sicyonia bacca*, oliva a civitate Laconiae (sic) Sicyone, ubi abundant olea.

⁵²⁾ Hic ex Interpretibus complures oliviflua esse legendum suadent; coll. Paus. II. 6, 3. v. Burm. T. IV. p. 76.

dentur itineraria recentiorum ⁵³⁾. Dissentit vero unus Pouquevillius ⁵⁴⁾.

Fuit autem certum quoddam genus olei, *έλαιον Σικυώνιον* dictum, sive quod revera fuit Sicyonium, sive quod, si non fuit, virtute sua certe aequare Sicyonium videbatur: quod quidem qua ratione componatur quaeque eius sit natura medicamentosa, exposuit Dioscorides ⁵⁵⁾. Mulieribus quidem cum amygdalino illud satis acceptum fuit: itaque sane dolendum foret, quod nunc non norint illud, nisi aliunde satis necessitatibus desideriiisque eiusmodi succurreretur. Verumtamen discrimen est inter hoc Dioscoridis oleum atque id, de quo recentiores Paulus Aegineta ⁵⁶⁾ et Nicolaus Myrepsius ⁵⁷⁾. Et enim Paulus oleum illud ex radicibus cucumeris silvestris (*σίκνον ἄγριον*, Momordica Elaterium L.) ⁵⁸⁾, imo vel ex succo Elaterii faciendum tradit: in quo sectatorem habuit Nicolaum ⁵⁹⁾. Eandem propter causam apud illos scripturae reperitur discrepantia: namque etiam *έλαιον σικυόνιον* utrique scribitur,

⁵³⁾ v. Spon: voy. p. 235. (Amst. 1679.), Wheler. l. c. p. 541., Clark., Dodwell. II. 292., Leak. p. 227. Quinet. p. 283.: nous partimes pour Sycione en passant par la forêt d'oliviers; c'était presque la seule, que nous eussions vue intacte.

⁵⁴⁾ IV. p. 13.: ses olives autrefois renommées sont de médiocre qualité.

⁵⁵⁾ D. med. mat. I. 33.: σκευάζεται δὲ τοῦτο (τὸ ἔλ. Σικ.) μέλισι ἐν Σικωνίᾳ, Σικυώνιον καλούμενον. Δύναμιν δ' ἔχει ποσὸς θερμαντικὴν, ἀροῦσον ἐν πυρετοῖς καὶ τοῖς περὶ νεύρα πάθει· χοῖνται δὲ αὐτῷ καὶ αἱ γυναῖκες ἐν τῷ στυβώτρῳ, coll. eiusd. Parabil. I. p. 29. B. (Wech. 1598.) s. T. II. p. 149. Spr.: στυβῶν τὸ πρόσωπον—έλαιον Σικυώνιον, ubi quod scripsit Sprengelius *σικυώνιον*, maxime improbo. Sed vidi, in aliis etiam nominibus propriis similiter eum esse versatum.

⁵⁶⁾ L. VII. p. 296. 298. Bas.

⁵⁷⁾ L. XVI. 34.

⁵⁸⁾ cf. Sprengel. ad Dioscor. T. II. p. 636.

⁵⁹⁾ Sprengel. l. c. p. 363. Saracen. ad Diosc. p. 9. A. Wechel.

quo huius olei origo significatur. Ac Dioscoridis quidem oleum fomenti loco habetur, illorum autem asperissimum est medicamentum.

Sed veniamus ad alia. Vinum Sicyonium etsi Thasio, Chio, Clazomenio inferius est, tamen a nemine repudiatur⁶⁰). Nec frumenti cultura defuisse videtur Sicyoniis: tametsi veterum ea de re testimonium nullum repperi, tamen peregrinatorum is est consensus⁶¹), ut agrum illum ab hac parte olim non minus quam nunc feracem fuisse quovis pignore contendam; neque appellari potuit Sicyon *εὐδαίμων* et *εὐφορος*, nisi aliquo sane frumenti genere excellens.

Pruni autem Sicyonii quae fuerit natura, nescio: peculiari saltem et proprio Sicyoniis dicebatur nomine *ἀμάδρον*, quod alibi *κοκκύμηλον*⁶²), uti testatur Hesychius (T. I. p. 257.): *ἀμάδρνα, κοκκύμηλα, Σικωνῖοι*. Kustero *μάδρνα* scribendum esse suadenti, minime assentior. Etenim *μάδρνα* nomen prunorum Graecis compluribus, *ἀμάδρνα* unis Sicyoniis proprium existimo. Certe quod legimus apud Athenaeum⁶³), id nihil profecto comprobatur aliud, nisi variis nominibus pruna esse appellata, ex quibus unum *μάδρνα*. Neutiquam vero ea de causa *ἀμάδρνα* statim commutandum est in *μάδρνα*. Nimirum Graecae linguae tanta est tamque admirabilis in vocibus eiusdem originis varie effingendis facilitas atque auctoritas, ut hoc quoque loco ali-

⁶⁰) v. Plin. XIV. 7. p. 718, 2. Hard. T. I. Adde Wheler. p. 541. Sed Pouquevill. IV. p. 14. vites suo tempore Sicyoniae defuisse tradit: on tire pour la consommation des vins de la Phlissie. Leakeus haec p. 227.: It (the soil) is more adapted I believe to olives and vines, particularly the currant, than to grain, which is better produced in some of the hilly parts of Achaia or in the richer plains of Patrae, Dyme and Elis.

⁶¹) cf. imprimis Clark. p. 546. T. VI.

⁶²) cf. de hoc nomine Sprengel. ad Dioscor. T. II. p. 419.

⁶³) II. p. 50. a.: *Σέλενκος δ' ἐν Γλώσσαις βράβυλά φησιν, ἢλα, κοκκύνμηλα, μάδρνα τὰ αὐτὰ εἶναι· τὰ μὲν μάδρνα οἷον μάλδρνα, τὰ δὲ βράβυλα ὅτι εὐκόλεια.*

quid eiusmodi agnoscendum esse contendam. Constat vero, Atticis dicta esse ἄδωνα ad significanda poma cuiusvis generis; iam quum item intelligatur ex Glossis Seleuci, μάδωνα dici de prunis idque proprie efferendum esse μαλόδωνα, ut indicat idem, quidni tertiam huius vocabuli formam putemus existisse, ἀμάδωνα scilicet? Praesertim quum ad dialectum Sicyoniam Hesychius nos deleget, eique aliquid sane tribuendum sit, quum alias quoque eiusdem dialecti proprietates reperiamus ⁶⁴). Omnino vero nihil impedit, quominus vocis ἄδωνα aliam formam existimemus ἀμάδωνα. Quid enim? quasi non eodem iure ἄδωνα et ἀμάδωνα, quo Ἀδωνάς et Ἀμαδωνάς dici possint?

Pruno Sicyonio adiungimus amygdalum: quem patriae pomum commemorat Macho, poeta comicus, apud Athenaeum ⁶⁵). Ex arboribus silvestribus afferro iuniperum (ἄρχενθρον) ⁶⁶) et ilicem ⁶⁷). Cupressetum Titanæ vidit Pausanias ⁶⁸).

⁶⁴) cf. Schol. II. XXI. 346, p. 579, 31. Bekk.: ὁ θερινὸς κατὰ Σικωνίους. Schol. Ar. Ran. 508, (p. 380, Bekk.): πόλλαθα· ἀγοὶ νέοι ἐκ νεοπύργων καὶ οἱ λάσταντοι ὑπὸ Σικωνίων λέγονται. Accedit, quod Sicyon ipsis Sicyoniis audiebat Σεκινών, quod ex monetis maxime comparet: cf. Bekk. Anecd. p. 555, 3. (coll. p. 574, 29.) sive Thiersch. Gr. Gr. p. 255, 1. et Leak. p. 378. sq. T. III.

⁶⁵) VIII. p. 349, e. Non addo, quoniam non repperi, alia pomorum genera, nec possum satis mirari Pouquevillum, quum T. IV. p. 12. haec tradiderit: je cherchai vainement sur les coteaux voisins l'arbre, qui donna la noix vomique, que les Sicyoniens employaient d'après l'avis d'Apollon, pour empoisonner les loups. — Profecto Pouquevillius Pausaniam (II. 9, 7.) pessime intellexit: etenim nucis ne levissimum quidem ibi vestigium. Nec magis perspicitur, qui ipse eius rei investigandae potuerit facere periculum, quam ne Pausaniae quidem cognoscere licuit.

⁶⁶) Paus. II. 10, 5.

⁶⁷) cf. Paus. II. 11, 4.: ἄλσος πύργων. coll. Leak. p. 353. T. III.

⁶⁸) II. 11, 6,

Inter herbas plantasque eminet serpyllum⁶⁹), quod Sicyonii, ut multi Graecorum, cum cura colebant: nimirum ex agris drumetisque in urbem comportari atque in hortis, qui multis fontibus irrigati sunt et cultissimi⁷⁰), coli solitum. Serpyllum Theophrasto teste regiones montanas amat, nomenque duxit a radice serpente. Ac reperitur idem, ut thymus (*Satureia capitata* L.) in iis herbis, quibus apes quam maxime delectantur, itaque mella *Hymettia* serpyllum potissimum redolent. Eandem propter causam facile inducor, ut serpyllum coronis frequenter additum putem a Sicyoniis: sed aliis quoque floribus suaveolentibus Sicyonem haud caruisse, comparet ex nomine peculiari quodam coronarum hic occurrente⁷¹).

Iam addo cucumerem, colocasiam, papaver et paederotem. Cucumerem Sicyone imprimis esse cultum indeque Megalopolin importatum, satis probabile videbitur. Namque Megaridi quum cucumeres frequentissimi fuisse indeque Athenas comportati tradantur⁷²), facile Sicyonem quoque eos pervenisse existimabimus; unde ut Megalopolin adductos diceremus, ea nos commovit causa, quod Megalopolitae ipsi cucumerem *Σικωνίαν* dixisse perhibentur⁷³). Quamquam non vehementer repugno, si quis fieri potuisse obiciat, ut propter similitudinem, quae cucumeri Megapolitano cum sicya (*σι-*

⁶⁹) *Thymus serpyllum* L. cf. Theophr. H. Pl. VI. 7. (s. Athen. XV. p. 681. f.) Schneid. annotatt. T. III. p. 512. Plin. H. N. XIX. 10.: item Sicyone ex suis montibus. Sprengel. ad Hist. Plant. T. II. p. 238, 55., ad Dioscor. T. II. p. 512.

⁷⁰) v. Diod. Sic. XX. 102. extr.

⁷¹) cf. Hesych. T. I. p. 1716.: *Θιάκχα· ἀνθή ἐν Σικωνίᾳ*. Timachides et Philetas ap. Athen. p. 678. a.: ille haec: *Θιάκχα τινὰ καλούμενον οἶδα στέφανον ἐπὶ Σικωνίων*, hic vero: *Θιάκχα, ἐν τῇ Σικωνίᾳ στεφάνωμα ἐκώδες*.

⁷²) Schol. Ar. Pac. 966.

⁷³) Athen. II. p. 58. f.: *Μεγαλοπολίται ἀντὶ τὴν (τὴν κολοκυντην) Σικωνίαν ὀνομάζουσιν*.

κύα) intercederet, nomen illud acciperet ⁷⁴⁾). Sicyoni vero ipsi a cucumere nomen esse impositum Eustathius auctor est p. 1302, 19.: *περὶ δὲ Σικυῶνος ἰστέον ὅτι δοκεῖ περιεκτικόν τι κοινότερον ὄνομα εἶναι κατὰ κορυμνῶν, οὕτω καὶ σικυῶν, τόπος δηλαδὴ περιέχων σικυοῦς ἢ σίκυας, ἐξ ὧν συγκεῖται τὸ σικυήλατον· ἐκ δὲ κορυμνῶν καὶ σικύων Σικυῶν καὶ Κορυμνῶν τὰ τοπικά, ὧν παράγωγα ὁ Σικυώνιος καὶ ὁ Κορυμνώνιος. Quam rem veram equidem cum Henrico Stephano aliisque haberi, si cucumerum similibusve plantarum in Sicyonia ab antiquissimis inde temporibus satorum ullum vestigium reperissem. Adde Stephanum Byzantium s. v. *συκαί· οἱ τόποι ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων ὀνομάζονται.**

Colocasiam (κολοκασίαν) Dioscorides radicem *κράμον Αἰγυπτίου* (Nelumbii speciosi Willd.) appellat ⁷⁵⁾). Nec Plinius de araneo suo caule loquutus ⁷⁶⁾) aliam intelligit ⁷⁷⁾). Sed alii radicem edulem ita vocarunt, alii totam plantam. Plinii aetate hac in Italia vesci solitum. Eandem vero plantam confusam videmus cum Ari colocasiae bulbo, quo item vesci licet ⁷⁸⁾). Pervenit autem colocasia

⁷⁴⁾ cf. Hesych. T. II. p. 1185.: *Σικυωνία, κολοκύντη*. Adde, quod ait Galen. exp. voc. Hipp. p. 101. T. II. Chart.: *Σικυώνη τέταρα σημαίνει, τὴν κολοκυνθίδα, τὴν ἀπὸ σικυῶνος κολοκύνθην, τὴν ἰατρικὴν σικυάν, τὴν ἀπύθμενον καὶ κωνοειδῆ σικυάν. Contra Erot. Lex. s. v.: Σικυώνην, τὴν ἀργύριον συκὴν. Antiochenses autem et Galenus ipse (fac. alim. p. 567.) cucumerem *συκόν* dicebant. Athen. II. p. 59. a., ex quo Spreng. ad Diosc. T. II. p. 467. Recentioribus dicebatur *σικύα ἢ παρὰ κολοκύνθην*. cf. Lex. Bot. in Boisson. Anecd. II. 405. Ceterum memorabile est proverbium ap. Schol. Ar. Pac. 966.: *ἀρχομένον σικύων καὶ λεγουσῶν κολοκύντων.**

⁷⁵⁾ D. med. mat. II. 128.

⁷⁶⁾ Plin. H. N. XXI. 15, 51.

⁷⁷⁾ cf. Virgil. eclog. IV. 20. Martial. VIII. 33. (coll. XIII. 57.), quibus eadem colocasium dicitur. Voss. ad Virg. I. c. T. I. p. 156. sq.

⁷⁸⁾ cf. Sprengel. ad Hist. Pl. Theophr. II. p. 35. 197., ad Dioscor. II. p. 459. 480. Sed Lex. Botan. Anecd. Boisson. II. 399. aliam vim tribuit colocasio: scilicet *κολοκασίον*, ait, *λεγεται ὁ βολβός*. Sed compiler iste aut confudit revera colocasium

ex Aegypto potissimum et Cyrenis in Graeciam et Italiam, incertum, quo tempore. Iam ut hanc colocasiam Sicyone cultam existimem, effecerunt Eustathius⁷⁹⁾ et Athenaeus⁸⁰⁾. Abhorreo autem a sententia Aemilii Rueckerti⁸¹⁾, qui non a colocasia, sed ab aro vique eius medicamentosa in morbis mulierum cognomen tulisse Minervam demonstrare conatus est. Etenim primo nulla iam esse potest causa, cur a Sicyoniis arum cum colocasia confusum ponamus: sed quum non dubium sit, huc quoque olim ex Aegypto sive Cyrenaica esse importatam eam plantam, quid magis, quaeso, convenit, quam appellari eam suo proprio nomine, quod et ipsum origine sua Aegyptium esse indicavit Sprengelius? Deinde, quum in colocasia non esset medicamentosi quidquam, quantum equidem scio, quid tandem opus erat, obscuram admodum atque infirmam causam cognominis illius inde ducere, quod Sicyonii illam plantam fortasse iam confundebant cum aro? Quasi vero eadem Minerva, quae olivam Sicyone sevit⁸²⁾, non colocasiam quoque iucundo sapore insignem vehementerque probatam Graecis, incolis donasse videri possit, praesertim quum colocasia ex Aegypto ad Graecos transierit, multique Graecorum Minervam inde item profectam existimarent? Accedit, quod aliis quoque locis Minerva simili ratione de hominibus meruisse fertur; quamquam Minervae Medicae neque ego immemor sum.

Restat ex plantis Sicyoniis papaver Cereale illud, μήκων, a quo Sicyoni nomen quoddam imposi-

cum bulbo, aut quod colocasium frequentissimum erat aevo suo, nomen ei dedit, quod ob naturam suam ei maxime convenire videbatur.

⁷⁹⁾ ad II. 948, 35.: κολοκάσια λέγονται αἱ ῥίζαι τοῦ Αἰγυπίου καλουμένου κνάμου καὶ Κολοκασία Ἀθηνᾶ ἐπωνυμικῶς ἐν Σικυνῶνι.

⁸⁰⁾ Athen. III. p. 72. b.: ἔστι δ' ἐν Σικυνῶνι Κολοκασίας Ἀθηνᾶς ἱερὸν.

⁸¹⁾ cf. libellum, quem scripsit de cultu Minervae p. 101.

⁸²⁾ Paus. II, 6, 3.

tum⁸³), et paederos, arbuscula, de qua Pausanias accuratissime exposuit. Haec enim ille⁸⁴): τῶν δὲ ἱερῶν τοὺς μηροὺς ἀρκεύθου ξύλοις καθαγίζουσι, καιομένοις δ' ὁμοῦ τοῖς μηροῖς φύλλον τοῦ παιδέρωτος συγκαθαγίζουσιν. ἔνεστι δὲ ὁ παιδέρως ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ περιβόλου (narrat de templo Veneris) πόα, φύεται δ' ἀλλαχόθι οὐδαμοῦ γῆς οὔτε ἄλλης οὔτε τῆς Σικυωνίας. τὰ δὲ οἱ φύλλα ἐλάσσονα ἢ φηγοῦ, μείζονα δὲ ἐστὶν ἢ πρίνου, σχῆμα δὲ σφισίν οἶον τοῖς τῆς δρυὸς, καὶ τὸ μὲν ὑπομελαινει, τὸ δὲ ἕτερον λευκόν ἐστὶ· φύλλοις ἂν λευκῆς μάλιστα εἰκάζοις τὴν χοιρίαν. Ex quo compareret primum, paederotem in urbe Sicyone ipsa tantum ibique in foro pullulasse, ut magna asseveratione affirmat Pausanias, alibi terrarum nusquam neque in agro quidem Sicyonio. Sacer is Veneri fuit. Deinde illud quoque plantum fit ex Pausania, consimilia fuisse praederotis folia querneis. Sed altius rem repetere licebit. Quercus Iovi sacer esse solet: sed paederos Sicyonius cur Veneri consecratus sit, facile apparet. Nimirum vocabatur in Graecia quidquid aspectu pueri teneri colorem lacteoro-seum referret, παιδέρως, quasi παῖς ἐράσιμος.⁸⁵) Spectat eodem, quod Plinius affert,⁸⁶) opalum, gemmam, paederotem esse appellatum iccirco, quod eximiae esset gratiae. Neque ineptum est, quod unguenti genus quoddam, quo ad faciem colori suavi et venusto et quasi iuvenili inficiendam utebantur homines perditissimi mulierculaeque iam expallescentes, appellabatur paederos.⁸⁷) Sed noli confundere hoc fuci genus cum unguento Aegyptiaco, quod conficere solebant veteres⁸⁸) ex floribus acan-

⁸³) v. Etym. M. p. 583, 55. cf. Creuzeri epp. de Homero et Hesiodo p. 196.

⁸⁴) II. 10, 5. 6.

⁸⁵) Haec Sprengelius ad Dioscor. T. II. p. 499.

⁸⁶) XXXVII. 6, 22.

⁸⁷) Cf. Spreng. l. c. p. 500.

⁸⁸) Teste Galeno expos. voc. Hipp. I. c. p. 81. Αἰγυ-

thi Aegyptii (Acaciae verae Willd.). Sed commemorant paederotem praeter Pausaniam etiam Dioscorides, Apuleius, et cuius unum locum iam attulimus, Plinius. Verum is a Sicyonio quam maxime differt. Nimirum Dioscorides cum Galeno⁸⁹⁾ et Plinius⁹⁰⁾ sic appellant τὴν ἄκανθαν (Acanthum mollem L.), quae et ipsa quidem gratissima Graecis fuit et cui conveniebat nomen illud, sed tamen diversissima natura sua. Imo caerefolium etiam paederos vocatur.⁹¹⁾ Intelligitur, nomen illud plantis compluribus esse datum, ut nos etiam Myosotidis palustris, Solani, aliarumque nominibus diversas herbas dicimus. Sed comparatur Pausaniae paedros cum quercu; folium habuisse traditur minus esculi (φηγού), maius ilicis (πρινού, quercus cocci-ferae), cuius folii forma est querneae; color in parte superiore subniger, in inferiore subalbus, populnei folii faciem maxime aequat. Eodem modo Nican-der⁹²⁾ paederotes cum populo contendit. Iam paederotem Sicyonium ex quercuum genere fuisse, sed in Graecia haud dubie omnium rarissimum et mercatura demum Sicyonem importatum iudicabimus. Itaque quaeritur, in quodnam quercus genus illa Pausaniae descriptio potissimum transferri queat. Ac duae omnino arbores in contentionem veniunt. Nimirum aut Quercus Gramuntia fuit, aut Quercus Ballota,⁹³⁾ quamquam de posteriore dubito iccirco, quod Pausanias de glandibus ne verbum quidem: vix enim quum tam diligens fuisset in describendo paederote, illas neglexisse credi possit. Iam nolit quisquam id nobis obiicere, fieri non posse, ut

πιον μύρον, τὸ μύρον διὰ τοῦ ἄνθους τῆς ἀκάνθης Αἰγυπτίας, ὅπερ καὶ Μετώπιον ὀνόμασται.

⁸⁹⁾ Dioscor. d. med. m. III. 19. Galenus fac. simpl. 6. p. 818.

⁹⁰⁾ H. N. XXII. 22.

⁹¹⁾ Plin. H. N. XIX. 54. Apulei. d. herb. c. 104.

⁹²⁾ ap. Athen. XV. 684. b.: ἡ γὰρ καὶ λεπταὶ πετρίδες καὶ παιδὸς ἔρωτες λεύκη ἰσαίμενοι.

⁹³⁾ v. Spreng. l. c. p. 500. Barker. ep. cr. ad Boisson. p. 209.

arbuscula illa inter quercus referatur, quoniam a Pausania *πόα* appelletur. Constat enim, vocabula *θαμνος*, *θαμνίσκος*, *δένδρον* et *πόα* a Theophrasto et Dioscoride haud raro permutari: quidni pariter a Pausania?⁹⁴⁾ Accedit, quod quercus illa minoris fortasse erat magnitudinis, ut iure *πόα* dici posset, et quod Pausanias hac voce usus esse credi potest iccirco, quia genus arborum, cui annumeraret pae-derotem, noluit pro certo dicere.

Iam nemo, opinor, dubitabit, quin bene culta et fructuosa Sicyoniis fuerit res rustica. Namque ager fluminibus rivisque concisus aquosissimus ple-raque, coelum molle ac serenum, monte praealto regioni non imminente, neque stagno lacuque hu-mores ingratos eiicientibus. Atque tanta est tam-que admirabilis harum regionum littorumque sinus Corinthiaci omnium amoenitas, ut nullus iam sinus lacusve Europae ab hac parte cum eo contendiq-ueat: non potest enim reperiri usquam tanta omnium pulcrarum rerum varietas et vicissitudo, quanta in huius maris ora alterutra; v. Leak. p. 397. 183. Rei vero pecuariae Sicyonios animum non intendisse neque usos esse pratis ad Asopi ripam optimis, nemo crediderit. De armentis quidem ovibusque nihil perspicue inveniri commemo-ratum: at res equaria videtur fuisse amplissi-ma. Appellantur saue *ἵπποφορβοὶ* Sicyonii:⁹⁵⁾ ac nobilissimus ille equus Arion, Neptuni et Eri-nyis filius, idemque Copreo, Haliarti Boeotiae regi, a Neptuno donatus traditur Sicyone natus esse.⁹⁶⁾ Addere licet, quod Echepolus ipse Sicyo-

⁹⁴⁾ Nihil profecto moror verba eius V. 14, 3.: *εἶχον δ' ἄρου-
κα ἐξ ἀρχῆς οἱ ποταμοὶ καὶ ἐς τότε ἔχουσιν οἱ κατὰ τὰ αὐτὰ
ἐπιτηδεύς πρὸς γένεσιν πόας τε καὶ δένδρων*, quum pateat, hoc
loco eum de industria discrimen inter utramque vocem fecisse.

⁹⁵⁾ V. Schol. ad Odyss. XI. 271. p. 369. Buttm.

⁹⁶⁾ Schol. Venet. ad Il. XXI. 346. p. 613, 30. B.: *ὥτως
ἐπεὶ ἐν Σικωνίᾳ γέγονεν ὁ Ἀρίων εὐ ἐδόκει ἢ Αἰθρᾷ ἀπόγονος
εἶναι* (de Aetha Schol. Il. XI. 20.).

nus est,⁹⁷⁾ quodque in regum Sicyoniorum numero et Zeuxippum et Leucippum filiamque Lamedontis Zeuxippam, Sicyoni in matrimonium datam, assert Pausanias (II. 5, 7. 6, 5. 7.). Myro autem, tyrannus Sicyoniorum, qui regno excepit Orthogoram sive Andreum, quod Ol. 33, 1. curru Olympia vicit, id sententiae nostrae minime repugnat. Clisthenes vero item Olympia curru vicit Ol. 49, 1. et Pythia quadrigis Ol. 49, 3.⁹⁸⁾ Atque equos albos Sicyone emtos Midiae, homini luxurioso, exprobravit Demosthenes.⁹⁹⁾ Neptuni Hippii si quod Sicyone sanum reperiretur, res confecta esset: sed fueritne eiusdem templum quod viae Aristonautas ducenti adiacuit,¹⁰⁰⁾ quis umquam audeat definire? At si quis propterea, quod Actaeonis canes omnes ex venaticis optimi habentur, Ladonem stirpis suae partes suscepisse putet, non vehementer equidem repugnabo.¹⁰¹⁾ Certe saltus silvaeque non deerant, affuerit modo venatio multa et varia.

Superest, ut quae fuerit aquae Sicyoniae natura, quae piscium marinorum abundantia, exponam. Dura quidem Sicyone aqua fontana erat; attamen mixta vino Myndensi, Halicarnasseo, Coo haud sane ingrata reperiebatur; plurima saltem ibi-

⁹⁷⁾ Schol. II. XI. 20. Hom. II. XXI. 299. Plut. an vitiosit. ad infelic. suff. T. XII. p. 939. Gryll. T. X. p. 108. Reisk.

⁹⁸⁾ cf. Muell. Dor. II. 492. 506, 24. Sed addo, quae Isidorus Orig. XVIII. 35. tradit: quadrigarum vero currus duplici temone olim erant perpetuoque et quod omnibus equis iniiceretur iugo. Primum Clisthenes Sicyonius tantum medios iugavit eosque singulos ex utraque parte simplici vinculo applicuit, quos Graeci *σείραφορος*, Latini funarios appellant.

⁹⁹⁾ Midiana p. 565, 37. (p. 87. d. Buttm.). Ulpianus quae hoc loco tradit allatus a Buttmanno, ea minus sane videntur facere in rem nostram, quoniam is de tyrannorum more equis albis vehendi tantum narravit. Sed hoc quam parum nostram sententiam impugnet, facile apparet.

¹⁰⁰⁾ Paus. II. 12, 2.

¹⁰¹⁾ Ovid. Met. III. 216.

dem erat fontana et puteana, maxime sub arce.¹⁰²⁾ Verum mare, quo Sicyonia a parte septentrionali cincta est, supra quam ut describi facile possit, fecundum est piscium genere, quo iucundius dulciusque nihil fere reperiri potuit, Atheniensium autem ligurritio quam maxime gavisus est.¹⁰³⁾

3. Accedimus ad descriptionem fluminum fama quam natura maiorum, quibus ager Sicyonius irrigatur.

Corinθο si quis venerit Sicyoniorum fines ingressurus, flumen est antiquitus Nemea, nunc Langia appellatum,¹⁰⁴⁾ non navigabili quidem alveo latove, verumtamen, ut vidimus, Corinthiorum fines et Sicyoniorum constituenti, praetermissum prorsus a Pausania; id quod est permirum.¹⁰⁵⁾ Sed illud fontibus conceptum compluribus in monte, qui vallem Nemeam cingit, mox illam brachiis duobus tenuissimis amplectitur nomenque inde suum accipit;¹⁰⁶⁾ ac primum quidem recta septentrionem ver-

¹⁰²⁾ Athen. I. 33. c.: *χηήσιμοι δ' εἰσιν οἶνοι (οἱ οἶνοι) Ἀθήνησι καὶ Σικυῶνι. ἐν ταύταις γὰρ σκληρὰ τὰ ὕδατα.* cf. Diod. XX. 102.

¹⁰³⁾ Piscium praestantia est *ἰδιώμα* Sicyonis Antiphane teste ap. Athen. I. 27. d. Sed fuit imprimis in laude auguillarum Sicyoniarum varium genus, quae tantae interdum fuere magnitudinis, ut carris evehendae essent, *ἀνδραχθεῖς, ἀμαξιαῖοι*, quemadmodum testatur Eudoxus ap. Athen. VII. p. 288. c. Itaque Archestratus in Gastronomia dixit eas *μεγάλους, ισχυροὺς, πύκτας* ap. Athen. VII. p. 293. f.:

*γόγγυρου μὲν γὰρ ἔχεις κεφαλὴν φιλῆν ἐν Σικυῶνι
πύκτος, ισχυροῦ, μεγάλου, καὶ πάντα τὰ κοῖλα
εἴτα χρόνον πολὺν ἔψε χλοῇ περιπαστον ἐν ἄλμει.*

cf. Philemon Milite ap. Athen. VII. p. 288. d. 289. a.

¹⁰⁴⁾ V. Coraium annotatt. ad Strab. T. IV. p. 169, 20.

¹⁰⁵⁾ Expectaveris eius fluminis mentionem II. 7, 2. Magis vero etiam miramur, quod Pausanias, ubi de valle Nemea pluribus exposuit (II. 15, 2. 3.), flumen cognomine prorsus praetermisit. — Sed hic appellat in ista parte Sicyoniae Asopum unum. Cf. Dodwell. II. p. 293.

¹⁰⁶⁾ Vide sis Leak. T. III. p. 335. Colligendum fuit aliquid etiam ex mappa Leakiana.

sus decurrit, vallem efficiens in dextra fluminis ripa minime angustam, angustiore in sinistra. Etenim imminet ab hac parte mons Phliasius; ab illa Ape-
sas, nunc Fuka dictus, continuationibusque suis ri-
pam fere prosequitur et in littus Corintho propin-
quum excurrit. Sed flumen ipsum mox iugo, quod
sinistrorsum appropinquat, cogitur in orientem
versus: denique cursu iterum deflexo in septen-
trionem per oliveta¹⁰⁷⁾ egreditur in mare Corin-
thium, postquam sexaginta fere vel octoginta sta-
diorum iter alveo strinxit. Sed alveus hic quam
parvus sit non in superiore parte solum sua, inde
iam comparet, quod amnis ipse appellatur *χαρά-
δρα*.¹⁰⁸⁾ Sed is omnibus, qui Phliante Corinthum
petunt, traiciendus est, atque aperit, ut Longopo-
tamus, valle sua viam in Argolidem, quo per Con-
toporiam ab hac parte descendi solitum est.¹⁰⁹⁾

Sed Nemea flumine, qui proximus est, Aso-
pus¹¹⁰⁾ longe celebrior, nunc quidem Basilicus
appellatus,¹¹¹⁾ omniumque, qui in sinum Corinthi-
acum erumpunt, maximus ille et nobilissimus. No-
minis antiqui interpret est Etymologus:¹¹²⁾ nimi-
rum *Ἀσωπὸς* amnis est *ἄσπιος*, limosus aspectu suo,
quod est verissimum, uti videbimus. Profluit vero
Asopus aliquot fontibus ex monte Carneate, qui
pars est Coelossae (Concavae) montis, cui Arae-
thyrea olim adiacuisse traditur;¹¹³⁾ Phlius autem,
Phliasiae caput recentius conditum, absuit ab Arae-

¹⁰⁷⁾ v. Leak. p. 335. T. III.

¹⁰⁸⁾ Exempla attulit Muellerus Dor. II. p. 430.

¹⁰⁹⁾ Eius rei argumento est Xenophontis quaedam narra-
tio: v. Hist. Gr. VII. 5, 6, 15. Pouquevill. (IV. 17.) Nemeam
arefactum vidit.

¹¹⁰⁾ *Ἀσωπὸς*, *Ἀσωποῦ ῥέεθρα* Pind. Nem. IX. 20.

¹¹¹⁾ v. Cor. ad Strab. p. 169, l. 10.

¹¹²⁾ Et. M. p. 161, 43.: *Ἀσωπὸς* — *παρὰ τὴν ἄσπιν, τὸν ῥύπον, καὶ τὸ ὥψ, ὥπός*. Lutatium cum dicit Hermannus
Opp. II. 204.

¹¹³⁾ Apoll. Rhod. ap. Leak. p. 344.

thyrea triginta stadia.¹¹⁴⁾ Cognoscimus ex Strabone, Coelossam et Carneatem Phliasio maxime agro imminere: idemque quum Asopum ex Carneate initium capere indicat, ad ampliores eius fontes respexisse videtur. Nimirum, ut peregrinatores recentiores indagarunt, duplex horum fontium genus est: partem maiorem ad radicem montis, qui nunc Gavria (Gaurias) dicitur, reperimus in populorum aliarumque arborum silva nascentem; pars minor paullo superior est meridiem versus ad vicum Botzica appellatum. Mons Gavria nemorosus est et herbidus, praealtus atque inter vallem Phliasiam et altiora etiam illo Zyriae (Cyllenae) et Gymnovuni iuga interiectus.¹¹⁵⁾ At vero Gavria num Coelossa est an Carneates? Leakium Coelossae nomen fugisse videtur; Carneatem novit quidem, sed pro parte Gavriae habet, ea videlicet, cui subiaceret vicus ille. Nomen autem ut explicet, Carneam effingit ad extremos Asopi fontes sitam, cuius locum nunc Botzica occupavit. Sed eam coniecturam quomodo defendat, viderit ipse Leakius. Nos vero Gavriae olim Caelossae nomen fuisse minime dubitamus. Ac mappa Leakii ab hac saltem parte nobis non satisfacit, quae nullos fere Asopi fontes in Gavria ortos, maiorem vero partem in brachiis Lyrcei ad septentrionem porrectis natos monstrat: quod quomodo ipsius Leakii narrationi accommodari queat, non video. Sunt vero ex rivis, qui in Asopum decurrunt a meridie nati in montibus oppidulo Giorgi imminetibus, nonnulli Nemeae originibus finitimi; qui sub ipsa Phliuntis moenia confluunt atque in Asopum delabuntur.¹¹⁶⁾ Pouquevillius vero ad Botzicam Asopi unum ait fieri alveum, utroque,

¹¹⁴⁾ Strab. p. 382.: τῆς δὲ Κοιλώσσης μέρος ὁ Καραεάτης, ὅθεν ἀρχὴν λαμβάνει Ἀσωπὸς ὁ παραρρέων τὴν Σικωνίαν καὶ ποιεῖν τὴν Ἀσωπὶαν χώραν, μέρος οὖσαν τῆς Σικωνίας.

¹¹⁵⁾ v. Leak. T. III. p. 343.

¹¹⁶⁾ Leak. p. 339. sq.

quo ortus sit, brachio confluyente,¹¹⁷⁾ idemque brachium alterum ex monte Olovo, cuius nomen mihi alibi nusquam repertum, milliario a Botzica remoto septentrionem versus, alterum ex Soro (Sorono) ad occasum sito, sed paullo remotiore defluere narrat.

Asopus ad septentrionem fere semper decurrit et paullo infra urbem Sicyonem, quam praeterfluit, uno ostio in mare erumpit ad collem quendam rotundum, qui ex planitie assurgit arteque videtur factus.¹¹⁸⁾

Sed perfluit Asopus vallem multis locis angustissimam; via est in radice montium praeruptorum, qui utrinque cogunt fluminis ripas virgultis fere cooperti: si qui dantur modici recessus, prata conspiciuntur mediis montibus interiecta multisque quercubus septa ac fruticibus passim obsita. Neque arationes desunt: quamvis in hac totius regionis devastatione paene desertae. Atque haec sane ei, qui Phliunte Celeas petit, occurrunt. Progredienti latius aperitur vallis: at mox iterum concluditur. Mons ad laevam imminens multis locis haud incultus apparet: sed viae iam ea est natura, ut neque aperta sit neque directa, sed aspera fiat ex molli, ex plana ardua, interdum in ripa aquae fluctibus excavata transteque interrupto vel obscura sit vel nulla.¹¹⁹⁾ Sed ubi flumen ad planitiem maritimam propius accedit, latior fit vallis sinistrorsum maxime et apertior agrique cultura iam frequentior est. Simul fluminis diversissimam cognoscimus naturam: ex amoenissimo, liquidissimo et placido, qualem post ortum in campo Phliasio sese ostendit, rapidum, turbidum, limosum, subalbentemque factum conspiciamus. Etenim torrentibus in eum ex monte multis decurrentibus adeo augescit atque ali-

¹¹⁷⁾ T. IV. p. 193.

¹¹⁸⁾ Leak. p. 356.

¹¹⁹⁾ Contende cum mea Leakii expositionem T. III. p. 353. 354.

tur, ut et alveum et colorem mutet: subalbus vero comparet propterea, quod solum argillacea fere terra constat.¹²⁰⁾ At idem annis aestivo tempore exilis et macer est,¹²¹⁾ uti Nemea omnesque fere huius regionis fluvii. Sed aperit valle sua aditum quendam ad mediterraneas Peloponnesi partes, Phliasiam maxime, Argolidem et Arcadium.

Pausanias Asopum in Phlasiā nascentem ponit, perfluentemque ipsam Sicyoniam¹²²⁾; consentit igitur cum Strabone, nisi quod hic originem Asopi accuratius indicavit. Spectat eodem, quod hic Asopus Phlasius (ὁ παρὰ Φλιασίοις)¹²³⁾ audit, ne cum reliquis eiusdem nominis fluminibus, quorum in Graecia satis magnus numerus est, confundatur. Effecit autem hic Asopus maxime, vallis Phlasiā ut fieret aquosissima et feracissima, fuitque, ut videtur, in causa, cur regio ipsa Φλιοῦς appellaretur¹²⁴⁾. At fueritne Asopus Phlasius quem Iovis fulmine percussus carbones undis suis volvere narrat Apollodorus¹²⁵⁾, incertum est. Etenim ad Asopum Thebanum rem illam referunt Schol. II. I. 180., Schol. Pind. Nem. 3, 5. coll. Schol. Apoll. Rh. 1, 117.; ad Phlasiū vero Diodorus IV. 72. Verum Apollodorus ipse Asopum simpliciter nominat, itemque Callimachus¹²⁶⁾, qui Ἀσωπὸν βαρύγυνον dixit, ἐπεὶ πεπάλαντο κεραῖνον. Sed hic tamen flumen Thebanum intellexisse videtur. —

¹²⁰⁾ Leak. p. 356.

¹²¹⁾ Leak. p. 227.: the Asopus — in the summer is dry.

¹²²⁾ II. 5, 2.: ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἄρχεται μὲν ἐκ τῆς Φλιασίας, ῥέων δὲ διὰ τῆς Σικωνίας ἐκδίδωσιν εἰς τὴν ταύτην θάλασσαν.

¹²³⁾ II. 5, 4.

¹²⁴⁾ cf. Muell. Dor. I. p. 80.

¹²⁵⁾ III. 12, 6.: διὰ τοῦτο μέγροι καὶ νῦν ἐκ τῶν τοιούτων φειθρῶν ἄνθρωποι φέρονται. Affert alia Heynius; sed Pindarum et Pausaniam quemdam in finem addiderit, non video. cf. Nott. p. 768 — 770.

¹²⁶⁾ H. in Del. 78.

Sed illius rei quae vera esse possit causa, Heynius non exposuit: affirmavit tantum, id variis a causis proficisci posse. Peregrinatores autem nostri ad eam rem omnino non attenderunt.

Verum Strabo quod Asopum *παράρρουντα τὴν Σικωνίαν* posuit¹²⁷⁾, id displicet. Verissime autem Pausanias¹²⁸⁾: *ῥέον διὰ τῆς Σικωνίας ἐκδίδωσιν* — et: *τῷ παρὰ Σικυνῶνα ῥέοντι Ἀσωπῷ*. Iam ab hoc flumine Sicyonii agri portio quaedam peculiare suum traxit nomen Asopiae; sed quatenam sit portio illa, incertum. Eane, quae Nemeam interiacet atque Asopum? An quae utramque ripam Asopi occupat? An denique ea, quae ostio fluminis circumiacet? Leakius quidem intelligit eam partem vallis Asopicae, quam bene cultam vidit, quaeque initium habet, ubi primum Asopus ad maritimam planitiem exit et minus iam anguste fluit¹²⁹⁾. Certe Strabonis testimonium eiusmodi est, ut nihil omnino affirmare liceat; Asopiam enim (v. p. 29, 114.) tradit effici Asopo, partem esse Sicyoniae. Idem alio loco haec¹³⁰⁾: *ἐν Σικυνῶν ἄλλος ἐστὶ ποταμὸς Ἀσωπὸς καὶ ἡ γῶρα Ἀσωπία, δι' ἧς ῥέουσι καὶ οἱ ἄλλοι ποταμοὶ ὁμώνυμοι τούτῳ*. Haec perperam intellexerunt, qui de Asopo novissime, quantum scio, dixerunt, Gruberus et Ricklefsius¹³¹⁾. Nimirum non Asopiae complures eiusdem nominis esse fluvios narrat Strabo, sed quot sint flumina Asopi nomine insignita, ea omnia perfluere regionem quandam Asopiam dictam. Hanc saltem unam video illorum verborum et sanam explicationem. At vero is locus et lacunosissimus est et pleraque esse

¹²⁷⁾ p. 382., ex quo Eustath. p. 291, 24. et Phavorinus s. v. *Σικυνῶν* παράρρει τὴν Σικωνίαν ὁ Ἀσωπός.

¹²⁸⁾ II. 5, 2. 15, 1.

¹²⁹⁾ T. III. p. 335.: as the valley becomes wider, the cultivation increases. This seems to have been the best part of that subdivision of the Sicyonia, which was called Asopia.

¹³⁰⁾ IX. p. 408.

¹³¹⁾ v. Encyclop. univ. Erschlo et Gruber editam s. v.

esse disiecta atque inconcinna intelligimus. Etenim verba haec: ὁ Ἑτεωνὸς δὲ Σκαρφή μετονομάσθη· καὶ αὕτη δὲ τῆς Παρασωπίας, et quae infra leguntur: ἔτεροι δὲ ἐν τῇ Πλαταιέων φασὶ τὸν τε Σκῶλον καὶ τὸν Ἑτεωνὸν καὶ τὰς Ἑρυνθράς —, ea omnia reliquae narrationi interiecta sunt, neque ullo modo conveniunt. Itaque in eam deferor sententiam, ut verba δι' ἧς — τούτῳ prorsus esse corrupta iudicem, emendari vero posse ex iis, quae statim subsequuntur. Diversa est sententia Pausaniae ¹³²⁾, qui ἀπὸ Σικυνῶνος τὴν Ἀσωπίαν μετονομασθῆναι tradit: ex quo perspicitur, Pausaniae totam Sicyoniam pridem Asopiam appellatam existimari, ut Corinthiam olim Ephyraeam.

Fama est, huius amnis aquam Arante Phliasiorum rege ab Asopo, Neptuni Ceglusaeque ¹³³⁾ filio esse repertam, repertaeque nomen impositum ¹³⁴⁾. Verum impugnat hanc fabulam alia, quae Asopum Phlasiis non domesticum, sed a Maeandro, quum Celaenis per Phrygiam et Cariam defluxisset, esse procreatum tradit; eaque fuit ipsorum Phliasiorum et Sicyoniorum, uti Pausanias contestatur ¹³⁵⁾; verum Strabo Ibycum Rheginum eius famae auctorem habet ¹³⁶⁾. Atque haec sane coniungenda est cum ea, qua Marsyae tibiae ex eodem loco in Asopum pervenisse fluctibusque eius in ripam eiectae feruntur ¹³⁷⁾.

¹³²⁾ II, I, 1.

¹³³⁾ Paus. II, 12, 4.: τούτῳ βασιλεύοντι Ἀσωπὸς Κηγλούσης εἶναι λεγόμενος καὶ Ποσειδῶνος ἐξεύρε τοῦ ποταμοῦ τὸ ὕδωρ, ὅτινα οἱ νῦν ἀπὸ τοῦ εὐρόντος καλοῦσιν Ἀσωπὸν.

¹³⁴⁾ Ceglusae nomen quam vim habeat, me adhuc fugit. Sed Schneidero et Leakio (p. 345. T. III.) Coclossam hic intelligendam existimantibus, non accedo.

¹³⁵⁾ II, 5, 3.: οἱ Φλιάσιοι καὶ Σικυνῶνιοι λέγουσι τὸ ὕδωρ ἔπηλυ καὶ οὐκ ἐγγώριον εἶναι οἱ.

¹³⁶⁾ IV, p. 271.: Ἰβυκος δὲ τὸν ἐν Σικυνῶνι Ἀσωπὸν ἐκ Φρυγίας ῥεῖν φησι.

¹³⁷⁾ Paus. II, 7, 9.

Sed eiusdem Asopi divinus apud Sicyonios honor est ¹³⁸), facies vultusque taurinus, ut Eurotae Eridanique, eam videlicet ob causam, quod ipsorum agro summam affert utilitatem, non iccirco solum, ut iudicat Perizonius ¹³⁹), quod urbem praeterfluit.

Unum restat, quod de Asopo addam. Scilicet Ptolemaeus ¹⁴⁰) ostium Asopi (ἐκβολάς) Corinthiae annumerat: cuius rei causam in librariorum inscitia positam existimabimus.

Superato Asopo viam publicam, quae in Achaïam nos ducit, sequamur. Obiicitur statim aliud flumen Sicyonem a parte occidentali alluens neque longius quam ipse Asopus a moenibus remotum. Cui quodnam conveniat nomen, ambigimus. Leakius quidem illud Helissontem appellat, teste usus Pausania ¹⁴¹). Ac iure profecto quodam sic colligit: Pausanias enim quum ad portum Sicyoniorum descendisset, convertit iter in oram Achaïae ac proficiscenti in via publica intra ipsos etiam Sicyoniorum fines primum Helissontem, deinde Sytham occurrere narrat ¹⁴²). Sane quinque illa, quae restant, huius regionis flumina, praeter unum non longe ab ora in montibus Sicyoniae interioris sunt orta neque magnitudine sua admodum inter se diversa, quamquam inter singula collium iuga, quae diximus, interfluentia: itaque facile adducamur, ut

¹³⁸) Alias fabulas, quas Asopo nostro debemus, enarrant post Klopferum Lex. Mythol. I. p. 325. sq. Gruberus et Ricklefsius: quamquam ne hi quidem ita, ut in expositione eorum acquiescere possis. Klopferus vero, homo negligentissimus in rebus quam plurimis, Asopum Sicyonium opinatur pro antiquissimo omnium esse habendum, cuius rei certam vi-deo rationem nullam.

¹³⁹) V. Aelian. V. H. II. c. 33. p. 156. Gron. Affatim explanavit hunc de fluminum veneratione locum exemplorum multitudine usus Aemil. Rueckert. Cultu Minervae p. 110. 111.

¹⁴⁰) p. 216. ed. Erasm. Rot.

¹⁴¹) II. 12, 2.

¹⁴²) Haec ille: προελθούσι δὲ κατὰ τὴν λεωφόρον Ἐλισσών τε καλοῦμενος ποταμός καὶ μετ' αὐτὸν Σύθας ῥοτὴν, ἐκδίδοντες ἐς Θάλασσαν.

Pausaniae fidem habeamus. Sed eidem aliam propter causam minus iam confidere licet. Scilicet neglexit is prorsus Nemeam; quidni alia quoque fluminum nomina omiserit, ut revera fecit? Nempe et Cephissum omisit et Selleentem. Iam si certiora nobis praesto essent aliorum testimonia, facile missum fecerimus Pausaniam. At vero non suppetunt: etenim Strabo et Cephissum quidem attulit et Selleentem, sed ita, ut nihil exinde certi planique appareat. Nam sic ille ¹⁴³): ἐστὶ δὲ Κηφισὸς-ὁ ἐν Σικυῶνι: ex quo profecto id tantum intelligimus, fuisse Sicyoniae flumen quoddam illo nomine insigne. Neque plus nobis efficitur altero loco ¹⁴⁴): ἐστὶ δὲ καὶ περὶ Σικυῶνα Σελλήεις ποταμός. Cephissi nomen in Graecia frequentissimum, quam vim habeat et unde in Sicyoniam pervenerit, nolo affirmare; ex Attica, cuius plurimum aliquando cum illa fuisse commercium fabulis nonnullis cognoscitur, huc pervenisse credi potest. Minoris vero momenti est, quod nonnulli in indice regum Sicyoniorum pro Mesappo nonnum numerabant Cephissum, cuius rei auctor est Augustinus ¹⁴⁵). Selleentis autem nomen in Peloponneso bis tantum, in Elide nimirum et Sicyonia, occurrit; Pelasgicum hoc esse demonstrabimus, itaque crebritatem eius explicari posse arbitramur.

Helisson sine dubio quod ἐλιγδην fluit, appellatus est, quod expressum video ab Statio Thebaidis IV. v. 53.: — amfractu riparum incurvus Elisson ¹⁴⁶); itaque cognominis fuit Helisonti Arcadico, qui in Alpheum influit et Eleo, etiam

¹⁴³) IX. p. 424.

¹⁴⁴) VIII. p. 338. Haec iisdem plane verbis repetit Eustath. ad II. 301, 2. cf. Schol. Eur. Med. 827. Dodwellus II. 293. illud περὶ Σικυῶνα recte interpretatus est: prope Sicyonem. Leakius III. p. 383. a Strabone Selleentem, quem a Pausania Helisontem, appellatum coniecit: at ea mera est opinio.

¹⁴⁵) d. civ. Dei XVIII. 4. init.

¹⁴⁶) Elisson, non Elissos vel Ilissos hic esse scribendum, suo iure contendit Hemsterhus. ad Plut. p. 182.

Helissa dicto ¹⁴⁷). Sed neque ex mappis nostris, neque aliunde in eam rem quidquam comperimus.

Restat iam unus, quem Pausanias Sytham, Ptolemaeus Syn appellavit; in quo nomine Mannertus mire erravit ¹⁴⁸): a Ptolemaeo, inquit, calami quodam errore scribitur Syos flumen. Genitivum igitur, si Dis placet, pro nominativo habuit. Ceterum Ptolemaeus hoc flumen unum Sicyoniae attribuit. Sed hoc quoque, quonam loco ponendum sit, valde ambigimus. Namque Pausanias quidem praeter Helisontem et Sytham in spatio, quod inter urbem Sicyonem Achaiaeque fines interiaceret, nullum flumen affert. Ex quo colligas, eum si non omnia, certe maiora commemorasse. Ac maiora, quae hunc ex ea parte in mare influunt, duo sunt: illud primum, quod Sicyoni et Asopo proximum est; alterum, quod in finibus Sicyoniorum et Peloponnesiacorum iugo duobus fontibus natum ad Xylocastrum nunc in mare evadit indeque nomen suum habet. Iam huic et Muellerus in mappa sua Sythac nomen dedit et editores Pausaniae inde a Kuhnio in eadem sententia fuerunt. Dissentit vero Leakius ¹⁴⁹), qui Pausaniae auctoritate fretus rivum secundo loco eos, qui Sicyone Aegium contendunt, excipientem pro Sytha habet, alio etiam ratiocinandi genere usus. Etenim exstat Pausaniae quaedam narratio de pompa puerorum et puellarum Sicyone ad Sytham conducta ¹⁵⁰): quae quum inde ad Suadae templum Apollinisque, utrumque aedificatum in foro, reduceretur, veri sane est simillimum, Sytham non longe ab urbe abfuisse. Quam-

¹⁴⁷) Strab. p. 338. Etym. Orion. p. 26. init.: ὕσσα, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀναξ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἀνάσσω, ὡς ἑλλισσω, ἑλλισσα, ῥύσσω, ῥύσσα.

¹⁴⁸) Geogr. Graec. et Rom. VIII. p. 380.

¹⁴⁹) Leak. T. III. p. 383.

¹⁵⁰) II. 7, 7. 8.

quam hoc argumentum levius iccirco videri possit, quod littorea illa Sicyonis extensio omnino parva fuit.

Verum si facias cum Muellero atque editori-
bus Pausaniae, item aliqua difficultas oritur. Ver-
satur enim omnis quaestio nostra in hisce verbis ¹⁵¹⁾:
καθότι δὲ Πελληνεῦσαν ὄροι τῆς χώρας πρὸς Σικωνίους εἰσὶ, κατὰ τοῦτο ποταμὸς σφισὶ τις, ἔσχατος ποταμῶν τῶν Ἀχαιῶν, ἐς τὴν Σικωνίαν ἐκδίδωσι θάλασσαν. Sic, ut videtur, codices omnes; iam Kuhnii pro *τις* restituit *Σῦς*. Sed Siebelisius ea de causa, quod Pausanias bis Sytham commemorat, Syn vero nusquam, improbata Kuhnii emendatione substituit *Σύθας*, in quo multorum ille assensum tulerit. Nam litterarum quidem similitudinem non quaeremus: nimirum vocem *τις* librarius aliquis substituisse videtur ei, quam prope extinctam atque deletam legere non potuit. Affuisse vero certum fluminis illius nomen, minime dubium est. At vero quamvis ipse Pausanias Pellenensium agrum confinem Sicyonio posuerit Sythamque postremo loco inter flumina Sicyonia enumeraverit, ego tamen vehementer dubito, Siebelisii illa emendatio, Bekkero probata ¹⁵²⁾, quin utique vera sit. Nam in mare quidem Sicyonium exire amnis ille dicitur Pausaniae, sed non appellatur ipse Sicyonius, imo Achaicus et quidem *ἔσχατος ποταμῶν τῶν Ἀχαιῶν*: itaque quamvis in confinio fluens Sicyoniae et Pellenae, Sicyonius tamen appellari nequit. Lacunae vero vestigium hoc loco tolli posse non crediderim, nisi felicius reperiatur, in qua iure acquiescas, emendatio. Sed Pausanias quoniam Helissontem et Sytham Sicyonios esse fluvios perspicue tradit ¹⁵³⁾, quorum ille propius abesset Sicyone (*καὶ μετ' αὐτὸν Σύθας ἐστίν*), Leakii rationem magis probo. Diversis autem locis in mappa sua haec

¹⁵¹⁾ l. VII. extr.

¹⁵²⁾ Pouquevill. item Sytha agrum Sicyonium terminatum autumat IV. 13.

¹⁵³⁾ Paus. II. 12, 2.

ponit flumina Muellerus. Etenim Selleentem haud procul a Sicyone ad occasum collocavit; deinde Helissontem, proximum Sytham; postremo autem loco in ipso confinio Pellenensium Sicyoniorumque posuit *Βούχον*; videlicet Hesychius ¹⁵⁴⁾ *Βούχος*, αἰτ, ποταμός περὶ Πελλήνην. Haec vero semper in conjectura erunt posita.

4. Vidimus, quam obscurus sit ac difficilis locus de fluminibus Sicyoniis. Vix tamen expeditior est de oppidis agri Sicyonii castellisque disputatio: quorum nunc ne parietinae quidem omnes investigari possunt, vel potius a peregrinatoribus cum cura nondum exploratae sunt.

Ultimae antiquitatis recordatione primum admonemur de Titane oppido, unde sexaginta stadiorum iter est Sicyonem, Phliuntem quadraginta ¹⁵⁵⁾. Perversa enim Muelleri ratio est ¹⁵⁶⁾, Titanam quadraginta stadia a Phliasia abesse narrantis ¹⁵⁷⁾, unde illud quoque, quod Phliuntem urbem in tabula Peloponnesi sua a finibus Sicyoniorum longius remotam posuit, fluxisse videtur. Emendatum hoc exhibent Leakius et Lapius mappis suis.

Iacet Titana ad dextram Asopi ripam in monte ¹⁵⁸⁾, cuius iugum fluminis cursum prosequitur atque propius ad Sicyonem in complures ramos dividitur. Vicus nunc ibidem est Αλοπεκί nominatus, triginta fere tuguriis constans ¹⁵⁹⁾. — Dicitur Graecis non solum *Τιτάνη*, qua forma Pausanias constanter utitur, verum etiam et *Τιτανον* et *Τιτανα*. Nomina gentilicia sunt *Τιτάνιος* et *Τιτανία*. Recentius vero nomen fuit *Τευτάνιον*. Haec

¹⁵⁴⁾ T. I. 777.

¹⁵⁵⁾ Gellius Journey in the Morea p. 388. uia milliaria numerat.

¹⁵⁶⁾ Dor. II. 430, 8.

¹⁵⁷⁾ v. Paus. II. 12, 3.

¹⁵⁸⁾ Gellius Journey p. 388.: upon a lofty summit.

¹⁵⁹⁾ Gellius Itinerary p. 16. Leakius hunc vicum omnino non novit: affert eo loco alios Paradhisi et Liopesi dictos.

omnia qui tradidit Stephanus Byzantius s. v. *Τίτανα*, in eo certe manifesto erravit, quod verum Homericum ¹⁶⁰⁾:

οἱ τ' ἔχον Ἀστέριον Τιτάνοιο τε λευκὸν κάρηνα —, quo oppidum Thessalicum cognomine memoratur, ad Sicyonium rettulit ¹⁶¹⁾. Cui quidem disputationi quum exemplum iam sit detractum, minime constat, Sicyonium oppidum ἐνικῶς fuisse umquam appellatum. Nominis *Τίτανος* aliquam explicationem debemus Scholiastae Iliadis ¹⁶²⁾, similem Straboni ¹⁶³⁾, quam si per naturam regionis liceret ad Sicyonium quoque oppidum transferre, ratum iam esset, Pausaniae interpretationem ¹⁶⁴⁾, Titanam a Titane, Solis fratre, nomen accepisse tradentis, doctius quam verius repertam esse; de quo facilius iudicari posset, si de natura syllabae secundae satis constaret.

Eminet autem ex oppido ipsum montis cacumen, in quo Aesculapii fanum fuit antiquissimum illud et religiosissimum: qui locus nunc appellatur Agios Elia ¹⁶⁵⁾. Exstructum ferunt templum ab Alexanore, Machaonis filio, nepote ipsius Aesculapii ¹⁶⁶⁾, ac cingebatur illud tum cupressis annosis, tum domiciliis eorum potissimum, qui supplices

¹⁶⁰⁾ Iliad, II. 735.

¹⁶¹⁾ Vidit hoc Eustathius quoque p. 332, 33.

¹⁶²⁾ ad II. 735. p. 90, 30. Bekk.: Τιτάνοιο δὲ — διὰ τὸ λευκὸν· τίτανος γὰρ ἡ κοῖτα καλεῖται καὶ διὰ τὸ τετάνη κερταθαι τὰς οἰκίας. Alius: ἀντὶ τὸ λευκόγεον χωρὶον· τίτανος γὰρ ἡ λευκὴ ἐστὶ γῆ.

¹⁶³⁾ p. 439. cf. Eustath. p. 332, 21 — 30.

¹⁶⁴⁾ II. II, 5.: ἐνταῦθα (ἐν κορυφῇ ὄρους) λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι Τίτανα οἰκῆσαι πρῶτον· εἶναι δὲ αὐτὸν ἀδελφὸν Ἥλιου καὶ ἀπὸ τούτου κληθῆναι Τιτάνην τὸ χωρὶον. Cui opinioni suam iam addit ipsius sententiam: δοκεῖν δέ μοι δεινὸς ἐγένετο ὁ Τίταν τὰς ὥρας τοῖς ἔτοισι φυλάσσας καὶ ὅποτε ἥλιος σπέρματα καὶ δένδρων ἀνέξει καὶ πεπαύει καρποὺς καὶ ἐπὶ τῷδε ἀδελφὸς ἐνομήσθη τοῦ Ἥλιου. De quo v. Natal. Comit. Mythol. I. VI. c. 20. p. 644. Gellius Journey p. 388.

¹⁶⁵⁾ Sive Ai Eliá; de quo nomine verticibus montium nunc addi solito v. Leak. p. 128. T. I.

¹⁶⁶⁾ Paus. II, 11, 5.

huc se contulerant periculose aegrotantes, auxilium Dei imploraturi et sacerdotum ad morbos depellendos consiliis usuri. Simulacrum fuit in templo Dei, cuius facies tantum et digiti apparuerunt pedum manuumque extremi, quippe lanea subucula candida pallisque induti. Et Salutis, Aesculapii filiae ¹⁶⁷⁾, hic simulacrum fuit ¹⁶⁸⁾, coopertum et velatum mulierum crinibus, quos praesectos ex illo suspendere solebant (*τριχῶν ἀπαρχαί*), ac vittis pannisque vestis Babylonicae ob recuperatam valetudinem confirmatamque Deae consecratis, itaque illud haud facile oculis fuit perlustrandum. Crines illos a puellis potissimum desponsis Deae suspensos tradit Wachsmuthius ¹⁶⁹⁾: quod cum exemplis illustrare conatus sit, eatenus certe falsus est, quod hunc locum ad eandem consuetudinem rettulit. Nam non puellas desponsas hoc loco commemorat Pausanias ¹⁷⁰⁾, sed mulieres in genere: quas quidem recreatas ex morbis gratiam suam et pietatem Deae donis illis ostendere studuisse consentaneum est ¹⁷¹⁾. Adiungo, quod ne nunc quidem mos ille Graecorum prorsus evanuit: etenim, quae olim in Deorum simulacris, ea nunc in Sanctorum signis conspiciuntur, nimirum panni lintei, aliaque donaria suspensa; idem accidit in aquis salubribus, quarum fontibus qui convalescunt curationis perfectae signum quoddam apponere solent ¹⁷²⁾.

Ceterum quae Pausanias tradit ¹⁷³⁾: καὶ ἐν Τι-
τάγῃ τῆς Σικυωνίων τὸ αὐτὸ ἄγαλμα (scilicet quo
Aesculapius est expressus) *Τγίειαν τε ὀνομάζεσθαι* —

¹⁶⁷⁾ cf. Paus. I. 23, 4. V. 20, 3.

¹⁶⁸⁾ VII. 23, 8.

¹⁶⁹⁾ Antt. Graec. T. II. 2. p. 235.

¹⁷⁰⁾ II. 11, 6.: περιέχουσιν αὐτὸ κομαὶ τε γυναικῶν.

¹⁷¹⁾ Creuzerus Symbol. II. p. 401. secretam illius rei causam indagavit.

¹⁷²⁾ v. Guys. Voy. littér. dans la Grèce T. I. p. 139. 140. Siebel. ad Paus. T. I. p. 191., qui alium eius rei testem assertit.

¹⁷³⁾ VII. 23, 8.

ea Siebelisius ex eodem auctore (II. 11, 6.) recte adumbravit in hunc modum: discimus, duo hic fuisse simulacra, alterum Aesculapii, alterum Hygieae, sed ita velata, ut alterum ab altero non posset dignosci, et qui alterutri sacra faceret, is ei se facere crederet, quod Hygieae simulacrum esset et vocaretur. Vere ille; sed addere licet, Aesculapii et Salutis signa, uti par est, saepissime coniuncta reperiri ¹⁷⁴).

Vidit hic Pausanias Evamerionis etiam et Alexanoris simulacra, quorum quum alter Deorum in honore sit, alter inter heroas relatus, utrique pro dignitate sua sacra fiunt peculiaria ¹⁷⁵). Atque Evamerioni diversum apud Pergamenos et Epidaurios fuit nomen.

Restant simulacra Coronidis et Herculis cum Victoriis. Et Coronidis quidem, quam matrem dicunt Aesculapii, signo pervetusto firmus et constitutus in hoc templo locus non fuit: verum si sacra Aesculapio fiebant mactatis bubus, agnis, suisque, Coronis in Minervae templum transportata invocari honoribusque suis ornari solebat ¹⁷⁶). — Herculis imagines in fastigiis templi cernebantur, Victoriarum in fastigiorum partibus extremis (*ἐν τοῖς πτερύγεσσι*) ¹⁷⁷). Verum in porticu aliorum Deorum signa fuerunt lignea et antiqua, Bacchi et Hecatae, Veneris, Matris Deum et Fortunae: lapideus Aesculapius Gortynius, qui nomen traxit a Gortyne, Arcadiae urbe ¹⁷⁸). At vero nemo in templum eo loco, ubi sacri alebantur serpentes, nisi cibum ante proiecisset, intrare ausus est timore percussus.

¹⁷⁴) Paus. II. 23, 4. V. 20, 3. VII. 23, 7. VIII. 28, 1.

¹⁷⁵) Paus. II, 11, 7. cf. Klopff. l. c. T. I. p. 701. Aemil. Rueckert. p. 15.

¹⁷⁶) cf. de Coronide et Coronidibus Rueckert. l. c. p. 101. 102. sqq.

¹⁷⁷) Paus. II, 11, 8.

¹⁷⁸) v. Siebel. a. h. l. p. 192.

Templo proximum Graniani Sicyonii, qui Olympia saepe vicit, in septo signum fuit.

Praeter Aesculapii templum hic Minervae quoque fanum fuit, diversum ab illo atque in colle quodam singulari aedificatum: quo transferri solitum est Coronidis, quod dixi, simulacrum ex templo Aesculapii. Minervae signum hic exstitit antiquissimum ¹⁷⁹⁾. In radice huius clivi ara Ventorum fuit sanctissima; sacra anniversaria fuerunt et maximam partem mystica ¹⁸⁰⁾.

Sed de Titana satis. Addenda enim huius generis sunt alia. Phœbiam, oppidulum Sicyoniae ¹⁸¹⁾, affert et Pausanias et Stephanus Byzantius ¹⁸²⁾. Nimirum Epaminondas alteram expeditionem suam quum in Peloponnesum faceret, victis ad Lechaeum Lacedaemoniis atque Atheniensibus et Pellenensibus, in Sicyoniam progressus Phœbiam cepit, quo Boeotorum exsules multi confugerant, effecitque, ut Sicyonii auxilia ei mitterent, quae paullo post in pugna ad Mantineam commissa cum Locrensibus aliisque mediam Thebanorum aciem tenuisse feruntur ¹⁸³⁾. Unus huius occupationis testis est Pausanias: nam Xenophon omisso, quod ad Lechaeum fuit, proelio ¹⁸⁴⁾ Epaminondam ex Boeo-

¹⁷⁹⁾ cf. Rueckert. l. c. p. 102.

¹⁸⁰⁾ Paus. II. 12, 1. coll. Rueckert. p. 103.

¹⁸¹⁾ Φοιβία, πόλις ἢ Σικωνίας.

¹⁸²⁾ Paus. IX. 15, 4.: πόλις ὅν ἐστιν (ὁ Ἐπαμεινώνδας) Σικωνίων Φοιβίαν, ἐνθα ἦσαν τὸ πολὺ οἱ Βοιωτοὶ φυγάδες. Stephanus s. v. Adiectiva sunt Φοιβίας sive Φοιβιανός, ut Ms., Recentius Ms. Φοβίας. Ex quo Salmasius fecit Φοιβίος, nullo iure. Etenim accentus illa in penultima constantia cum admodum nere debebat, ne mutaret quidquam. Profecto vera forma est Φοιβίας.

¹⁸³⁾ cf. Diod. XV. 85. coll. Schneidero ad Xen. H. Gr. p. 468. a.

¹⁸⁴⁾ Agnoscas velim hoc quoque loco Xenophontis, quem multi venerantur, istam malitiam, qua ubique Epaminondam persequitur: quem virum omnium praestantissimum adeo contemnit, ut nisi summa necessitas adsit, ne nomen quidem eius pro-

ita concelerato cursu Nemeam tendisse narrat, ibique eo consilio commoratum, ut Athenienses in Peloponnesum venturos vi opprimeret atque deleret¹⁸⁵⁾. Ac Diodorus Xenophonte brevior etiam est¹⁸⁶⁾. Sed intelligimus illud saltem, Epaminondam etiam in Sicyoniam agmen duxisse; indeque eum quum itinere pergeret, per vallem Nemeae fluminis Nemeam ipsam se contulisse coniicio. Fuit igitur Phoebia oppidulum Sicyoniae orientalis idemque Nemeae proxime adiacens.

Buphiam, vicum Sicyonium, cetera incognitum, affert ex Ephoro Stephanus¹⁸⁷⁾. Ac de pago Plataeis mentionem fecit Strabo¹⁸⁸⁾: quem si coniectura certa fit ex comparatione oppidi Boeotici, ad Asopum posueris, nisi potius suburbium fuit Sicyonis ad mare spectans.

Venio ad Ephyrā, cuius memoriam unus conservavit Strabo cum eo, qui ex Strabone quae furari potuit, omnia in librum suum transfudit, Eustathio¹⁸⁹⁾. Hunc vicum Selleenti flumini proximum fuisse et ipse Strabo testatur et comparatione exemplorum multorum efficitur. Agnovimus societatem quandam inter Elidem et Sicyoniam, quum in utraque Selleis reperiatur¹⁹⁰⁾. Idem iam Ephyrā

nuntiet ac summa cum iniquitate laudem eius meritissimam maxime diminueret studeat, homo malae mentis, mali animi, omni sinceritate privatus.

¹⁸⁵⁾ Xen. Hist. Gr. VII. 5, 6. 7.

¹⁸⁶⁾ XV. 82.

¹⁸⁷⁾ Stephanus: Βούφλα, κώμη τῆς Σικωνίας. "Εφορος ἐν-
200στῶ τρίτῳ τὸ ἐθνικὸν Βουφίτης.

¹⁸⁸⁾ p. 412.: ἐστὶ δὲ καὶ ἐν τῇ Σικωνίᾳ δῆμος Πλαταιαί, ὅθεν περ ἦν Μνασάλκης ὁ ποιήτης... Μνασάλκης τὸ μνημα τοῦ Πλαταιάδα. De Mnasalce, cuius octodecim feruntur epigrammata, dicam alio loco. Plataearum nomen affert etiam Eustath. ad Il. p. 303, 54., Muellerō Orchom. p. 236. citatus praetermisso Strabone.

¹⁸⁹⁾ Strab. VIII. p. 338.: ἐστὶ δὲ καὶ περὶ Σικωνῶνα Σελλήεις ποταμὸς καὶ Ἐφύρη πλησίον κώμη. Eustath. p. 301, 2.

¹⁹⁰⁾ V, p. 35.

rae nomine efficitur, Nimirum ut eloquar quod sentio, et Ephyram et Selleentem nomina vere Pelasgica arbitror esse. Necesse est enim, ut tandem aliquando discrepantia illa, quae qualiscunque est, in lingua Graeca manifesto comparet, Pelasgicae videlicet atque Hellenicae stirpis diligentius examinetur: ex quo et summa cognatio linguae Latinae cum Pelasgica et illa linguae Hellenicae diversitas permultis in rebus patefiet ¹⁹¹). Nos autem, ne longius a proposito aberremus, nunc quidem in nominibus illis consistendum putamus. Ac primum quidem Σελήεις nomen habet a σέλλα, ἔλλα, quod explicatur et Hesychio ¹⁹²) et Etymologo Gudiano ¹⁹³) voce κατέδρα. Latinis dicitur eodem sono sella. Sed Passovius quam huius vocabuli originem reperisse sibi visus est ¹⁹⁴), mirum quantum a vero aberravit. Iam a voce Ἑλλά (Ἑλα), Σελλά nomen item acceperunt Selli, Ἑλλοὶ, Σελλοί, Ἑλλά enim Διὸς ἱερὸν ἐν Δωδώνῃ, ut Hesychius tradit ¹⁹⁵). Itaque Selli sacerdotes sunt et ministri huius fani. Falsissima vero est eiusdem Hesychii explicatio, qua Sellos tradit Ἑλληνας esse, quamque ortam opineris aut soni quadam similitudine aut Aristotelis testimonio false intellecto ¹⁹⁶). Induxit idem Hesychius Wachsmuthium ¹⁹⁷), ut Hellenum nomen ab Hellis profectum putaret. At vero ἔλλα significat sedem, sedem firmam, itaque nomen Sellorum (Sedentium) non ad gentem quandam spectat certam, sed nomen est indigenarum, eorum, quos αὐτόχθοι.

¹⁹¹) Perspexerunt hanc coniunctionem Graecae linguae cum Latina effectam per Pelasgos tum alii, tum Niebuhrius Hist. Rom. I. p. 32.

¹⁹²) T. I. p. 1180.

¹⁹³) p. 221, 34.

¹⁹⁴) v. Lexic. s. v.

¹⁹⁵) T. I. p. 1159, 1180.

¹⁹⁶) Meteorol. I. 14.: ὅπου γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνιαῦθα καὶ Γραικοὶ, νῦν δὲ Ἑλληνες.

¹⁹⁷) Antiquitat. Graec. I. p. 310. sq.

νες Graeci dicunt, itaque Pelasgorum. Graecos enim sive Hellenes potius eos non fuisse, Aristotelis testimonio comprobatur, qui ab Hellenibus Sellos dirimit; Pelasgos fuisse, Homerī dicto notissimo intelligitur ¹⁹⁸⁾:

Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικὲ, τήλοθι ναίων,
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου: ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ
Σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται, ἀναπτόποδες, χαμαιεῦναι.

Comperimus, Sellos fuisse gentem feroci vendi genere in honorem Iovis usam, quae sacerdotale munus suo iure sibi vindicaverit. Pelasgos vero oraculi Dodonaei conditores fuisse constat: itaque Selli a Pelasgis diversi esse non potuerunt. Iam si qui ex Hellenibus eodem nomine vocabantur, ii haud dubie fuerunt, qui sacrorum Iovis Dodonaei participes facti sunt. — Perspicitur, falsissimam a veteribus nonnullis vocis Hella originem repectam esse in vocabulo ἔλος. Ac negligenter locutus esse Plinius, quum Sellos et Hellos dirimeret ¹⁹⁹⁾, quorum nomen idem valet.

Sed ut iam ad Sélleutem revertar, comparet, nomen hoc esse explicandum ex iis, quae modo illustravimus. Sed duplex hic oritur quaestio: altera, sitne ducendum nomen Σελλήεις a voce Σελλά an a Σελλοὶ, altera, quaenam eius sit potestas. Σελλήεις derivari posse e Σελλοὶ, planissimum fit comparatione exempli simillimi, Κυπαρισσήεις, urbis et fluvii nominis, ²⁰⁰⁾ quod originem suam habere non potest nisi in nomine Κυπαρισσός. Nec desunt alia exempla, quibus cognoscitur, Graecos in fingendis adiectivis, quae in ηεις et οεις exeunt, ita haud raro esse versatos, ut in ηεις flecterent, quae in οεις terminare debebant. ²⁰¹⁾ Iam nominis

¹⁹⁸⁾ Iliad. XVI. 233. sq.

¹⁹⁹⁾ Hist. N. IV. I.

²⁰⁰⁾ v. Iliad. II. 593. Strab. VIII. p. 348. Eustath. ad Il. I. c.

²⁰¹⁾ V. Etym. M. s. v. αἰματώεις. Gudian. s. cad.

ex *Σελλοῖ* derivati ea vis est, ut significet flumen, quod accolunt Selli.²⁰²⁾ Quae denominatio per se haud insolita postquam semel reperta fuit, facile propagari potuit. Verum si quis *Σελλήεις* a *Σελλά* ducendum existimet, quum plura nominis explicandi genera cogitari possint, hanc tamen simplissimam apparet esse interpretationem. Vox *Σελλά* Iovis Dodonaci fanum significat. Itaque quum quoties Pelasgorum ipsorum, toties Deorum etiam et sacerorum Pelasgicorum fieret migratio, effectum est, ut in quavis regione a Pelasgis occupata fana Iovis conderentur eaque nomine illo item insignita. Iam veri est simillimum, flumini aliquo a fanis illis ad ripam eius collocatis aliquando Selleentis nomen datum idque, quippe sanctissimum, aliis etiam fluminibus, quibus *Σελλαι* non adessent, fuisse impositum. Addo, nomen *Σελλασία*, in quo eadem est scripturae diversitas, quam in *Σελλοῖ* et *Σελλά* animadvertimus,²⁰³⁾ item ducendum ab illo *Σελλά*, ut *Θηρασία* a *Θήρα*,²⁰⁴⁾ Iovisque ibidem sacra esse agnoscenda. — Addam pauca de Ephyra. Nomen hoc persaepe in Graecia occurrere e Strabonis testimonio cognoscitur;²⁰⁵⁾ idque antiquissimum esse, vel eo comparet, quod Ephyra Corinthia Oceani filia fuisse perhibetur ab Eumelo.²⁰⁶⁾ Iam Homerus novit Ephyros, socios Troianorum, eosque, ut videtur, ex Thracia profectos,²⁰⁷⁾ quamquam facile fidem habeas Pausaniae, qui Ephyros Thesprotis putat esse annumeratos ab Homero.²⁰⁸⁾ Thesprotos vero Pelasgos fuisse constat; etenim vel ex filijs

²⁰²⁾ De potestate syllabae *ηεις* cf. Dorvill. Vann. crit. p. 144. Buttmann. Schol. Odyss. Hom. p. 207. not. Lexil. II. p. 96.

²⁰³⁾ cf. Wesseling. ad Diodor. II. 52, 41.

²⁰⁴⁾ v. Strab. I. p. 57.

²⁰⁵⁾ VIII. p. 338.

²⁰⁶⁾ Paus. II, 1, 1.

²⁰⁷⁾ II. XIII. 301.

²⁰⁸⁾ Paus. IX. 36, 3.

Lycaonis Thesprotus est.²⁰⁹⁾ Certe Epirotas iam veterum complures pro Pelasgis habuisse traduntur a Strabone.²¹⁰⁾

Sed redeam, unde evagatus sum. Castellum fuit Sicyoniae Geras (*Γέρας*)²¹¹⁾ appellatum, quod viae publicae Corintho Sicyonem ducenti imminuisse videtur. Iam Muellerus, quod certum locum huic oppido attribuire noluit, quoniam per Xenophontem id minime fieri posset, verissime iudicavit. Verumtamen etsi affirmari nihil potest, probabilitatis tamen aliquid consequi licet. Etenim si quis consideraverit, Lacedemoniis quae Corinthum a Dionysio auxilia missa erant,²¹²⁾ postquam cum Thebanis sub ipsis Corinthi moenibus conflixerunt, in Sicyoniam irrupisse atque cum Sicyoniis in campo (*ἐν τῷ πεδίῳ*, in planitie illa maritima) proeliata esse,²¹³⁾ deinde Geras²¹⁴⁾ vi expugnasse, ei, inquam, haud absimile videbitur, hostes ea, qua solitum erat, via in Sicyoniam intrasse. Atque proelio in campo commisso fugatisque Sicyoniis, statim expugnatur castellum illud: ex quo comparet, id proximum fuisse et pugnae loco, et situm ad campum ipsum. Idque vel probabilius fit eo, quod Sicyonios sub moenibus eius pugnasse credas. Fuit, opinor, castellum viae Corinthum ducenti adiacens tutandoque agro ab hac parte serviens: itaque facile coniectabimus, situm fuisse in ulteriore Asopi ripa collibusque, quos flumini hac quo-

²⁰⁹⁾ v. Apollodor., 3, 8. Steph. Byz. s. v. *Ἐφυρα*.

²¹⁰⁾ Strab. p. 221.

²¹¹⁾ Xen. Hist. Graec. VII. 1, 19. 20. Anno 368.

²¹²⁾ Velim equidem comperire, cur Muellerus nominis illius formam non *Γέρας*, sed *Γέραι* posuerit Dor. II. p. 430.

²¹³⁾ v. Xen. I. c. §. 22.

²¹⁴⁾ cf. Schneid. ad Xen. I. c., qui explosit veterem scripturam *Δέρας*. Nec tamen possum, quin mirer Mannertum, quod non *Deras*, sed *Doras* appellavit oppidum illud itemque proxime ad Titanam posuit: in quo aperte falsus est. v. Geogr. I. c. p. 380.

que ex parte coniunctos vidimus, extremis, mari item proximum.

Singulare est et permirum nomen Epieciae (Ἐπιεκία) castelli, cui quinam locus fuerit, satis est ambiguum.²¹⁵⁾ Schneidero quidem et Muellero id non castellum visum est, sed mons Sicyonem interiectus et Nemeam. Cui opinioni etsi uno loco Xenophon favere videtur²¹⁶⁾ iccirco potissimum, quod ait: ὥς δὲ κατέβησαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ταύτῃ προήεσαν διὰ τοῦ πεδίου, — tamen ego dissentio, praesertim quum καταβαίνειν de quavis, quae ad mare sit, appropinquatione dici neminem iam fugiat. Nihil vero impedit, quominus testimonio usi eiusdem Xenophontis²¹⁷⁾ oppidulum in saxo acclivi situm intelligamus, imo id maxime necessarium est. Primum enim, Praxitam praesidio firmasse Siduntem et Crommyonem, quae scimus castella fuisse, paullo post Epieciam item munisse, tum denique Lacedaemonem profectum esse, narrat Xenophon: ex quo patet, Epieciam castello esse aequiparandam. Deinde vero ne illud quidem perspicitur, qui mons saxosus ita muniri possit, ἵνα φρούριον εἴη πρὸ τῆς φιλίας τοῖς ξυμμάχοις, nisi validum in eo collocatum sit praesidium: praesidium vero nudo monti, quod diutius eum obtineret, impositum fuisse minime credi potest. Haec puto esse perspicua; nec minus apparere, castellum illud in confinio Sicyoniae fuisse. Etenim quum nihil nos prohibeat, quominus Praxitam in via publica in Peloponnesum profectum esse existimemus, satis credibile est, Epieciam in citeriore Nemeae ripa in colle alto conditam neque admodum magno a via illa disiunctam fuisse spatio. Id vero, quod Wolfio²¹⁸⁾ et Schneidero placuit, ut

²¹⁵⁾ Xen. Hist. Gr. IV. 2, 14. 4, 13. coll. Schneid. a. h. I. et Muell. Dor. II. p. 430.

²¹⁶⁾ IV. 2, 14.

²¹⁷⁾ IV. 4, 13.

²¹⁸⁾ ad Dem. Lept. p. 275.

Xenophontis illud ἐν τῇ Νεμέῃ²¹⁹⁾ de agro Nemeensi accipiendum dicerent, minime assentior: significatur enim ipsum flumen. Etenim Corinthii cum sociis (annus trecentessimus nonagesimus tertius est, bellum Corinthiacum) ad Nemeam castra posita habent:²²⁰⁾ Lacedaemonii sub ipsa Sicyone (ἐν τῇ Σικυῶνι). Iam collibus supra Epieciam occupatis Corinthiorum expediti milites vexant Lacedaemonios, qui ad Epieciam hostes aggressi sunt (ἐμβαλόντων κατὰ τὴν Ἐπικίαν). Sed Lacedaemonii illorum incursionibus valde vexati quum intelligerent, hostes difficile ex isto loco recta via depelli posse, revertuntur ad mare viamque publicam per planitiem sequuti Nemeam, ut videtur, trans-eunt. Iam vero in ulteriore fluminis ripa adventantibus Corinthii item occurrunt traiecto flumine, quod nunc quidem, ut tradit Xenophon, ἔμπροσθεν habent. — Satis est obscurus hic locus. Id vero patet, Lacedaemonios non fuisse amplius intra Sicyoniorum fines; qui enim tum fieri potuisse credideris, ut agrum depopularentur? Item Corinthii Nemeam traiecissee videntur, quum iam τὴν χαράδραν ἔμπροσθεν habeant: quod aliter quomodo dictum potuerit esse ab Xenophonte, non video. Sed charadra illa Nemeam significari, minime dubito.²²¹⁾

Thyamiam, oppidum agro Phlasio proximum iam commemoravi.²²²⁾ Eam Sicyonii quum bellum intulissent Phlasiis, post Leuctricam calamitatem Lacedaemoniorum partes sequutis, munire constitue-

²¹⁹⁾ IV. 2, 14.

²²⁰⁾ cf. Diod. XIV. 83.: γενομένης δὲ παρατάξεως παρὰ τὸν Νεμέαν ποταμόν.

²²¹⁾ Leak. p. 374. T. III.: Xenophon seems to have thought the torrent a sufficient designation of the river of Nemea as he had applied the name to the district a few lines before. At vero falsus est; ager Nemeensis omnino longius aberat. cf. etiam eund. p. 375.

²²²⁾ v. supra p. 8, 19.

runt. At quum multos fabros quidem opificesque, paucissimam vero militum gravis armaturae eo mississent manum, Phliasii oppiduli vi capiundi consilium inierunt. Auxilium suum pollicitus est Chares, Atheniensium dux. Itaque Phliasii illuc tendunt: qui in praesidio sunt oppidi, eos improvisos, quum alii coquantur, alii lavatum eant, alii aliis curis, ut quemque otium tranquillitasque ad victus iucunditatem vocat, intentos habeant animos, facinoris necopinati terror invadit, ut ne cogitent quidem de defendendo castello, statimque omnes, relictis quae parata sunt, fugae se mandant.²²³⁾ Phliasii vero Thyamiam ad belli usque finem occupatam tenent.²²⁴⁾ — Vere animadvertit Leakius, neque longe abfuisse Thyamiam a Phliunte, neque saltuosum admodum interiectum fuisse campum. Verum accuratius quem locum occupavit Thyamia, definire non possum.

Praeter oppida illa Sicyoniae sine controversia annumeranda Gonusa quoque cum agro suo commemorari debet, quam finibus Sicyoniorum iam ante Scylacis aetatem additam esse primus, quantum scio, contendit Muellerus²²⁵⁾ auctore usus uno Pausania.²²⁶⁾ Quod quidem Pausaniae testimonium quum obscurissimum sit, necesse est altius rem repetamus. — Gonusam urbem primus affert Homerus,²²⁷⁾ cum Hyperesia, Pellena, Aegio coniunctam:

οἱ δ' Ὑπερησίην τε καὶ αἰπεινὴν Γονόεσσαν
Πελλήνην τ' εἶχον ἢ δ' Αἰγίον ἀμφεμένοντο.

Quo loco nominis forma Γονόεσσα et communi

²²³⁾ Xen. Hist. Graec. VII. 2, 20. 23.

²²⁴⁾ cf. eund. VII. 4, 11. Itaque falsa est Leakii sententia Phliasiae Thyamiam annumerantis T. III. p. 375.: it belonged probably to the Phliasia, but had fallen in the hands of the enemy.

²²⁵⁾ Dor. II. 428.

²²⁶⁾ Paus. VII. 26, 13.: de quo loco egerunt Palmerius Exercitatt. p. 414. et Leakius T. III. p. 217.

²²⁷⁾ II. II. 573.

omnium codicum nostrorum consensu et gravissima eorum auctoritate, ex quorum narrationibus metimur antiquissimorum grammaticorum suffragia, egregie confirmata est. Cf. Eustathium,²²⁸⁾ qui doctissimam Scholiastae annotationem usurpavit, Scholia minora et Hesychium²²⁹⁾. Eandem urbem Pausanias in Cypselidarum historia bis ita commemorat, ut alterutro loco dicat eam *Γονοῦσαν τὴν ὑπὲρ Σικυῶνος*,²³⁰⁾ quo quid significaverit, obscurius est. Illud certe manifesto comparet, urbem Sicyoniae proxime adiacuisse, etsi confinem ut eam statuamus, minime necesse est²³¹⁾. Convenit hisce, quod urbs illa a Scholiasta et Eustathio vocatur *ἀρχωτήριον Πελλήνης*. Addere vero licet, et ab Eustathio Perrhaebiae urbem eiusdem appellationis esse allatam et nominis illius interpretationem certam ex ipsius peti posse origine. Etenim *Γονόεσσα* significat urbem agri sui fertilitate insignem: ex quo apertissimum est, illam nominis formam omnino in dubium vocari non posse. Iam animus advertendus est ad ipsa Pausaniae verba: *Αἰγείρας ἐν τῷ μεταξὺ καὶ Πελλήνης πόλισμα ὑπήκοον Σικωνίων Δονοῦσα καλουμένη ἐγένετο μὲν ὑπὸ τῶν Σικωνίων ἀνάστατος, μνημονεύειν δὲ καὶ Ὀμηρον ἐν καταλόγῳ τῶν σὺν Ἀγαμέμνονι φασὶν αὐτῆς ποιήσαντα ἔπος*: (sequitur versus ille Iliadis) — *Πεισίστρατον δὲ ἦνίκα ἔπη τὰ Ὀμήρου διεσπασμένα τε καὶ ἄλλα ἀλλαχὺ μνημονευόμενα ἤθροιζε, τότε αὐτὸν Πεισίστρατον ἢ τῶν τινα ἐταίρων μεταποιῆσαι τὸ ὄνομα ὑπὸ ἀγνοίας*. Ex quibus planum fit, Pausaniam in illa regione non repperisse ullum oppidi Gonusae vestigium, sed de alio traditum accepisse oppidulo Donusa dicto diuque ante ipsius aetatem a Sicyoniis funditus everso. Cuius eversionis

²²⁸⁾ p. 291, 40.

²²⁹⁾ T. I. p. 850. 851.

²³⁰⁾ II. 4, 4. V. 18, 7.

²³¹⁾ v. quae exposuimus p. 9.

fama quum apud incolas illius regionis maneret, facile fieri potuit, ut, qui vanam acuminis laudem quaerent, novam urbem, *Δονούσσαν*, in illum navium indicem inferrent: quos quidem isto studio abreptos mirari non licet, quod Pisistratum quum praeclarissimam operam navasset, malitioso quodam obtrectandi levique coniectandi genere usi incuriae cuiusdam incusabant et inscitiae, quae neque ad ipsum Pisistratum, neque ad eos etiam pertinebat, quibus molestum illud Homericorum carminum colligendorum negotium datum scimus a Pisistrato et imperatum. Nos vero obtrectatoribus illis eo minorem iam fidem habemus, quod nomen illud a Pisistrato traditum Corinthiorum etiam fabulis confirmatum videmus et stabilitum, quarum auctoritatem Pausanias ipse non est ausus infringere. Proclivius autem est, primitivum illud nomen *Γονόεσσα* quum per longam annorum seriem sola populi memoria traditum fuisset, aut casu quodam aut sollemni sermonis varietate²³²⁾ immutatum existimare in formam illam *Δονόεσσα*, cui ex lingua Graecorum ipsa nulla prorsus accedit originis auctoritas. Iam testimonio Pausaniae accurate perpenso, etsi hoc veri videbitur simile concedique poterit Muellero, Donusam sive potius Gonusam certo quodam tempore agro Sicyonio additam fuisse, planum tamen illud est, situm urbis, quem Muellerus indicavit, minime conciliari posse cum verbis Pausaniae: *Αἰγείρας ἐν τῷ μετὰ καὶ Πελλήνης*. Sed urbs illa quum ab ipsis Sicyoniis deleta fuerit, intelligitur, cur et Scholiasta cum Eustathio explicandi causa *ἀχωτήριον Πελλήνης* addiderit, et tota antiquitas de Gonusa illa sileat. — Gonusae si quae nunc restant vestigia, a nemine peregrinatorum praeter Gellium et Leakium accuratius exploratum cognovi. Atque hic quidem repperisse sibi visus est locum, quem Gonusa occupavit, in colle

²³²⁾ v. Maittaire de diall. p. 186. 187. Sturz.

quodam, qui nunc Coryfi (Κορυφή) appellatur, mari proximo, singulari, praecepto, quique omnibus per fretum navigantibus undique conspicuus interiacet flumini Xylocastrensi et Fonissae, sed propior postremo neque multo infra ipsam Pelleuam²³³).

Superest unum, quod addam. Etenim Pausanias *χωρίον* in Sicyonia ipsius etiam aetate existisse narrat, cui certam propter causam temporibus mythicis nomen *Φόβος* sit impositum²³⁴). Compareret ex narratione eius, non oppidum, sed regionem quandam esse intelligendam nomenque ortum ex superstitione hominum animis imbuta.²³⁵)

²³³) Gellius haec tradit de clivo illo (Itinerary p. 14.): on the high peak above *Kamares* is a church called the *Panagia tes Koryphes*. Some have supposed it Gonocessa. The peasants say there are no antiquities on the top, but the prospect must be fine. Conspicitur hic clivus Acrocorintho; v. Leak, T. III. p. 259.

²³⁴) Paus. II. 7, 7.

²³⁵) cf. Mueller. Dor. I. p. 316, 5. 328.

C A P U T II.

DE URBE SICYONE.

1. Sicyon inter antiquissimas Peloponnesi urbes numeranda est. Verum si quis certum urbis conditae annum statueret, satis inepte ageret. Eusebius quidem Sicyonem ducentesimo tricesimo quinto ante Inachum anno conditam esse tradidit ¹⁾; sed ne Syncellus quidem, ²⁾ neque alii annalium auctores putidam hanc diligentiam affectarunt, in genere Sicyonem omnium Graeciae civitatum fuisse antiquissimam narrantes. Eiusmodi igitur nugas relinquantus Dodwello aliisque, qui eis fidem haud denegarunt. Summam urbis antiquitatem satis unus comprobatur Homerus ³⁾.

Varia autem, si rem ab infima repetere licet antiquitate, ac diversissima in hanc urbem collata sunt nomina: quorum duplex est genus, alterum eorum, quorum certum inter Graecos fuisse usum comperimus; alterum, quod utrum doctae tantum antiquitati debeatur, an re vera fuerit usurpatum, merito licet ambigere. Notissima quidem urbis nomina uno ambitu scite complexus est Strabo ⁴⁾ his verbis: τὴν δὲ Σικυῶνα πρῶτον Μυζώνην ἐκά-

¹⁾ Chron. T. I p. 254. Vers. Armen.

²⁾ Syncell. p. 181.

³⁾ Il. XXIII. 299. Il. 572. coll. Paus. Il. 25. 5.

⁴⁾ VIII. p. 382.

λουν, ἐν δὲ πρότερον Αἰγιαλούς. De his igitur primum singulatim exponamus.

Primum nominis Αἰγιαλοί, quod solus testatur Strabo, apud alios scriptores diversae exstant formae, Αἰγάλεια et Αἰγάλη ⁵⁾. Forma Αἰγάλη ⁶⁾, in qua primum minime offenderat, postea valde displicuit Siebelisio ⁷⁾, ut reponendum censeret, quod Facio teste codex Vindobonensis exhibet, Αἰγάλειαν. Profecto Pausanias reliquis locis omnibus urbem appellat Αἰγάλειαν, quod accurate observavit Sylburgius ⁸⁾. Attamen forma Αἰγάλη et Eusebio, qui urbem appellat Aegialam ⁹⁾, defenditur, et magis etiam Stephano Byzantio, quo auctore oppidulum insulae Amorgi appellabatur Αἰγάλη ¹⁰⁾; quae quidem appellatio ita in illa insula invaluit, ut recentissima adeo memoria unum illius oppidum vocatum sit Ιαλλί ¹¹⁾. Absolvunt rem simillimae originis vocabula Εὔρουάλη ¹²⁾ et Ἀμφιάλη ¹³⁾. Primitivam vero formam quod Pausanias hoc loco adhibuit, explicationem habet idoneam, si quidem praeter Sicyoniorum famam poetarum quoque narrationem expressit. Nomen Αἰγάλεια urbs, uti tradunt, cepit ex Aegialeo, indigena, eoque harum regionum rege antiquissimo. At neque rex Aegialeus unquam exstitit, neque ab alio quoquam homine eiusdem nominis urbs appellata est. Significat enim Αἰγάλεια Littoream, Oram ¹⁴⁾, urbem,

⁵⁾ V. Paus. II. 5, 6. 8. 6, 2. 7, 7.

⁶⁾ II. 6, 5.

⁷⁾ Commentar. in Paus. T. I. p. 178.

⁸⁾ ad Paus. p. 722, 21.

⁹⁾ v. Chron. I. p. 253. Vers. Armen.

¹⁰⁾ v. Steph. Byz. s. v. Ἀμοργός.

¹¹⁾ Cf. Bondelmontii libr. insularum Archipelagi ed. Sinner. p. 100.

¹²⁾ Hes. Theog. 276.

¹³⁾ Strab. IX. p. 395. Adde Ἀρχιάλη, Steph. s. v. Ἀρχιάλεια Dion. Perieg. 875. Ἀρχιαλός Arrian ap. Berkel. ad Steph.

¹⁴⁾ Herrmann. Opusc. T. II. p. 203.

quae in ora maris sita est, ἐν αἰγιαλῷ¹⁵⁾: quae quum non posset esse de coelo delapsa conditorumque requireret, effictum est nomen auctoris regisque Aegialei, praesertim quum Sicyoniam uti totam Achaïam pridem obtinerent, qui a posteris Aegialenses dicti sunt Pelasgi¹⁶⁾. Aegialensium enim princeps et auctor ut esset ipse Aegialeus, id prorsus iam necessarium fuit. Namque Aegialensium regnum Sicyone fuisse, quis neget? Sed ipsum principis regum nomen nemo iam, opinor, pro vero habebit. Apprime autem cum Aegialeo comparari potest Actaeus, Atticae rex vetustissimus¹⁷⁾. Verum Αἰγιαλὸς nomine proprio appellari solita est Achaïa¹⁸⁾, ut contestatur duobus locis Pausanias¹⁹⁾, eam videlicet ob causam, quod maior huius regionis pars mare ipsum attingit.

Iam quod Sicyon potissimum Aegialia appellata est, neque alia huius littoris urbs ulla, quamvis complures absint multo propius ab ora, quum Sicyon omnium antiquissima esset, explicatione nulla eget. Hic enim in agro uberrimo Pelasgorum Aegialensium florentissima fuit sedes, uti omnia iam suadent²⁰⁾. Quippe remotissima antiquitatis memoria duo tantum in Peloponneso exstabant regna clarissima, Sicyonium et Argivum. Ac Sicyonium quidem Peloponnesi oram septentrionalem tenuit, excessitque ipsum Isthmum; Argivum regiones me-

¹⁵⁾ v. Paus. VII. 1, 1.

¹⁶⁾ Hesych. T. I. p. 138. Αἰγιαλεῖς, οἱ μετὰ Ἀγαμέμνονος στρατευσάμενοι πρότερον Ἰωάνες· τὰ δὲ Ἀχαιοὶ οἱ ἐν Σικυῶνι.

¹⁷⁾ Paus. I. 2, 6.

¹⁸⁾ Steph. Byz.: Αἰγιαλὸς, μετὰ Σικυῶνος καὶ τοῦ Βοιωτοῦ καλούμενος τόπος, ἀπὸ Αἰγιαλῶς τοῦ Ἰνδύου, ὡς Ἰσσιγρος ἐν ἀποικίᾳ τῆς Αἰγύπτου. Noli vocem τόπος interpretari de oppidulo, ut Pouquevillius fecit; valet illud idem quod spatium, regio; itaque Istri ratio optima est, cf. Schol. II. II, 575. p. 85, 18.

¹⁹⁾ V. I, 1. VII. 1, 1.

²⁰⁾ Pelasgos Sicyonem occupatam tenuisse persuasit sibi iam Mannertus T. VIII. p. 374.

diterraneas, unde, quod de principatu originis inter se concertarunt, ut fabulis cognoscitur multis, explicatum sum accipit. At nec Sicyonia ²¹⁾ neque Achaia ²²⁾ solum dicebatur Aegialia, verum omnis etiam Peloponnesus ²³⁾. Cuius rei quum testis sit Etymologus, haud spernendus huius rerum auctor, aliaque accedant testimonia, non possum, quin temeritatis cuiusdam incusem Carolum Fridericum Hermannum, quod in Peloponnesum falso translatum illud nomen autumat ²⁴⁾. Paullatim enim nomen Aegialia ab regione quondam totius Peloponnesi principe ad totam perinsulam translatum fuisse videtur; quemadmodum recentī memoria Morea nomen, quod proprium erat littori Elidis et Messeniae, et eandem significatiōnem tenet, pari modo evagatum est ²⁵⁾.

Secundo loco Strabo Sicyonem tradit Μηρώνην fuisse appellatam, cui convenit ex parte Stephanus Byzantius ²⁶⁾. Praeter hos auctores ad hanc rem nimis novitios omnis huius nominis auctoritas in poetarum testimoniis sita est. Quippe Hesiodus

²¹⁾ Vere animadvertit Siebelisius ad Pausaniam p. 178, et agrum et urbem Sicyoniorum Αιγιάλειαν a Pausania esse dictam; id quod manifesto comparet ex II. 7, 7. 8. 6, 5.

²²⁾ Etym. M. p. 28, 14. (iisdem verbis Hesychius s. v.): Αιγιάλεια, ἡ νῦν Ἀχαΐα.

²³⁾ Et. M. p. 122, II.: Ἀπία, ἐξ ἀπλής γαλῆς, ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου· τὸ γὰρ παλαιὸν ἐκαλεῖτο Αἰγιάλεια, ἀπὸ Αἰγιάλειος τοῦ υἱοῦ Ἰνάχου τοῦ ἐν Ἀργεὶ ποταμοῦ καὶ Μελεέθης τῆς Ὠκεανοῦ· ὕστερον δὲ πάλιν Ἀπία ἐκλήθη. Schol. Iliad. I. 22. p. 4, 5.: ἰστέον δὲ ὅτι ἡ Πελοπόννησος τὸ ἀρχαῖον Αἰγιάλειαν ἐκαλεῖτο ἀπὸ Αἰγιάλειος. Idem narrat Syncellus T. I. p. 181. Bonn.: Αἰγιάλεια, ἡ νῦν Πελοπόννησος. Concessit his Godofredus Hermannus Opp. T. II. p. 203, cum ex Apollodori auctoritate, aliquatenus antehac obscurata, Αἰγιάλειαν nomen reliquisset Peloponneso Αἰγιάλειαν traderet.

²⁴⁾ Antiquitatibus Graecis nuper editis p. 38, 2.

²⁵⁾ Explicavit hanc eius nominis vim primus quod sciam Fallmerayerus Hist. Moreae I. p. 243. sqq.

²⁶⁾ S. v. Σικωνίαν· ἡ δὲ αὐτὴ, αἰτ, ἐκλήθη καὶ Μήκων. Quamquam nonnulli hic quoque Μηρώνην legunt.

impedito illo loco Prometheo ²⁷⁾ Deorum hominumque contentionem Meconae factam narrat: ex quo quamquam nulla regionis certae indicia colligi possunt, Scholiasta tamen urbem Sicyonem intelligendam esse simpliciter tradit, quocum convenit etiam Eustathio ²⁸⁾ et Scholiastae Pindari ²⁹⁾. Satis vero antiquam esse hanc interpretationem, inde quoque colligitur, quod doctissimus poeta Callimachus Sicyonem eodem nomine dixit ³⁰⁾. Originem nominis scite explanavit Etymologus ³¹⁾ nec diversa est Creuzeri sententia ³²⁾. Dignum vero est apimadversione, quod quum ager Sicyonius inter fertilissimos haberi possit, tale nomen proprium et verum est. Papaver enim summae fertilitatis censebatur indicium ³³⁾. Ceterum vereor, ne nomen *Μηκώνη* a Sicyoniorum fabulis peculiaribus plane alienum sit, tum quod Pausanias omnino nullam eius facit mentionem, tum quod a Strabonis testimonio sic dissentit ³⁴⁾, ut nomen *Αιγιάλειαν* statim in nomen *Σικυών* transisse affirmet, auctoritate usus non modo Sicyoniorum, verum, ut videtur, poetarum etiam, ut Asch.

Sequitur de Strabonis narratione vulgatissimum huius urbis nomen *Σικυών*, a Sicyoniis ipsis tamen pronuntiatum illud *Σεκυών* ³⁵⁾. Eodem iure dicitur

²⁷⁾ Theogon. 535.

²⁸⁾ ad Il. p. 291.

²⁹⁾ ad Pind. Nem. IX. 123.

³⁰⁾ Frgm. 95. p. 513.: *Μηκώνη μακάρων ἔδραν αὐτὴς ἰδεῖν*. V. Phavor. s. v. *Σικυών*, qui Straboni sua debet, Heraclid. Allegor. Hom. c. 41. p. 139 Schow. sive Schol. Il. p. 410. Bekk., qui ne nominat quidem Sicyonem; Thiersch. Ep. A. p. 140.

³¹⁾ P. 583, 35.

³²⁾ Epp. ad Herrmann. p. 196.

³³⁾ V. Creuzeri Symb. IV. p. 192. not.

³⁴⁾ Il. 6, 5.

³⁵⁾ V. supra p. 19, 64. Cognominem urbem conperimus in Africa sitam. V. Mnaseas ap. Plin. H. N. XXXVII. 2.

ὁ et ἡ Σικυών³⁶⁾, pariterque idem de urbe et agro³⁷⁾: quamvis ad hunc significandum vocis Σικυωνία usus frequentior est³⁸⁾. Profectum tradunt hoc nomen a Sicyone, rege Sicyoniorum apud Pausaniam decimo sexto³⁹⁾, apud Eusebium Syncellumque decimo nono. Scilicet Lamedon, Sicyonis rex, ut fama est apud ipsos Sicyonios, in matrimonium quum duxisset Phenonem, Clyti filiam, Athenis ortam, inito post bello contra Archandrum et Architelem, Achaei filios, socium belli gerendi ex Attica arcessivit Sicyonem, Metionis filium, Erechthei nepotem, generumque fecit data ei in matrimonium Zeuxippe filia: successit post regno Sicyon Lamedonti reperitque ab eo et regio nomen Sicyoniae et urbs, quae Aegialoe fuerat, Sicyon nuncupata est.

Differunt vero inter se narrationibus de stirpe Sicyonis Asius Samius, poeta cyclicus, cui cum Sicyoniis de illa convenit, Eumelus, Hesiodus et Ibycus. Etenim Ibycus Pelopis, Hesiodus Erechthei, Eumelus vero Marathonis, qui Epopeo natus, Aloeo nepos est, filium facit Sicyonem⁴⁰⁾. Certe Ibyci sententia ab reliquis plurimum discrepat, quum Pelopi natum finxerit Sicyonem Peloponnesiumque, quem reliqui omnes Atheniensem itaque peregrinum fecerunt. Iam vero exstiteritne unquam Sicyon

³⁶⁾ Eustath. ad II. 291, 28. Steph. Byz.: λέγεται καὶ θηλυκῶς καὶ ἀρσενικῶς. Ex quo sua hausit Phavorinus.

³⁷⁾ V. de agro exemplum ap. Xen. H. Gr. VII. 1, 22.: εἰς Σικυώνα, in Sicyoniam.

³⁸⁾ Cf. Paus. II. 6, 5. Adiectiva sunt, ut totum hunc locum absolvam, et Σικωνίος (Σικωνία), et Σικωνῖται, et Σικωνιακός: cuius quidem exemplum illustre praebent Menaechemi Σικωνιακά, de quibus copiosius alio loco dicam. Interim vide sis Gustavi Kiesslingii commentationem historicam de Menaechemo Sicyonio et Hieronymo Cardiano Cizae 1830. editam. — Postremum addo Pindari illud: κομίσσομεν παρ' Ἀπόλλωνος Σικωνόροθε.

³⁹⁾ Paus. II. 6, 5.

⁴⁰⁾ Paus. II. 1, 1.

ille, ea quaestio hic nihil ad nos pertinet neque tanti est. Neque alias expromam coniecturas, quam iam attulerim ⁴¹⁾ veterum quorundam sententiam, quae aliquam prae se fert veritatis speciem. Id unum addo, Sicyonem regem a Stephano esse appellatam *Σικωνος οικιστήν* ⁴²⁾.

Aliud praeterea Sicyonis nomen vetustissima memoria traditur *Τελχινία*: cuius tamen perexigua in tota antiquitate restant vestigia. Memorant enim illud Stephanus Byzantius ⁴³⁾ tantum et Eustathius ⁴⁴⁾. Videlicet ubicumque Telchinum gens pluribus nominibus celebratissima olim aut dicebatur habitasse, aut credebatur, postmodo nomen sive urbis sive regionis accipimus *Τελχινίαν*. Quid? quod et Pausanias et infimi annalium scriptores Telchinem regem Sicyoniorum fuisse tradunt eumque tertium fuisse asseverant ⁴⁵⁾?

Restant duo urbis nomina, quae aetatem tulerunt eaque recentissimae memoriae: alterum *Δημητοριάς*, a Demetrio Poliorceta sumptum, alterum *Ἑλλάς*, perobscurum illud. Nimirum Demetrius quum Ol. 119, 2. Sicyonem necopinato cepisset arcemque ut ipsi traderet, praesidium a Ptolemaeo rege impositum machinis admotis effecisset, civibus inferioris urbis et persuasit et vi fortasse quadam adegit eos, ut relictis domiciliis veteribus sub ipsa arce novas sedes eligerent. Namque arx nunc facta est ea, quae ante nondum habitata fuit, clivi pars meridionalis: partem vero septentrionalem maiorem

⁴¹⁾ V. supra p. 21.

⁴²⁾ Steph. s. v. *Αἰώνια*.

⁴³⁾ Steph. s. v. *Σικων* et v. *Τελχινία*.

⁴⁴⁾ Eustath. ad Il. p. 291, 29.: cuius verba reddidit Phavorinus.

⁴⁵⁾ Paus. II, 5, 6. Clem. Alex. Strom. I. p. 321. Euseb. Chron. T. I. p. 256. Vers. Arm. Praepar. Evang. X. 12. Syn-cell. T. I. p. 191. Dind. Cedren. p. 81, 33. Paris. M. Terentius Varro ap. August. de Civ. Dei XIII. p. 507. Vives., qui eodem, quo Pausanias, regum Sicyoniorum indice usus esse videtur.

illam, ubi pristina fuerat arx, occuparunt iussu Demetrii novae illae sedes. Vidit enim et perspexit ille, id si factum esset, urbem et meliorem et munitiorem futuram. In quo consilio exsequendo ipsius manus auxilium tulit: inferiorem urbem munitionesque eius diruendas curavit; salvum, ut videtur, sivit esse navale, certe postea, ut Strabo auctor est ⁴⁶⁾, urbis dirutae sedem occupavit emporium et navale. Quo facto Demetrius urbem magna ex parte a se conditam et libertate donavit, et suo de nomine Demetriadem vocatam esse voluit ⁴⁷⁾; nisi forte a Sicyoniis ipsis, ut gratum testarentur animum, nomen immutatum fuisse credimus ⁴⁸⁾. Erant enim homines eius aetatis blanditiarum pleni, cuius illustrius nullum, quam in Atheniensibus, conspicitur exemplum, qui Demetrium, hominem perditissimum, morum corruptorem sceleratissimum, nullaque omni laude dignum, effusa veneratione prosequabantur. — Sed novum illud Sicyonis nomen quin diu hominum usu viguerit, maximopere dubito ⁴⁹⁾: Diodorus certe enarratis honoribus, quos in Demetrium contulerunt Sicyonii, haec iam addit ⁵⁰⁾: *ἀλλὰ τὰτα μὲν ὁ χρόνος διαληφθεὶς πραγμάτων μεταβολαῖς ἠκύνωσεν*. Ex quo colligas, non solemnia solum ista Demetrio decreta Diodori temporibus diutius iam abrogata, verum nomen etiam fuisse abolitum; quam quidem sententiam eximie astruit illud, quod nec Strabo, nec Pausanias quamquam beneficia a Demetrio in urbem collata non praetermiserunt, nominis tamen Demetrias ne minimam quidem fecerunt mentionem. Quamquam

⁴⁶⁾ VIII. p. 382.

⁴⁷⁾ Plutarch Demetr. 25. p. 900.

⁴⁸⁾ Diodor. XX. 102. Paus. II. 7, 1. Strab. p. 382. Eustath. p. 291, 34. Polyaen. IV. 7, 3. Wesseling. ad Anton. Itiner. p. 328.

⁴⁹⁾ Nummos huius aetatis repperit Leakeius: v. T. III. p. 379.

⁵⁰⁾ l. c. c. 102.

interdum recentiore etiam aetate appellationem illam recurrisse coniicias ex Nicephoro ⁵¹⁾. Sed audit inde ab hac sedis commutatione per Demetrium facta urbs illi condita non solum Demetrias, sed Nova etiam Sicyon (*Νέα Σικυών*) ⁵²⁾, Pausaniae dicta ἡ νῦν πόλις. Iam fortasse portus cum reliquis urbis antiquae navalique appellabatur ἡ παλαιὰ Σικυών, ut iure quodam opinatus est Leakius ⁵³⁾.

Suidas cum tradat: Σικυών, ἡ νῦν Ἑλλάς, indicare videtur, aut urbem, aut agrum Sicyoniorum sua aetate appellatum fuisse Ἑλλάδα, quocum convenit, quod scriptores qui dicuntur Byzantii Sicyonios appellant Ἑλλαδικούς. Exemplo Cedreni ⁵⁴⁾ accedat alterum Malalae ⁵⁵⁾: τῶν δὲ Σικυωνίων τῶν νυν (vixit ille c. 900.) λεγομένων Ἑλλαδικῶν ἐβασίλευσε πρῶτος ὁ Αἰγιαλέυς. Neque alienum ab his videtur esse illud, quod G. Phranza ⁵⁶⁾ mare Corinthiacum appellat Ὑάλασσαν Ἑλλαδικήν. Nomen Ἑλλαδικοὶ florente rerum Graecarum statu pictores Sicyonii, ut ab Asiaticis se disiungerent, sibi ipsi imposuerunt ⁵⁷⁾; cuius rei memoria satis antiquitus celebrata fortasse inter Byzantios etiam valuit, atque omnibus urbis incolis nomen praebeuit. Quodsi sententia haec non omuium assensum tulerit iccirco, quod inde non apparet, cur urbs Hellas potuerit appellari, in summa medii aevi obscuritate nihil reliquum esse videtur, nisi ut statuamus, re-

⁵¹⁾ Hist. Rom. IV. 9. p. 116, 22. T. I. Bonn.: οὕτως ἔχοντες δυστυχῶς καταπύσιν ἐς τὰ πλητοτάτα τῆς Δημητριάδος χωρία. πόλις δὲ αὕτη Σικυών μὲν πρότερον ἐπικλημένη, ὕστερον δὲ τὴν ἐπωνυμίαν πρὸς τὸν κηρσούμενον μετενεγκούσα, Δημητρίαν δηλαδὴ.

⁵²⁾ Hierocl. Synecdem. p. 646. VVessel.

⁵³⁾ cf. p. 367.

⁵⁴⁾ Apud Muellerum Aeginett. p. 156. not.

⁵⁵⁾ Chron. IV. p. 68. Bonn.

⁵⁶⁾ P. 22. a. Alter.

⁵⁷⁾ V. Plin. H. N. XXXV. 10. ap. Sillig. Cat. Art. p. 209.

gionem Sicyoni circumiacentem, quam etiam post Slavorum irruptionem a Graecis habitatam fuisse certo comperimus ⁵⁸⁾, hanc ipsam ob rem *Ἑλλάδα* esse appellatam.

2. De situ urbis Sicyonis qui fuerit quum perpancae exstant apud veteres scriptores notationes accuratae, tum ne admittunt quidem omnes certum usum. Nam quod Plinius ⁵⁹⁾ Sicyonem ab Eleorum finibus mille ducenta abfuisse stadia, quodque Strabo ad Thisbam oppidum, quod exadversus situm in Boeotia est; centum sexaginta stadiorum maritimum esse iter tradidit ⁶⁰⁾, dubiam habet explicationem iccirco, quod utrum de ipsa urbe illud an de regionis finibus valeat, non immerito possit ambigi. Strictiorem vero explicatum admittit illud, quod et Pausanias ⁶¹⁾ Sicyonem Titana sexaginta stadia, tabulae Peutingerianae auctor eandem Corintho XXIII. millia passuum abesse testantur. At vero utriusque auctoris observatio maximopere discrepat. Nam quum ea regio, quam olim occupavit Titane oppidulum, recentiorum peregrinatorum indagationibus tam accurate explorata sit, ut pro certa ea atque indubitata omnino haberi debeat, simplici computatione efficitur, eum locum, qui Corintho abest XXIII. millia, non posse Titana abesse sexaginta stadia. Nihilominus tabulae Peutingerianae fidem adhibuit Mannertus ⁶²⁾ atque indagavit locum accommodatum istius computationi, ubi olim Sicyonem contenderet sitam fuisse. Locus est enim is; ubi nunc iacet vicus Kamares, proximus clivo illo, in quo Gonusam sitam fuisse autumat Leakius: quamquam neque exstant illo loco ullae urbis aliquius reliquiae, neque ea est regionis circumiacentis

⁵⁸⁾ V. Fallmerayer. T. I. p. 183. sq.

⁵⁹⁾ H. N. II. 73.

⁶⁰⁾ Strab. IX. p. 411.

⁶¹⁾ II. 11, 4.

⁶²⁾ Geogr. Graec. VIII. p. 378. 379.

natura, ut veterum de agro Sicyonio narrationibus conveniat. Accedit, quod si eundem sequimur auctorem, Sicyonem urbem longe ultra eam regionem fuisse sitam comperimus, quam et reliqui auctores et imprimis Scylax Sicyoniam fuisse tradiderunt. Videlicet omnis Sicyoniorum ager trium fere milliariorum longitudine extendebatur, ac Nemea flumen vix dimidium milliarium Corintho aberat. Iam vero secundum tabulae Peutingerianae auctorem Sicyon Corintho aberat milliaria quatuor et dimidium; ergo Sicyon uno fere milliario distaret ab ea regione, cui nomen dedit. Eiusmodi nugas tamen et Mannertus sectatus est et Dodwellus, uterque narratione quoque quadam Plutarchi ⁶³⁾ perturbatus, quae vix credi potest quam perverse ab istis fuerit explicata. Accidit quondam quum Aratus urbe potitus esset, ut in aedes Nicoclis, tyranni Sicyoniorum, primo diluculo ignis iniiceretur: hinc ἡρδη φλόξ μεγάλη καὶ καταφανής μέχρι Κορίνθου τῆς οἰκίας αναφθείσῃς, ὥστε θαυμάσαντας τοὺς ἐν Κορίνθῳ παρὰ μικρὸν ὁρμῆσαι πρὸς τὴν βοήθειαν. Scilicet ambigebant, ut probabile est, annon fortasse urbs ab hostibus ex improvise esset capta. Itaque quum eius nullam perspicerent causam, magnum mirati sunt incendium. Contra Mannertus et Dodwellus verbum θαυμάσαντας sic explicarunt, quasi Corinthiis illud omnino mirationem creasset, quod incendium in urbe sat remota cernere possent. Quod quum mirum esse non potuisset, si Sicyon duo tantum fere milliaria Corintho aberat, magis videbatur illis consentaneum, si urbs fere quinque milliariis distaret. Hoc igitur loco Mannertus ad illustrandam confirmandamque sententiam suam omnino uti non debuit. Numeros vero Peutingerianos illos adulterinos esse, aliis etiam rationibus luculenter commonstrari potest.

Reliqua igitur una Pausaniae narratio est Tiraniam

⁶³⁾ V. Arat. c. 9, p. 1030.

tanam sexaginta stadia Sicyone abfuisse tradentis: cui quum egregie accommodari possit is locus, quem et recentissimi et antiquioris aevi peregrinatores urbi Sicyoni tribuerunt, tum idonea huic loco sunt omnia, quae ex veterum narratione de situ urbis deque agro circumiacenti constant. Abest autem hic locus Corintho secundum Whelerum trium horarum, secundum Dodwelum octo milliariorum Anglicorum iter ⁶⁴⁾. Pouquevillius tres horas et quod excedit numeravit ⁶⁵⁾.

Indicavimus, Sicyoniam monstrare clivos duos a reliquorum montium continuationibus seiunctos diversisque in partibus agri positos, quorum alterum quoddam oppidum occupaverit nescimus, in altero, de quo nunc explicatus dicam, ipsa sita fuit Sicyon, caput huius regionis, ornamentum atque decus. Atque hic clivus singularem suam et propriam habet nathram maxime diversam ab arce Corinthi aliarumque urbium. Verum tenet ille locum opportunissimum: neque enim ab ora maris longe distat et assurgens in ipso vallis Asopicae initio atque aditu fieri non potest, quin illum in interiores Peloponnesi regiones introitum optime custodiat atque tueatur. Sed idem Achaiae quoque ab oriente firmamentum quoddam est et praesidium: quoniam iis, qui per Isthmum in Achaiam contendunt, hic locus superandus est. Patet enim ab hac parte una tantum via mari proxima. Atque haec eius loci opportunitas ne Turcas quidem fugit, a quibus illud Peloponnesi septentrionalis propugnaculum operibus munitum praesidioque valido firmatum comperimus. Iam vero hic clivus altitudine satis insignis ⁶⁶⁾ figuram habet triquetram ⁶⁷⁾, sed eam in-

⁶⁴⁾ Wheler, p. 541. Dodwell. l. c. p. 297.

⁶⁵⁾ T. IV. p. 15.

⁶⁶⁾ Gell. l. iii. p. 16.: the situation (of Sicyon) is magnificent and was secure to be inconveniently lofty. Itaque accommodatissimum est Iuvenalis illud (Sat. 3, 69.): Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relictæ.

⁶⁷⁾ Idem l. c.: this city was in a shape triangular and placed of upon a high flat overlooking the plain.

conditam fere atque informem. Assurgit autem ab omnibus undique partibus neque clementer nec molliter, sed praeceps emergit difficili et praerupto ascensu, atque uno tantum duobusve locis per saxa, quibus undique septus est, iis, qui e campo escendunt, aditum aperit⁶⁸⁾. Fastigium vero eius atque superficies summa tabulae quasi comparari potest obliquae, erectior paullo in meridionali quam in septentrionali parte. Unius fere horae iter inde ab hoc clivo ad mare est⁶⁹⁾: circuitus vero partis illius erectioris complet sesquihoram⁷⁰⁾. Radices eius duo flumina praeterfluunt: Asopus ad dextram, alius ad sinistram. Sed clivus ipse aquosissimus est hortisque colendis quam maxime aptus, itaque habitationi mirum quantum idoneus⁷¹⁾.

Hunc igitur montem occupavit Sicyon: quae quam opportune et ad mercaturam faciendam, quamvis Corintho bimari illa ab hac parte necessario inferior, et ad imperium regionis finitimae occupandum sita fuerit, facile iam apparet. Fuit autem agri non ampli quidem, sed feracis tamen caput unum opibus diu florentissimum pulcherrimumque.

De situ urbis, qui non fuit idem per omnem antiquitatis memoriam, quum egregiae aliquot veterum scriptorum supersint notationes, tamen non satis locupletes sunt ad elevandam omnem dubitationem. Nam quum non data opera isti urbem describendam sibi sumerent, sed rem omnibus notam

⁶⁸⁾ v. Diod. XX. 102. extr., qui Leaki descriptionem, quam statim dabo, mire confirmat atque illustrat.

⁶⁹⁾ Gall. I. c.: about an hour from the sea.

⁷⁰⁾ Leak. p. 364.: It (the position of Sicyon) is a table height of no great elevation of a shape irregularly triangular upwards of three miles in circumference, and two miles distant from the sea. The tabular summit is defended on every side by a natural wall of precipices, admitting only of one or two narrow passages of ascent into it from the lower plain.

⁷¹⁾ Hunc locum paucis attingi p. 27. Iam iterum provooco ad Diodor. XX. 102., cuius verba reddidit Dodwellus II. p. 294.

historiae illustrandae causa in memoriam revocarent, fieri non poterat, quin quae popularibus plana erant et perspicua, nobis interdum essent obscura et impedita.

Primum Pausanias ⁷²⁾ ex ipsa Sicyoniorum fide tradit, *Αιγιαλείαν αὐτὸν (Αἰγιαλέα) οἰκίσαι πρῶτον ἐν τῇ πεδίῳ πόλιν, οὗ δὲ ἐστὶ νῦν σφίσι τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀκρόπολιν τοῦτο εἶναι*. Deinde addit ⁷³⁾: *τὴν δὲ τοῦ Αἰγιαλέως ἐν τῇ πεδίῳ πόλιν Δημήτριος καθελὼν ὁ Ἀντιγόνοῦ τῇ πάλαι ποτὲ ἀκροπόλει προσέκτισε τὴν νῦν πόλιν*. Haec sedis mutatio ab aliis quoque harum rerum auctoribus aut accurate describitur ⁷⁴⁾, aut verbo indicatur ⁷⁵⁾. Iam animus est eo advertendus, quod anterieus illud Pausaniae testimonium neutiquam eam habet vim, ut urbem in planitie sitam acropoli prius fuisse habitatam demonstret. Antiquissimis quidem temporibus Graeci non incolebant regiones mari adiacentes praedatorumque incursionibus patentes, verum colles potius eligeabant a mari paullum remotos naturaque sua satis munitos ⁷⁶⁾. Itaque probabile est, locum eum, ubi erat vetus Sicyonis acropolis, iam ante istam Aegialei quam dicunt aetatem fuisse habitationibus occupatam: nec Pausanias adeo prohibet, ne Aegialenses ipsos antea iam ibi habitasse coniciamus ⁷⁷⁾. Interim haec remota nimis sunt, neque ab ipsis quidem antiquis scriptoribus accurate tradi poterant. Constat vero illud, urbem ipsam ab Aegialeo, Aegialensium illo principe, primum fuisse in planitie conditam. Ac florentissimo ea Sicyoniorum statu illic mansit; quippe accommodatissimus fuit locus ad mercaturam faciendam, itaque aedificiis magnificentissimis procul dubio

⁷²⁾ II. 5, 6.

⁷³⁾ II. 7, 1.

⁷⁴⁾ V. Diod. XX. 102. Plutarch. Demetr. c. 25.

⁷⁵⁾ Strab. VIII. p. 382.

⁷⁶⁾ V. Thuc. I. 7.

⁷⁷⁾ Similis est Leakei sententia p. 367. T. III.

splendebat. Quorum quod nunc ne tenuissima quidem apparent vestigia, in causa fuit maximam partem illud, quod Demetrius urbem funditus everti iussit. Namque vir ille, rei militaris peritissimus, mercaturam non magni faciebat ⁷⁸⁾, verum id maximi eius intererat, ut urbem possideret in hac regione admodum firmam et munitam.

Urbs vero illa utrum antiquissima aetate iam attigerit mare, nescimus; probabile autem est, *πλωματέρων ὄντων* ⁷⁹⁾ id factum esse. Certe exigebat ipsa mercatura, ut ad maris littus parata essent et aedificia mercibus condendis accommodata, et cauponae mercatorum in usum, et domicilia, ubi varii navium fabricandarum artifices, nautae et infima illa plebis pars, quae omnium portuum communis est, habitarent. Haec igitur urbis pars, quam necessario aliquando oriri oportuit, opibus crescentibus haud dubie augebatur ac fortasse ad pristinam urbem etiam pertinebat. Diodorus certe de urbis eversione exponens ⁸⁰⁾, τὸ μὲν, αἶτ, τῷ λιμένι σύναπτον μέρος τῆς πόλεως κατέσκαπεν (ὁ Δημήτριος).

Ab altera deinde parte, quae acropolin spectabat, quamquam veri simile est illic quoque temporis progressu urbi aliquid accessisse augmenti, non attigit tamen urbs arcem. Diodorus enim, ὁ δὲ Δημήτριος, αἶτ, τῆς πόλεως κυριεύσας, τὸν μεταξὺ τόπον τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς ἀκροῦς κατέϊχεν. Sed mediocre tantum intererat spatium: quippe quum Demetrius necopinato urbem cepisset nocte, οἱ φρουροί, qui erant in urbe relictī, tuto superare spatium illud arcemque occupare potuerunt ⁸¹⁾.

⁷⁸⁾ Nimis, ut videtur, Demetrium collaudavit Diodorus XX. 102. extr.

⁷⁹⁾ Thuc. I. 7.

⁸⁰⁾ L. XX. 102.: quo loco, nisi πόλις nomine et urbem in planitie sitam et τὴν ἀκροῦς significavit, quamquam paullo ante τὴν πόλιν opposuit τῇ ἀκρῇ, mirifice Diodorus dissentit a Pausania.

⁸¹⁾ Quod Diodorus in hac narratione usurpat verbum συνεισπύειν, a vulgari eius usu recedit.

Haec de urbe moenibus illa circumdata ⁸²⁾. Deinde qui fuerit antiquae arcis locus, accurate item novimus ex Pausaniae descriptione. Acropolim fuisse tradit, ubi *νῦν σπρίσι τὸ ἱερόν τῆς Ἀθηνᾶς* ⁸³⁾. Templum autem Minervae dicit profecto id, quod infra ⁸⁴⁾ pluribus commemorat. Quod quum ab Epopeo, antiquissimo illo Sicyoniorum rege, dedicatum Deae fuisse tradat ⁸⁵⁾, consentaneum est, templum in arce iam prius, quam urbis sedes mutaretur, fuisse conditum. Neque hoc solum iam tum illic exstabat, verum multo etiam plura fuisse veri simile est. Res plana sit ex iis, quae Pausanias ipse exhibet de templo Suadae ⁸⁶⁾, de templis Dianae, Apollinis, Iunonis, Panis, Solis ⁸⁷⁾. Ac Suadae sanum paullo altius Minervae templo situm est, reliqua vero omnia huic sunt propinqua. Hinc arcis situm quodammodo definire licet: quodsi templa Cereris et Apollinis Carnei, quae *καταβαίνουσι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πεδίον* ⁸⁸⁾, in ima, opinor, clivi parte iacuerunt, quaeque et ipsa Pausanias ad antiquissimae aetatis auctores rettulit, hac ipsa ratione possent arcis annumerari, propemodum ea supra quam credere liceret extensa fuisse videretur. Quapropter haec templa subteriacuisse potius arcis, veri simile est. — In altitudinem vero clivi quousque pertenderit arx, item definiri nequit. Templum vero Dionysi atque theatrum, quae supra Suadae etiam templum in superiore collis parte iacerent, tam vetustae hodieque ostendunt structurae fundamenta, ut haec itidem aut arcis inclusa fuisse contenderim, aut antiquissimae saltem origini tribuerim. Nec mirum om-

⁸²⁾ Diod. XX. 102.

⁸³⁾ II. 5, 6.

⁸⁴⁾ II. 11, 1.

⁸⁵⁾ *βορῆος — μένει καὶ ἐς τὸδε, οἷον Ἐπὶ πλείους ἐποίησεν.*

⁸⁶⁾ II. 7, 7. sqq.

⁸⁷⁾ II. 11, 1.

⁸⁸⁾ II. 11, 2.

mnino esse potest, quod sacra plurimorum Deorum antiquitus non in urbe, sed in loco remoto condita fuerunt. Nam saepenumero urbium arces Graecarum delubra sanctissimae religionis tenebant, tum ne hostium impetui paterent, tum quod antiquissima omnino fana montibus consuerunt imponere.

Posteaquam Demetrius hac in clivi parte ⁸⁹⁾ novam urbem suis partim sumptibus ⁹⁰⁾ exstrui curaverat, licet locus natura sua iam esset munitissimus ⁹¹⁾, tamen novam etiam ei arcem imposuit, in altiore sive in summa potius clivi parte conditam. Vidit hanc Pausanias ⁹²⁾, ex quo non multum eam ab urbe fuisse remotam intelligitur. Utraque vero novae urbis pars et superior illa et inferior moenibus eisdem, quorum etiamnum satis multa restant vestigia ⁹³⁾, undique cingebatur: quem murum rupibus clivi innisum saxorum summam superficiem passim haud multum altitudine sua exsuperasse et

⁸⁹⁾ Quod Strabo tradit, transpositam esse urbem Sicyonem et altius conditam in colle Cereris (— *εἰς λόφον ἑρμηνὸν Δήμητρος*), id Casaubono falsum visum. Suasit igitur, scribendum hic esse aut *ἀνίσταται ἐπὶ Δήμητρον*, aut *Δημητρίος ἀνίσταται*, teste usus Diodoro. At vero Diodorus rem conficere non potest, neque mutatione illa, cui maxime confidit Casaubonus, quamvis ingeniosa, omnino opus est. Etenim cognoscitur ex Pausania, Cereris Sicyone fuisse sanum sanctissimum, conditum a Pleminaeo, talemque obtinens locum, ut inde clivus optime nomen posset accipere. v. Paus. II. II, 2. (5, 8.) 3. Fuit autem peculiaris quaedam Cereri Sicyoniorum appellatio *Ἐπωπίς* sive *Ἐπωπίς*, ut tradit Hesychius T. I. p. 1413.

⁹⁰⁾ Diod. XX. 102.: *συνεπικαλύμενος τῆς οἰκοδομίας*.

⁹¹⁾ Diod. I. c.: *ὁ γὰρ τῆς ἀγορᾶς περὶ βολὸς ἐπὶ τοῦ πειθὸς ὦν καὶ μέγας κρημνοῖς δυσπρόσιτοις περιέχεται πανταχόθεν, ὥστε μηδαμῇ δύνασθαι μηχανὰς προσάγειν*. cf. eund. XIX. 74. Polyb. ap. Suid. T. I. p. 417. sive ed. Ern. T. III. p. 259, 29.: quo spectat item Strabonis ille λόφος ἑρμηνὸς (p. 382). Dissentit vero Clarkius T. VI. p. 533.

⁹²⁾ Paus. II. 7, 5.

⁹³⁾ Leak. l. c. p. 368.: the remains of the ancient walls of Sicyon are still to be seen in many parts of the circumference of the hill of Vasilica, on the edge of the surrounding cliffs.

loci natura comprobabile fit, et Plutarchi quodam testimonio ⁹⁴⁾ cognoscitur. — Destructa autem ea urbis parte, quae littori adiacebat, tamen quum mercatura non prorsus desiisset, mox novum paullatim navale oportet exstructum fuisse. Strabo enim novit navale, quamquam falso id pro vetere habuit urbe ⁹⁵⁾. Sed hoc navale fueritne umquam moenibus cum ipsa urbe coniunctum videritque Sicyon quoque τὰ σζέλη sua, quoniam veterum, quantum video, nemo illud scriptorum commemoravit, pro certo affirmare nequeo: quamquam et Fourmontius, teste Muellero ⁹⁶⁾, suis etiam illa moenia vidisse se narrat oculis, et Leakius eorundem, ut videtur, indagavit fundamenta ⁹⁷⁾.

Has igitur sedes urbi attribuit Demetrius, quas per longam saeculorum seriem obtinuisse credibile est. Sed denuo tamen hic rerum permutationem accidisse oportet, ut incolae, monte relicto, iterum planitiem tantum habitarent. Collegimus eam rem ex Chalcondyla, qui de Muradi in Peloponnesum expeditione exponens, ἀφικόμενος δὲ, αἰτ, ἐς Σικυῶνα τὴν μὲν πόλιν — ἐπέδραμέ τε ὁ στρατός καὶ

⁹⁴⁾ Plut. v. Arat. c. 5. p. 1029.: ἔλεγε, τοῦ τείχους καθ' ὃν ὑπερβὰς αἰεὶς ζωόθη τόπον ἐνὶ ᾧ μὲν ὀλίγον δεῖν εἶναι πεδον εἶναι προσπεφυκότα χωρίοις περὶ δὲ σὺ καὶ ὑψηλοῖς.

⁹⁵⁾ Str. p. 382.

⁹⁶⁾ Dor. II. p. 430.

⁹⁷⁾ Haec ille T. III. p. 382.: I descend from Vasilica to Mulki, a farm. — On the descent I observe some remains of the ancient walls of the city: there are some others near Mulki and they are traceable also at intervals towards the sea, shewing clearly, that the whole space, a distance of more than two miles from the northern point of the acropolis, was at some period connectet by walls with the hills of Vasilica. Cf. idem p. 365.: It appears from several authorities, that when Sicyon was in the meridian of its power, the tabular height of Vasilica was the acropolis, that the walls extended to the sea, and that they included a maritime quarter at the harbour. It must then have been at least eight miles in circumference — a surprising extent.

ἡνδραποδίσατο συμπαῖσαν· ἀπόντων δὲ τῶν ἀνδρῶν — καὶ οὐδὲ ἐν ὄχυρῳ οἰκημένης τῆς πόλεως⁹⁸): quod nisi in plano urbs iacuisset, dicere illi neutiquam licuisset. Haec autem eversio etsi armorum vi accidere potuit, fortasse tamen prudentia et commoditatis ratione potius effecta est. Nam quum recentissima aetate Sicyonis incolae plerumque agris colendis vitam sustentarent, incommodum erat vel maxime, domicilia et horrea in clivo sita esse ab illis admodum remoto satisque alto.

Iam vero explanatis, quae huius loci sunt, affatimque illustratis ex veterum scriptorum auctoritate, proclive est, et urbis recentioris et arcis situm mente comprehendere, pariterque utram clivi illius partem urbs occupaverit, utram arx, facili negotio ex ipsius natura, qualis etiamnum apparet, diiudicari potest.

Vidimus, clivum Sicyonium aequiparari posse tabulae cuidam obliquae: quae quum est triangulo similis, basin habet in interiore parte sua, verticem in superiore. Sed vertex ipse si cogitatione ab reliqua clivi parte seiungitur, efficit trianguli formam iam non obliqui; reliqua vero figurae pars fere quadrata nascitur.

Iamque vertex meridiem versus, basis illa septentrionem extenditur. Ac figura quadrata illa paullo inferior monstrat eam Sicyonis partem, quam antiquam arcem appellavit Pausanias⁹⁹): triangulus abscissus novam (τὴν νῦν ἀκρόπολιν). Atque in quadrati illius basi nunc quidem vicus iacet ille, cui

⁹⁸) L. VII. p. 143.

⁹⁹) Paus. II. 5, 5. Secatur autem clivi superior illa planities ab inferiore rupium quodam quasi tabulato et serie transverse percurrenti: quo efficitur, ut intercisa repente utraque compareat clivi pars; qua de re exponit Leakius l. c. p. 368. hisce verbis usus: the hill is divided in to an upper and a lower level by a bank or low ledge of rocks, stretching quite across it and forming an abrupt separation between the two levels. The upper level, which is at the apex or southern part of the triangle, occupies about a third part of the whole.

Vasilica nomen est ¹⁰⁰). Adde, quod hic per saxa via quaedam aperitur oram tendens ¹⁰¹).

Ad hanc sententiam confirmandam imprimis pertinet illud, quod Strabo urbem novam viginti fere stadia a mari distare tradit ¹⁰²). Nam Vasilica ex Clarkii narratione milliarium maritimum quod dicunt, ex Gellii fide horam unam abest ¹⁰³). Sed quod Strabo secundum alios auctores eandem illam novam urbem duodecim tantum stadiorum intervallo a mari disterrnari tradit, nisi erroris illos liceat culpae, explicari sic debet, ut aliquando suburbia ad mare spectantia amplissima hic exstructa fuisse coniciamus ¹⁰⁴).

3. Accedimus ad descriptionem urbis eam, quae in singulis partibus earumque ornamentis persequendis perscrutandisque versatur. Ac de antiqua quidem urbe eiusque virtutibus propter testimoniorum inopiam nihil fere cognitum habemus, nisi quod ex accurata epithetorum quorundam, quae illi addita olim sunt, explicatione colligere licet. Itaque ambitum urbis haud exiguum fuisse, indicio est optimo Homeri illa *εὐρύχορος Σικυῶν* ¹⁰⁵). Pin-

¹⁰⁰) cf. de hoc nomine annotationem Corai ad Strab. T. IV. p. 169, 9. Alia afferunt VVheler. p. 541. Pouq. IV. p. 13. Dodw. II. p. 294. Gell. lūn. p. 16. Leak. p. 357. Fallme-
rayer. I. c. p. 335. Basilicatam appellat, de qua nominis
illius forma mihi aliunde nihil innotuit.

¹⁰¹) cf. Leak. p. 364.

¹⁰²) Str. p. 382.: ἀνωλισθαι δ' αὐτὴν ἀπὸ θαλάσσης ὅσον
εἴκοσι σταδίων, οἱ δὲ δώδεκά φασιν.

¹⁰³) Clark. T. VI. p. 537. Gell. I. c. p. 16.

¹⁰⁴) Leakius ex illo testimonio colligi posse arbitratur,
Strabonem suis oculis vidisse Sicyonem atque iter illud ipsum
esse emetum p. 367.: οἱ δὲ δώδεκά φασιν adds Strabo,
meaning apparently, that he thought the latter mea-
surement to small and that his own opinion incli-
ned to the former, for, in this instance, we know
that Strabo was an αὐτόπτης, having described as
such the view from the Acro - Corinthus.

¹⁰⁵) II. XXIII. 299. cf. Schol. ad Odys. VI. 4. Mueller.
Dor. II. 328.

darus autem *ἱερὸν* appellavit Sicyonem ¹⁰⁶), ob summam religionum ludorumque a Sicyoniis celebratorum sanctitatem.

Eadem urbs summa haud dubie pulchritudine excellebat et amoenitate, itaque Scholiasta Iliadis ¹⁰⁷) suo iure eam *πόλιν εὐχαρὶν καὶ εὐχαροπον, πρὸς πᾶσαν ἀνέπαυσιν ἐπιτιθέειν* appellavit; *γίλην* vero dixerunt eam Philemon et Arcestratus ¹⁰⁸). Profecto quum et mercatura florentissima et agro uberrimo uteretur Sicyon, opulentiam et splendorem summum inde nacta fuerit oportet. Incolarum vero quantus omnino valuerit numerus, incertum est: belli Persici tempore Sicyone eiusque agro quadraginta sex millia centum sexaginta fere capita fuisse, computatione perite instituta effecit Clintonus ¹⁰⁹).

Urbem recentiorem ex Pausaniae potissimum descriptione cognoscimus: ex qua quum illud apertissimum fiat, Sicyonem ante ipsius Pausaniae actatem et admodum pulchram fuisse et opulentam, historiam eius paucis exponamus. — Sedes urbi ab Demetrio attributas optimas fuisse comprobavit Diodorus ¹¹⁰). Nec defuit urbi novae splendor potestasque: liberata enim a tyrannorum turpi dominatione quum foederi Achaico se adiunxisset, mirifice excelluit. Sed brevi iam et dubia splendebat gloria: mox magnis calamitatibus oppressa opes suas inclinatas vidit. Romanorum autem quum facta est, primum quidem auxit eam Mommiū liberalitas, sed Sulla temporibus evenit, ut M. Scaurus aedilis, quum gravissimis vectigalibus, quae imperatae erant, impares essent Sicyonii, pecuniae debita loco quidquid tabularum signorumque praeclarorum supererat in templis urbis fanisque, Romam transportari iuberet; quo effectum est, ut ad summam

¹⁰⁶) Nem. IX. 53. Schol. p. 499. Boeckh.

¹⁰⁷) ad II. II. 572.

¹⁰⁸) ap. Athen. VII. p. 189. a. 293. f.

¹⁰⁹) Fastis Graec. ed. Kruegero p. 429. coll. p. 438. m.

¹¹⁰) L. XX. 102.

paupertatem pervenirent Sicyonii; itaque quum iam misera esset civitas flebilisque, vel Verrinae crudelitati ac saevitiae est obiecta¹¹¹⁾, ut facile credamus Apollonio Tyanensi haec narranti: *ἐγενόμην ἐν Ἀργεὶ καὶ Φωκίδι καὶ Λοκρίδι καὶ ἐν Σικυνῶνι — καὶ διαλεγόμενος τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐπανσάμην ἐκεῖ. — Ἐξαρβαρώθην οὐ χρόνιος ὢν ἀπ' Ἑλλάδος, ἀλλὰ χρόνιος ὢν ἐν Ἑλλάδι*¹¹²⁾. Auxit calamitatem, quum tributorum vestigaliumque pergrandis esset numerus, quod saepius terrae motibus concussa est.¹¹³⁾ Nec tamen nomen eius prorsus interiit: imo auctas aliquantulum putabimus opes eius, quum Byzantium imperio Peloponnesus contineretur¹¹⁴⁾. Postremum vero Sicyonis nomen Graece occurrit apud Chalcondylam¹¹⁵⁾.

Diu ornatissima fuit Sicyon tum statuarum tabularumque pictarum multitudine ac summa pulcritudine, tum templorum atque aedificiorum publicorum praestantia. Cuius splendoris ornamentique summi etsi Pausanias vidit reliquias tantum exiguas, vidit ille tamen septemdecim Deorum templa, Imperatorum Romanorum fanum, theatrum, gymnasium, forum, porticum, curiamque et signorum satis magnum numerum, nunc, si quae supersunt, ex ruderibus eruendorum. Ac ne nunc quidem urbis reliquiae parvae apparent¹¹⁶⁾.

¹¹¹⁾ V. Cic. Verr. I. c. 17. init.

¹¹²⁾ Epp. 34. Ald. 1499.

¹¹³⁾ Sicyon inter eas urbes est, quas saepe conquassatas cognovit Aristoteles, itaque πόλις εὐσεύτος. V. Wachsmuth. Ant. Gr. I. l. p. 2, 13. Exemplum funestum affert Pausanias II. 7, 1.

¹¹⁴⁾ Hierocles Sicyonem inter primas Achaiae urbes refert: Constantinus Porphyrogenitus autem de Peloponneso suae aetatis haec tradit (de Thematt. II. 6. p. 24. D. Banduri Imp. Or.): *ἔστι δὲ πόλις ἡ νήσος ὑπὸ ἐπὶ οὐρανῶν τεταγμένη πόλις ἔχουσα μὲν, ἐξ ὧν εἶναι ἐπὶ οὐρανοῖς Κόρινθος, Μεγαρόπολις, Σικυνών, Ἀργος.*

¹¹⁵⁾ V. p. 13, 33.

¹¹⁶⁾ Cf. Clark. T. VI. p. 532.

Iam Pausaniam sequentibus, quantum per enarrationem eius haud raro obscuram licebit, describenda urbis periculum faciamus¹¹⁷⁾.

Corintho si quis venit, rectaque via, quae Sicyonem inter et oram ipsam Aristonautas¹¹⁸⁾ duxit (ἡ λεωφόρος Pausaniae dicta), excessit, sub ipsa iam porta, quae Corinthum spectabat atque ad ripam Asopi ducebat¹¹⁹⁾, spelunca erat, in qua fons prorumpbat, nec tamen e solo, sed e tecto; quapropter ei nomen fuit Στάζουσα, Destillans¹²⁰⁾. Inde per portam urbem ingresso mox patebat via saxo strata ducens in arcem, qualem ipse Pausanias vidit, angustissima illa, concamerata ac per fauces rupium acta, ut facillime, quae hic fuit arcis porta, custodiri atque a paucis aditus defendi posset¹²¹⁾. Per illam qui in arcem escenderunt, primum Fortunae Acraeae templum, deinde vero Dioscurorum fanum conspiciebant, ubi simulacra Deorum sculpta (ξόανα) apparebant¹²²⁾. Inde iam cori

¹¹⁷⁾ Afferunt adiumentum quoddam testimonia recentiorum, Dodwelli, Clarkii, Leakii. Turneri itinerarium, cuius mentionem fecit Muellnerus, equidem comparare mihi non potui.

¹¹⁸⁾ Paus. II, 7, 3.: προελθοῦσι δὲ καὶ ἐπιστρέψασιν ὡς ἐπὶ τὴν πόλιν.

¹¹⁹⁾ Pouquev. IV. p. 9.: Je remarquai, au fond d'un vaste précipice, la fontaine Degouttante. Des femmes lavoient à cette source, qui jaillit maintenant de la berge du gouffre, au fond duquel on a bâti une chapelle, où l'on descend par un chemin souterrain. C'étoit probablement à ce clavier, que Pausanias donna le nom de porte, qui conduisoit de la ville au bord du fleuve. Vereor, ne negligentius egerit Pouquev. Repperit hunc fontem Clarkius quoque (T. VI. p. 536.) et Dodwellus (II. 295.), qui item addit, aquam hodie non e tecto emanare.

¹²⁰⁾ Paus. II. 7, 4.

¹²¹⁾ v. Clark. T. VI. p. 536., quem hic unum sequutus sum.

¹²²⁾ Repperit vestigia aedificiorum in hac clivi parte Clarkius l. c. (coll. p. 533.) et monstrat eadem Leakii tabula tertio illius operis Volumini inter permultas alias addita, qua clivum et reliquias urbis delineavit et quam contendere mihi licuit cum

regionem versus procedentibus theatrum adest, quod sub ipsam arcem exstructum¹²³⁾ in eum fere locum exit, ubi superior clivi pars ab inferiore illa saxorum serie seiungitur; at non in media illius marginis parte, sed in sinistra occasum vergente positum erat. In scena statim obversabatur signum viri cuiusdam, clypeum manibus gerentis, quem esse Aratum, Cliniae filium, tradiderunt. Sed de hoc theatro, cuius vastae etiamnum exstant reliquiae, pluribus exponamus. Adiuvit eius aedificationem soli ipsius natura, quum praerupta adstent saxa¹²⁴⁾. Praestantissimum autem fuit opus, magnitudine sua non cedens theatro Epidaurio nec cuiquam fere propter situs opportunitatem equiparandum. Scilicet in media cavea qui spectant, in eorum oculos incurrit mons altissimus, super oram sinus Corinthiaci septentrionalem splendide eminens, cuius brachia huc illuc excurrunt et aspectum praebent amoenissimum; qui in prima, vel in ipso aditu versantur, ii universam maris Corinthiaci oram cum promontiorum, insularum et montium longa serie, aspectu suo animum suavissime afficiente, prospectant: imo ad ipsius Parnassi bicipitis dorsum per serenum coelum spectantium oculi evagantur. Profecto ab omni fere clivi parte, quae ad mare vergit, prospectus patet amoenus: at longe pulcherri-
mus omnium is est, qui ex theatro datur¹²⁵⁾. Vera est et nota iam omnibus observatio illa, theatra Graecorum, ut rostra, fere omnia ad mare prospexisse, quam hoc loco optime comprobata vide-
mus. Sed huius theatri totius diameter quadringen-

alia, quam commemoratam vides Muellero Dor. II. 430., mihi ab ipso Muellero, cuius eximiam ego et plane singularem in me gratiam expertus sum, benigne communicata.

¹²³⁾ τοῦ θεάτρου ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν ἀποδομημένον. Paus. I. c. 7, 5.

¹²⁴⁾ Leak. p. 369.: a theatre, in the construction of which advantage has as usual been taken of the sudden fall of the ground.

¹²⁵⁾ v. Clark. p. 537. 538. Dodw. 296. Leak. 397. 381.

torum fere, orchestrae centum pedum est: paries proscenio substructus in longitudinem septuaginta quinque pedum ductus atque ex ipso saxo solidissima structura stratus comparet¹²⁶⁾. Nec spectacula ipsa aliter sunt constructa, quorum quadraginta fere sunt fori, tribus partibus comprehensi, duplicique praecinctione disiuncti. Alae vero utrique murus subductus est ingentium saxorum strage idemque pervius transitu quodam concamerato atque quadratis lapidibus, nullo mortario ligatis, aedificato¹²⁷⁾. Iam hoc aedificium urbis devastatae unum, quod magna ex parte superest, quo tempore exstructum sit, non constat. Verum satis antiquum esse, structurae solidae genus comprobare videtur, quamvis ex parte dissentiat Leakius¹²⁸⁾.

Sequitur, quod theatro proximum est, Bacchi templum¹²⁹⁾, cuius nunc tenuia admodum sunt vestigia. Patet inde septentrionem versus recta via in forum: ad occasum finitimum est gymnasium cum stadio; a meridie adiacet ipsa arx cum theatro. Sed sub ipso templo subterraneae cuiusdam camerae structura reperitur, in qua *Κομμητήριον*, illud a Pausania commemoratum fuisse probabile est. Ac per illam aeditui omnesque, quibus in templo ministeria facienda erant, exire atque redire poterant, aliquo fortasse viae compendio usi¹³⁰⁾.

¹²⁶⁾ Leak. p. 369.: the foundations of the proscenium are seventy five feet in length and are cut out of the solid rock.

¹²⁷⁾ Ibid.: each wing was supported by a mass of masonry penetrated by a vomitory and arched passage, the walls and vault of which are formed of quadrangular stones, put together without any cement apparent on the exterior surface. Similia tradit Clark. p. 538.

¹²⁸⁾ Cf. Leak. p. 371.

¹²⁹⁾ *μετὰ δὲ τὸ θέατρον Ἀπολλωνίου ναὸς ἔσται.* Pauz. I. c. 7, 5.

¹³⁰⁾ Haec fere Clarkius VI. p. 536. 540. Suspicio, eum templo Bacchi attribuisse, quod Leakius parti theatri anticae tribuit, transitum illum, quem significavi: quod facile fieri potuit.

Pergimus in via, quae ex theatro strata ducit in forum¹³¹⁾. Ad dextram statim occurrit Dianae Limnaeae templum, cuius tectum quidem Pausaniae aetate iam corruerat.

Forum ipsum, cuius forma fuit quadrata, ingressuris, primum Suadae apparet fanum, cuius numinis veneratio antiquissima est Sicyoniis adductaque, ut fama est, singulari quodam facto. Nimirum Apollo et Diana quum Pythonem interfecissent, in Aegialiam sese contulerant, caedis expiandae gratia. At repentino terrore perculsi in Cretam abeunt: Aegialensibus vero pestis illico immissa; quam depelli non posse, nisi Deorum numina placarentur, vates admonebant. Itaque supplicum pompa ducta ad Sytham: quorum precibus Dei persuasi placatique Sicyonem in arcem antiquam illam venerunt. Iam in eo huius arcis loco, ubi primum constituerunt numina, Suadae templum erigi curaverunt Sicyonii¹³²⁾. Quidquid mythologi de hac fabula iudicaverint, nihil curamus: patet nobis unum illud, Suadae templum fuisse antiquissimum. — Deinde in foro cernitur Apollinis templum, a Procto, ut ferunt, conditum. Fuit in eodem Meleagri hasta, qua aprum Calydonium transfixit, posita, Marsyaeque tibiae dedicatae¹³³⁾.

Sed haec donaria templumque ipsum incendio conflagraverunt: novam aedem extruxit Pythocles.

Proximum est Suadae templo fanum imperatoribus Romanorum consecratum: cuius

¹³¹⁾ Leak, p. 369.: on the lower level near the centre of the Demetrian site are the remains of a Roman building with several chambers: there are also some traces of the street, which led from this quarter to the theatre.

¹³²⁾ De Suada cf. Rueckert. l. c. p. 117.

¹³³⁾ v. Rueckert. l. c. Haud dubie sanctissimum hoc fanum fuit: etenim antiquissimo iam hic tempore in Apollinis honorem ludi celebrabantur, instituti, ut ferebant, ab Adrasto; quibus antiquatis Clisthenes tyrannus ipsa Pythia in eorum locum substituit: eaque opinor, ad Apollinis templum agebantur omnia. cf. Leak, p. 372.

locum olim obtinuerunt aedes Cleonis tyranni, quem *καταποντιστήν* appellabant¹³⁴), qui et ipse primus inter tyrannos Sicyoniorum in nova urbe sedem habuit¹³⁵). Verum fuerunt coniuncta cum fano illo alia aedificia, Romanorum in usum exstructa, in quibus¹³⁶), quamdiu Corinthiorum agrum ex auctione emtum possidebant Sicyonii, praetorium fuisse videtur. Sed ante domum illam Cleonis Arati, viri inter aequales celeberrimi deque patria sua meritissimi, heroum fuit. — Iam sequitur ara Neptuno Isthmio dicata, cuius templum in ipsa urbe nullum reperiabatur. Item hic affuerunt signa Iovis Milichii et Dianae Patroae; quorum neutrum ulla factum fuit arte. Nimirum Milichius pyramidi, Dea columnae conferri potuit¹³⁷).

Excipit haec curia Sicyoniorum et porticus Clisthenia (*στοὰ Κλεισθένειος*), quam de manubiis bello Cirrhaeo partis factam nomine suo ornata[m] voluit Clisthenes: quae porticus num tabulas pictas continuerit ipsaque sit Poecile, de qua aliunde comperimus, id perdubium est. Mirum profecto quam maxime, quod Pausanias de tabulis pictis ne verbum quidem addit. Scaurus videlicet alique huic consimiles omnes abduxerant. In subdiali fori parte conspiciebatur Iovis simulacrum aeneum, Lysippi opus, et iuxta hoc Diana

¹³⁴) v. Gesner. ad Ael. V. H. XII. 43. p. 798.

¹³⁵) cf. Paus. II. 8, 1.

¹³⁶) Leak. p. 371.: the Roman building was probably the praetorium or criterium of the Roman governor, during the period between the destruction of Corinth by Mummius. Sed velim equidem comperire, quanam Leakio eius rei indicia fuerint. Reliqui peregrinatores Venetorum nescio quae aedificia sibi repperisse videntur: v. Dodw., Clark.

¹³⁷) Hoc quoque sententiam nostram de Sicyone Pelasgorum antiqua sede eximie confirmat. Etenim simulacra huiusmodi rudia et deformia illorum potissimum fuerunt propria. Exempla attulit Thiersch. Ep. Art. p. 25. 26. Fuit Sicyone item Iovis Stoechii (*Ἰὼς Στοχέλου*, Numerarii,) fanum, sed nescimus, quo loco. V. Villos. Anecd. II. p. 187.

inaurata. Proximum hisce Apollinis Lycii templum, collapsum illud et quod visu digna non habuit. Fueritne hic Apollo, de quo Polybius (XVII. 16.) obscure haec narrat: τὸν κολοσσὸν αὐτοῦ (Attali regis, de Sicyoniis meritissimi) τὸν δεκαπύχην ἐστῆσαν παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν — id nolim affirmare. Fortasse quod Pausanias eius signi nullam facit mentionem, id eam causam habet, quod Attali quoque, ut Demetrii, honores abrogati erant.¹³⁸⁾ Excipiebant hoc sacellum continuo signa aenea filiarum, ut fama fuit, Proeti. Hic item Hercules aeneus fuit, Lysippi opus, ei- que proximum signum Mercurii Forensis.

Atque haec quidem in foro visenda erant. Verum toto foro peragrato iam retroversis gymnasium attingere licebat, quod a foro non longe aberat¹³⁹⁾. Etenim hoc eodem in loco est, quem saepius nominavimus, proximum abruptae illi saxorum continuationi, qua utraque arx intercisa apparet.

Nam gymnasium si quis a foro profectus petit, obiectum sibi videt a meridie theatrum; dextrorum ab illo paullo remotum comparet Bacchi templum ac parvo interiecto spatio deinceps gymnasium, finitimum idem theatro. Reperiebatur in sinistra gymnasii parte Hercules marmoreus, Scopae opus. Stadium vero, hic quidem, ut Olympiae et Spartae¹⁴⁰⁾, cum gymnasio coniunctum, accuratior- em iam postulat descriptionem. Etenim muris id aedificatum est grandibus, Cyclopei paene, quod aiunt, generis, opus solidissimum, sed idem ex parte tantum arte factum. Nimirum stadii aedifica- tor quum repperisset, clivi partem eam, in qua thea-

¹³⁸⁾ Exstitit Polemonis liber de Poeile Sicyoniorum Athe- naeo p. 577. c. memoratus, cui coniunctissimus fuit alius eius- dem scriptoris de tabulis Sicyoniis (περὶ πυράων) ib. p. 567. b, uti suspicatus est Fr. Jacobsius, philologorum summum decus, Miscell. T. IV. p. 531. I.

¹³⁹⁾ Paus. II. 10, 1.

¹⁴⁰⁾ V. Paus. III. 11, 6.

trum exstructum erat, non satis dare spatii ad aedificandam caveam oblongam, qualem stadii amplitudo requireret, murum quendam ad septentrionem vergentem erexit: quo effectum est, ut iam singularem quendam aspectum haec aedificatio praebeat¹⁴¹). Aditus in aream duplex patet isque optime in extremis hemicycli partibus paratus. Extenditur area in longitudinem ducentorum sexaginta septem passuum¹⁴²), sed muri proiecti latitudo triginta sex passuum est, altitudo viginti duo pedum¹⁴³). Sed est huic stadio illud commune cum Messenio, quod foros habet non per totam laterum extensionem actos. Etenim si quis quadraginta fere passus, quibus continetur aedificationis illius proiectae latitudo, ab extremitate summa introrsus processerit, tum demum foros attinget. — Exstructum ferunt gymnasium hoc a Clinia, Arati patre¹⁴⁴).

Sed gymnasio ad dextram (ἐξέκωσσι) proxime adiacuit Herculis templum: septum omne, id quo cingebatur, Παιδιζήν vocabant, eum videlicet locum, ubi pueri ludis se exercebant; in media vero septi parte Ianum fuit, in quo conspiciebatur Herculis signum e ligno factum, opus pervetus Laphais Phlia-

¹⁴¹) V. Clark. p. 539.

¹⁴²) Leakeius longitudinem universi aedificii 680. pedum esse tradit p. 370. hisce verbis: the total length including the seats at the circular end, is about 680. feet, which deducting the radius of the semicircle, seems hardly to leave a length of 600. Greek feet for the line between the two metae; it is very possible, however, that an excavation would correct this idea; for it is difficult to believe, that there was any difference in the length of the line of the δρόμος in the several stadia of Greece. If the length of the course had ever varied, it must, I think, have been alluded to in some of the ancient authors.

¹⁴³) V. Clark. p. 540.

¹⁴⁴) V. Paus II, 8, 5. Plot. vit. Arat. init.

sii, qui et Apollinem nudum miraeque magnitudinis Aeginetis fecisse videtur ¹⁴⁵⁾.

Hinc via patet ¹⁴⁶⁾ ad Aesculapii templum occasum versus tendentibus; in septum eius ingressis sinistrorsum ab ipso templi introitu ¹⁴⁷⁾ comparuit cella duplex, altera alteram includens. Atque in antica quidem Somni erat positum signum, cuius praeter caput nihil iam reliquum fuit. Postica vero eaque interior Apollini Carnio sacra fuit, ad quam nemini praeter sacerdotes aditus patuit. Sed in porticu balaenae os adiacuit immensae magnitudinis.

Iam vero ad ipsum Aesculapii templum accedentibus ex altera parte ¹⁴⁸⁾ fuit et Panis assidentis et Dianae adstantis signum. Fanum ingressis comparuit Aesculapii imberbis ex auro atque ebore a Calamide facti simulacrum. In eius templi tecto alia conspiciebantur signa ex tholo suspensa, ex quibus unum mulierem monstrabat insidentem draconī: quam aiebant esse Aristodamam, Arati matrem ¹⁴⁹⁾. Per septum eius templi si quis transiit ¹⁵⁰⁾,

¹⁴⁵⁾ Paus. VII. 26, 3.

¹⁴⁶⁾ Paus. II. 10, 2.

¹⁴⁷⁾ Interpungendum esse confido commate post *περιβολόν*, non post *ἐν ἀγιστέρῳ*, ut fecit Siebel.

¹⁴⁸⁾ Non dixerim, uti Leakius p. 360., ad dextram. Nam *καθ' ἑτέρον* est ad alteram partem; neque illud *τῇ μὲν, τῇ δὲ* de dextra et sinistra, ut Siebelisius, accipio. Ea est enim Pausaniae narratio, ut primum simulatque in septum quis ingressus sit (quod ipsum amplum fuisse credas), ad sinistram aediculam illam apparere dicat: cuius item est porticus, quem commemorat. At perlustratis, quae ibi spectatu fuerunt digna, transit ad ipsam Aesculapii aedem atque in eius aditu ex altera parte illa reperiri signa tradit. Illa pars quae fuerit, non liquet.

¹⁴⁹⁾ Paus. II. 10, 3. IV. 14, 7.

¹⁵⁰⁾ 10, 4.: *δι' αὐτοῦ κ. τ. λ.* Siebelisius possitne praepositio *διὰ* interdum etiam de loco, ut de tempore, valere post, ambigit. Sed dubitatione hic non opus est. Etenim scriptor hoc loco brevissime locutus est: *δι' αὐτοῦ* (sc. τοῦ περιβολόν) haud dubie valet: *δι' αὐτοῦ παρελθούσιν, ἐξελθούσιν*, quod ex antecedentibus facile repeti potest. Quod dicendi genus etsi insolitum est, in Pausania tamen non mirum.

statim aderat templum Veneris; ad quod si accessit, primum Antiopae signum memoratu dignum repperit, cui hic locus eam ob causam, quod filios Sicyone natos itaque revera Sicyonios habuisse fertur: propter quos matrem, quae Sicyonem venit rapta ab Epopeo, Sicyonii sibi affinitate quadam iunctam existimabant. Sed ipsius Veneris tantum praeter aedituam mulierem, et virginem, quae annuo ibidemungebatur sacerdotio quamque Lutrophoron appellabant, neminem intrare licebat. Reliquis in ipso tantum vestibulo Deam adspicere adque invocare concedebatur. Simulacrum Deae assidentis et capite apicem, quem polum dicunt, gestantis, manu altera papaver, altera malum tenentis confecit ex auro atque chore Canachus. Item sacra Veneris fiebant peculiari quodam modo. Nascitur hic in septo templi paederos, in honorem Deae cultus, planta singularis.

Haec aedificia omnia non longe remota fuerunt a gymnasio, itaque a templo Veneris facillime illuc recurrere licuit: quod ipsum factum esse iudicamus a Pausania ¹⁵¹). Sed ab hac parte antequam ad gymnasium pervenit, ad dextram conspexit Dianae Pheracae ¹⁵²) templum, quam Pheris Sicyonem venisse aiebant. Iam vero in hac ipsius gymnasii parte item Dianae signum repperit marmoreum,

¹⁵¹) Colligimus tum exinde, quod Pausanias dicit: ἀπὸ τοῦ τοῦ δὲ ἀντιόπαις ἐς τὸ γυμνάσιον, (quod falso Siebelisius expressit voce redeuntibus: quamvis enim redierit, tamen escendisse se quoque iterum ad gymnasium significat), tum quod omnino non longe recessit neque a gymnasio neque a foro, templa ea, quae inde a capite decimo enarravit, omnia in ea parte clivi inferioris exstructa fuisse, quae proxima subiaceret et theatro et gymnasio; eum dico quadratae tabulae angulum, qui Africo recta obiectus appropinquet flumini, quod a sinistra Sicyonem alluit. Via quaedam ex foro illam aedificiorum seriem prosecuta videtur: sed accuratius eam delineare equidem non ausim, quoniam certi parum ex Pausania cognoscitur; neque itineraria recentiorum hic nos adiuvant.

¹⁵²) Cf. Lobeck. Aglaoph. II. p. 1213.

et Herculem in inferiore parte sua *Hermiae* quadratae similem.

Avertimur ad alia. Primum recta tendamus ad portam Sacram ¹⁵³). Non procul ab hac Minervae templum fuit ab Epopeo olim dedicatum idque magnificum et splendore omnia eiusdem generis aedificiorum longe antecellens. At vero fulmine de caelo tactum conflagravit: neque eius quidquam Pausanias vidit praeter aram, cui fulmen pepercerat, eandem ab Epopeo conditam. Verum id Minervae templum omnium sanctissimum fuit, luco olim septum, in quo Thyestae facinus indignissimum ferunt esse commissum ¹⁵⁴). Ante aram illam monumentum ipsi Epopeo exstructum apparuit. Proximi aderant Di Avernici, quos Sicyonii Graecorum more, quum mala deprecabantur, solebant venerari. Hic item fuerunt Dianae et Apollinis templa, eadem ab Epopeo, ut tradunt, exaedificata: excepit illa Iunonis, quam Aleam vocant ¹⁵⁵), aedes ab Adrasto condita. Idem pone illam aram et Pani constituerat et Soli, sed hanc marmoream. Proxime abfuit ab hoc Iunonis templo Apollinis Carnii aedes, cuius columnas tantum superstites vidit Pausanias. Aderat ibidem Iunonis Prodrumiae fanum a Phalce, Temeni filio conditum, quoniam ducem sibi Sicyonem proficiscenti Deam fuisse existimaverat. Sed ab illo Heraco, quod Adrastus aedificavit, si quis iam in campum descendere marique appropinquare voluerit, obiacuit Cereris templum remotissimae antiquitatis, conditum, ut aiunt, a Plemnaeo rege.

Sed superest, ut paucis etiam de portis Sicyonis, deque viis publicis inde oriundis exponam,

¹⁵³) Rectam viam ex arce ad portam duxisse, quam ipse Pausanias ingressus sit, quamvis nihil in eam partem significaverit, pro explorato habeo.

¹⁵⁴) V. Hygin. fab. 88. Minervae Colocasiae (v. p. 24, 85.) num in templo ab Epopeo exstructo sit sacrificatum, incertum est.

¹⁵⁵) Teste utor Scholiasta Pindari Nem. IX. 30. Adrastrorum in foro antiquae urbis affert Her. V. 67.

de quibus **Leakius** item suam sententiam explicavit ¹⁵⁶⁾. Apparet ex Pausania, unam portam Corinthum versus patuisse: per quam ipse Corintho profectus Sicyonem intravit, eaque, si verbis eius fides est, proximum habuit fontem illum, qui etiamnum in ea parte clivi saxo nascitur, ut peregrinatores testantur; omnes vero frustra se ipsam *Παζουσαν* quaesisse confitentur. Haec porta fortasse dicebatur Corinthia. Per eam si quis egressus Corinthum profectus est, primum occurrit sepulcrum Sicyoniis exstructum iis, qui proeliis ad Pellenam, Dymam, Megalopolin, Sellasiamque commissis interfecti erant. Longius procedenti ad viam comparuit Xenodicae sepulcrum ex partu mortuae, diversa quam qua solitum erat Sicyoniis forma exstructum. Hoc superato pervenit in viam publicam illam, quae ex Achaia Corinthum ducebat: eius ad dextram partem Eupolidis, poetae Comici, Atheniensis, sepulcrum fuit. Mox ad sinistram Olympium occurrit, idque iam Asopi ripae adiacens. Traiecto statim Asopo in ipso confinio Sicyoniae itaque ad Nemeam proximum fuit Lyci Messenii monumentum, terrae tumulo impositum.

Alteram portam a Corinthia haud dubie non longe remotam Pausanias appellavit sacram (*πύλη καλουμένη ἱερὰ*). Erat illa in septentrionali clivi parte itaque ad mare utique spectabat. Ab ea moenium illa series ad portum extendebatur facileque nobis, ut hac porta in antiquam arcem aditum fuisse apertum existimemus, persuademus. Accedit, quod Leakius vestigia eius iusto loco sibi visus est reperisse ¹⁵⁷⁾. Hac igitur ad mare via aperitur. Portam ipsam egressis atque ad mare tendentibus ¹⁵⁸⁾, ad sinistram viac Iunonis templum erat, a Proeto, Abantis filio, exstructum.

Iam descendere licet ad portum: cui proxima

¹⁵⁶⁾ T. III. p. 372.

¹⁵⁷⁾ V. p. 372.

¹⁵⁸⁾ Paus. II. 12, 2.

fuit via publica, cuius ad sinistram non longe abfuit Neptuni templum. — Portus Sicyonis, ut argumentis nonnullis cognoscitur, magnus non fuit; satis tamen dolendum est, quod Leakius accuratius in eum non investigavit. Nec veteribus saepe commemoratur. Pausanias quidem aut dirutum prorsus vidit et neglectum illum, aut perparvi fecit, quum diceret τὸν καλούμενον λιμένα¹⁵⁹). Sed hunc portum salva Sicyone ipsa saepius ab hostibus expugnatum diutiusque occupatum cognoscimus. Cepit eum per dolum Pammenes, Thebanorum dux Ol. 102, 4.¹⁶⁰), et Lacedaemoniis quum traditus esset ab Euphrone, tyranno Sicyoniorum¹⁶¹), tandem recuperarunt eum Sicyonii Arcadesque Ol. 103, 4.¹⁶²). Wachsmuthius autem, quod urbem a portu omnino seiunctam fuisse contendit¹⁶³), incuriose egit, falsus fortasse Polybii auctoritate¹⁶⁴).

Tertiam portam urbis Pellenam spectasse, Polyaeus luculenter tradit¹⁶⁵) (αἱ ἐπὶ Πελλήνην πόλιν πύλαι), cuius testimonium ignoravit Leakius. Sed hic aliam portam¹⁶⁶) posuit Euronoto obiectam, per quam patuisse viam ad Asopi ripam et in Phliasiam existimavit: itaque illam, ubi ipse Phliunte Sicyonem profectus a parte meridionali clivum descendit, quoniam minus abrupta ibidem comparent saxa, sitam fuisse indicavit. Sane Leakii coniectura probabilis est, quamvis neque ex Pausania, neque ex alio quoquam scriptore eius rei ullum afferri possit

¹⁵⁹) II. 12, 2.

¹⁶⁰) Frontin. Strat. II. 2, 10. Polyaeus. V. 16, 3. Aen. Tact. Vol. III. p. 458. Polyb. Ern.

¹⁶¹) Xen. H. Gr. VII. 3, 2, 3.

¹⁶²) Xen. I. c. VII. 4, 1.

¹⁶³) Ant. Gr. I. 1, p. 9, 25.

¹⁶⁴) Polyb. V. 27.: κατέπλευσεν — εἰς τὸν τῶν Σικυνωίων λιμένα· κακεῖθεν ἀναβὰς εἰς τὴν πόλιν. Sed cf. Diod. XX. 102.

¹⁶⁵) IV. 7.

¹⁶⁶) p. 372.

certum indicat. — Sed via, quae Sicyone Phliuntem ducit, recta est (τὴν κατ' εὐθύνῃς Φηλιούντα ἐρχομένοις)¹⁶⁷⁾, de qua si quis ad laevam decem ad summum stadia deflexit, repperit lucum Pyraea appellatum, in quo templum Cereris Antistitis (Προστασίας) et Proserpinae perhibetur fuisse. Hoc quidem in via tritissima illa visu dignum fuit, ut iure coniicit Leakius, in dextra Asopi ripa simplex et directa, ipso teste Pausania, Phliuntem ducebat. Sed ea neque semper ripae fluminis proxima potuit esse, neque angustior erat et carris invia.

At Titanam quoque Sicyone via quaedam ducebat, sexaginta stadiorum, propter montium angustias ardua et aspera et plaustris minime commoda. In qua si quis viginti fere stadia processit, atque ad dextram Asopum transiit, lucus illicibus septus comparuit et templum Deorum, quos Athenienses suo nomine dicunt Severas, Sicyonii vero Erinyes. Affuit in subdiali eius templi parte etiam ara Parcarum. Sed adiacuit hoc templum dextrae Asopi ripae: itaque remotius fuit a via publica Phliuntem ducenti, et propius ei, qua Titanam proficisci licuit¹⁶⁸⁾: quo ut pervenirent, necesse fuit, iterum ut traiceretur Asopus et reliquus stadiorum numerus compleretur.

¹⁶⁷⁾ Paus. II. 11, 3.

¹⁶⁸⁾ V. Leak. p. 353.